

Raport Banku Millennium S.A.

za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016 r.

WYBRANE DANE FINANSOWE

	w tys. PLN		w tys. EUR	
	okres od 1.01.2016 do 31.12.2016	okres od 1.01.2015 do 31.12.2015	okres od 1.01.2016 do 31.12.2016	okres od 1.01.2015 do 31.12.2015
Przychody z tytułu odsetek	2 177 315	2 220 978	497 592	530 725
Przychody z tytułu opłat i prowizji	580 226	622 325	132 602	148 711
Przychody operacyjne	2 456 372	2 411 823	561 367	576 329
Wynik działalności operacyjnej	1 052 185	939 144	240 461	224 418
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	878 116	939 144	200 680	224 418
Wynik finansowy po opodatkowaniu	652 651	814 157	149 154	194 551
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	449 423	945 372	102 709	225 906
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 839 450	4 017 543	648 913	960 032
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(4 321 822)	(1 969 466)	(987 687)	(470 624)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	13 200	(595 159)	3 017	(142 219)
Przepływy pieniężne netto, razem	(1 469 172)	1 452 918	(335 757)	347 189
Aktywa razem	68 394 601	66 065 250	15 459 901	15 502 816
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	1 270 745	1 443 921	287 239	338 829
Zobowiązania wobec klientów	55 988 198	52 920 583	12 655 560	12 418 299
Kapitał własny	6 741 504	6 292 081	1 523 848	1 476 494
Kapitał zakładowy	1 213 117	1 213 117	274 213	284 669
Liczba akcji	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł / EUR)	5,56	5,19	1,26	1,22
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję	5,56	5,19	1,26	1,22
Współczynnik wypłacalności	17,27%	16,55%	17,27%	16,55%
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł / EUR)	-	-	-	-

Kursy przyjęte do przeliczenia danych finansowych na EURO

Dla wyliczenia wielkości w EURO zastosowano następujące kursy:

- dla pozycji bilansowych 4,4240 EUR/PLN kurs z dnia 31 grudnia 2016 r. (dla danych porównywalnych na dzień 31 grudnia 2015 r.: 4,2615 EUR/PLN),
- dla pozycji rachunku zysków i strat za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2016 r. - 4,3757 EUR/PLN, kurs wyliczony jako średnia z kursów na koniec miesięcy objętych sprawozdaniem (dla danych porównywalnych za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2015 r.: 4,1848 EUR/PLN).

WYBRANE KWARTALNE DANE FINANSOWE

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.10.2016 - 31.12.2016*	1.01.2015 - 31.12.2015	1.10.2015 - 31.12.2015*
Przychody z tytułu odsetek	2 177 315	549 352	2 220 978	552 318
Koszty z tytułu odsetek	(773 453)	(184 829)	(950 570)	(227 936)
Wynik z tytułu odsetek	1 403 862	364 523	1 270 408	324 382
Przychody z tytułu opłat i prowizji	580 226	154 633	622 325	148 600
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(89 963)	(25 324)	(74 682)	(21 808)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	490 263	129 309	547 643	126 792
Przychody z tytułu dywidend	46 072	2	334 049	300 000
Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych	314 689	9 675	41 852	2 715
Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	175 748	48 985	174 863	49 445
Pozostałe przychody operacyjne	25 738	8 004	43 008	5 553
Przychody operacyjne	2 456 372	560 498	2 411 823	808 887
Koszty działania	(999 598)	(252 625)	(982 111)	(247 823)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(206 093)	(66 618)	(228 479)	(43 488)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(3 390)	(748)	(1 406)	(790)
Amortyzacja	(52 204)	(12 836)	(47 432)	(12 673)
Pozostałe koszty operacyjne	(142 902)	(33 447)	(213 251)	(162 443)
Koszty operacyjne	(1 404 187)	(366 274)	(1 472 679)	(467 217)
Wynik na działalności operacyjnej	1 052 185	194 224	939 144	341 670
Podatek bankowy	(174 069)	(46 127)	0	0
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	878 116	148 097	939 144	341 670
Podatek dochodowy	(225 465)	(41 239)	(124 987)	(8 732)
Wynik finansowy po opodatkowaniu	652 651	106 858	814 157	332 938

* dane kwartalne nie podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.10.2016 - 31.12.2016*	1.01.2015 - 31.12.2015	1.10.2015 - 31.12.2015*
Wynik finansowy po opodatkowaniu	652 651	106 858	814 157	332 938
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	(252 355)	(53 780)	161 225	299 779
Efekt wyceny papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(85 162)	(65 377)	(31 637)	14 746
Efekt wyceny papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(211 472)	254	213 075	213 075
Rachunkowość zabezpieczeń	44 279	11 343	(20 213)	71 958
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	1 456	1 456	769	769
Zyski (straty) aktuarialne	1 456	1 456	769	769
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	(250 899)	(52 324)	161 994	300 548
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	47 948	10 219	(30 633)	(56 958)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(277)	(277)	(146)	(146)
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	(203 228)	(42 382)	131 215	243 444
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	449 423	64 476	945 372	576 382

* dane kwartalne nie podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

ROCZNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE BANKU MILLENNIUM S.A. ZA OKRES 12 MIESIĘCY ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 R.

Spis treści

1.	Rachunek Zysków i Strat	6
2.	Sprawozdanie z Całkowitych Dochodów.....	7
3.	Bilans.....	8
4.	Zmiany Stanu Kapitałów Własnych.....	10
5.	Sprawozdanie z Przepływów Środków Pieniężnych	11
6.	Informacje Ogólne o Emitencie	13
7.	Polityka Rachunkowości	14
1)	Oświadczenie o zgodności z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej	14
2)	Standardy i interpretacje przyjęte w roku 2016 oraz nieobowiązujące na dzień bilansowy	14
3)	Przyjęte zasady rachunkowości	22
8.	Zarządzanie Ryzykiem Finansowym.....	41
1)	Zasady zarządzania ryzykiem w Banku	41
2)	Zarządzanie kapitałem.....	42
3)	Ryzyko kredytowe	45
4)	Ryzyko rynkowe.....	62
5)	Ryzyko płynności.....	67
6)	Ryzyko operacyjne.....	71
9.	Transakcje z Podmiotami Powiązanymi	72
1)	Opis transakcji z podmiotami powiązanymi.....	72
2)	Transakcje z Osobami Zarządzającymi i Nadzorującymi Bank	74
3)	Informacje o wynagrodzeniach i korzyściach osób nadzorujących i zarządzających Bankiem	75
10.	Wartość Godziwa.....	76
11.	Zobowiązania i Aktywa Warunkowe	79
12.	Noty do Sprawozdania Finansowego	83
1)	Przychody z tytułu odsetek.....	83
2)	Koszty z tytułu odsetek	83
3)	Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji.....	84
4)	Przychody z tytułu dywidend.....	84
5)	Wynik z instrumentów finansowych oraz pozycji wymiany	85
6)	Pozostałe przychody operacyjne	86
7)	Koszty działania.....	86
8)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	87
9)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych.....	87
10)	Amortyzacja	87
11)	Pozostałe koszty operacyjne	88
12)	Podatek dochodowy	88
13)	Zysk na jedną akcję	90
14)	Kasa, środki w Banku Centralnym	90
15)	Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym.....	91

16) Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	92
17) Instrumenty pochodne zabezpieczające.....	94
18) Kredyty i pożyczki udzielone klientom	97
19) Inwestycyjne aktywa finansowe	99
20) Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	103
21) Rzeczowe aktywa trwałe	103
22) Wartości niematerialne	106
23) Aktywa trwałe do zbycia.....	107
24) Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	108
25) Pozostałe aktywa	110
26) Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	110
27) Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	111
28) Zobowiązania wobec klientów	112
29) Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu ...	113
30) Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych.....	113
31) Rezerwy.....	116
32) Rezerwa na odroczony podatek dochodowy	116
33) Pozostałe zobowiązania.....	117
34) Zobowiązania podporządkowane	118
35) Kapitał własny.....	119
36) Zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności	124
13. Informacje Uzupełniające	125
1) Dywidenda za rok 2015 i 2016	125
2) Dane o aktywach, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań	125
3) Papiery wartościowe stanowiące przedmiot transakcji z przyrzeczeniem odkupu	126
4) Kompensowanie należności i zobowiązań na bazie umów ramowych	126
5) Dodatkowe objaśnienia do rachunku przepływów środków pieniężnych	126
6) Informacje o prowadzonej działalności powierniczej	127
7) Leasing operacyjny	127
8) Płatności na bazie akcji.....	128
9) Pozostałe informacje dodatkowe i wydarzenia po dacie bilansu	129

1. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

<i>w tysiącach zł</i>	Nota	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Przychody z tytułu odsetek	1	2 177 315	2 220 978
Koszty z tytułu odsetek	2	(773 453)	(950 570)
Wynik z tytułu odsetek		1 403 862	1 270 408
Przychody z tytułu opłat i prowizji		580 226	622 325
Koszty z tytułu opłat i prowizji		(89 963)	(74 682)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	3	490 263	547 643
Przychody z tytułu dywidend	4	46 072	334 049
Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych	5	314 689	41 852
Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	5	175 748	174 863
Pozostałe przychody operacyjne	6	25 738	43 008
Przychody operacyjne		2 456 372	2 411 823
Koszty działania	7	(999 598)	(982 111)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	8	(206 093)	(228 479)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	9	(3 390)	(1 406)
Amortyzacja	10	(52 204)	(47 432)
Pozostałe koszty operacyjne	11	(142 902)	(213 251)
Koszty operacyjne		(1 404 187)	(1 472 679)
Wynik na działalności operacyjnej		1 052 185	939 144
Podatek bankowy		(174 069)	0
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym		878 116	939 144
Podatek dochodowy	12	(225 465)	(124 987)
Wynik finansowy po opodatkowaniu		652 651	814 157

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-130 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

2. SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

w tysiącach zł	1.01.2016- 31.12.2016	1.01.2015- 31.12.2015
Wynik finansowy po opodatkowaniu	652 651	814 157
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	(252 355)	161 225
Efekt wyceny papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(85 162)	(31 637)
Efekt wyceny papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(211 472)	213 075
Rachunkowość zabezpieczeń	44 279	(20 213)
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	1 456	769
Zyski (straty) aktuarialne	1 456	769
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	(250 899)	161 994
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	47 948	(30 633)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(277)	(146)
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	(203 228)	131 215
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	449 423	945 372

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-130 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

3. BILANS

BILANS

AKTYWA

<i>w tysiącach zł</i>	Nota	31.12.2016	31.12.2015
Kasa, środki w Banku Centralnym	14	1 778 768	1 946 384
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	15	1 267 805	2 348 735
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	16	564 585	767 062
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17	17 934	70 833
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	46 593 429	46 070 719
Inwestycyjne aktywa finansowe	19	17 118 811	13 862 060
- dostępne do sprzedaży		17 118 811	13 862 060
- utrzymywane do terminu zapadalności		0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	19	212 368	226 373
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	20	90 520	0
Rzeczowe aktywa trwałe	21	159 742	152 207
Wartości niematerialne	22	53 195	51 987
Aktywa trwałe do zbycia	23	0	0
Należność z tytułu podatku dochodowego		5 370	32 562
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	24	190 641	163 249
Pozostałe aktywa	25	341 433	373 079
Aktywa razem		68 394 601	66 065 250

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

w tysiącach zł	Nota	31.12.2016	31.12.2015
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	26	1 270 745	1 443 921
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	27	339 018	344 792
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17	1 149 654	2 132 053
Zobowiązania wobec klientów	28	55 988 198	52 920 583
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	29	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 113 223	1 135 501
Rezerwy	31	48 621	30 267
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		9 964	0
Rezerwa na odroczony podatek dochodowy	32	0	0
Pozostałe zobowiązania	33	1 069 670	1 126 421
Zobowiązania podporządkowane	34	664 004	639 631
Zobowiązania razem		61 653 097	59 773 169
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	35	1 213 117	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	35	1 147 241	1 147 241
Kapitał z aktualizacji wyceny	35	(185 176)	18 052
Zyski zatrzymane	35	4 566 322	3 913 671
Kapitał własny razem		6 741 504	6 292 081
Zobowiązania i kapitał własny razem		68 394 601	66 065 250

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-130 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

4. ZMIANY STANU KAPITAŁÓW WŁASNYCH

01.01.2016 - 31.12.2016, w tysiącach zł	Razem kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
Kapitał własny na początek okresu	6 292 081	1 213 117	1 147 241	18 052	814 157	3 099 514
Całkowite dochody za rok 2016 (netto)	449 423	0	0	(203 228)	652 651	0
wynik finansowy	652 651	0	0	0	652 651	0
wycena papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(68 981)	0	0	(68 981)	0	0
wycena papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(171 292)	0	0	(171 292)	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	35 866	0	0	35 866	0	0
zyski straty aktuarialne	1 179	0	0	1 179	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(814 157)	814 157
Kapitał własny na koniec okresu	6 741 504	1 213 117	1 147 241	(185 176)	652 651	3 913 671

01.01.2015 - 31.12.2015, w tysiącach zł	Razem kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
Kapitał własny na początek okresu	5 346 709	1 213 117	1 147 241	(113 163)	619 511	2 480 003
Całkowite dochody za rok 2015 (netto)	945 372	0	0	131 215	814 157	0
wynik finansowy	814 157	0	0	0	814 157	0
wycena papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(25 625)	0	0	(25 625)	0	0
wycena papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	172 590	0	0	172 590	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	(16 373)	0	0	(16 373)	0	0
zyski straty aktuarialne	623	0	0	623	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(619 511)	619 511
Kapitał własny na koniec okresu	6 292 081	1 213 117	1 147 241	18 052	814 157	3 099 514

Szczegółowe zmiany stanu poszczególnych pozycji kapitałów własnych zostały zaprezentowane w **nocie (35)**.

5. SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH**A. PRZEPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ**

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Zysk (strata) netto	652 651	814 157
Korekty razem:	2 186 799	3 203 386
Zysk/ strata z akcji (udziałów) w podmiotach podporządkowanych	0	0
Amortyzacja	52 204	47 432
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	56 386	14 307
Przychody z tytułu dywidend	(46 072)	(334 049)
Rezerwy	18 354	(64 756)
Wynik na sprzedaży i likwidacji inwestycyjnych aktywów finansowych	(316 574)	(40 754)
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	300 864	580 124
Zmiana stanu lokat w innych bankach oraz kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom	881 617	21 398
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(523 503)	(2 441 029)
Zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	(90 520)	155 642
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(988 173)	456 750
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(231 072)	(546 232)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	3 067 615	5 112 721
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	(66 774)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(22 438)	(34 034)
Zmiana stanu rozrachunków z tytułu podatku dochodowego	266 455	169 149
Podatek dochodowy zapłacony	(203 186)	(209 231)
Zmiana stanu pozostałych aktywów i pasywów	(41 732)	368 260
Pozostałe pozycje	6 574	14 462
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 839 450	4 017 543

B. PRZEPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Wpływy z działalności inwestycyjnej	102 296 858	219 597 381
Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	4 914	778
Zbycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	13 000	0
Zbycie inwestycyjnych aktywów finansowych	102 232 872	219 262 554
Pozostałe wpływy inwestycyjne	46 072	334 049
Wydatki z tytułu działalności inwestycyjnej	(106 618 680)	(221 566 847)
Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	(44 158)	(52 518)
Nabycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	(372)	0
Nabycie inwestycyjnych aktywów finansowych	(106 574 150)	(221 514 329)
Pozostałe wydatki inwestycyjne	0	0
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(4 321 822)	(1 969 466)

C. PRZEPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Wpływy z działalności finansowej	250 246	1 070 071
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	220 520	108 488
Emisja dłużnych papierów wartościowych	29 726	961 583
Zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0
Wpływy z emisji akcji własnych oraz dopłat do kapitału	0	0
Pozostałe wpływy finansowe	0	0
Wydatki z tytułu działalności finansowej	(237 046)	(1 665 230)
Splata kredytów długoterminowych	(184 636)	(108 094)
Wykup dłużnych papierów wartościowych	(29 566)	(1 532 681)
Zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0
Wydatki z tytułu kosztów emisji	0	0
Umorzenie akcji	0	0
Płatności dywidend i innych wypłat na rzecz właścicieli	0	0
Pozostałe wydatki finansowe	(22 844)	(24 455)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	13 200	(595 159)

D. ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NETTO (A+B+C)	(1 469 172)	1 452 918
E. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA POCZĄTEK OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO	6 851 154	5 398 236
F. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO (D+E)	5 381 982	6 851 154

Dodatkowe informacje do rachunku przepływów środków pieniężnych zamieszczone są w punkcie 5 rozdziału 13 „Informacje uzupełniające”.

6. INFORMACJE OGÓLNE O EMITENCIE

Bank Millennium S.A. (Bank) jest ogólnopolskim, uniwersalnym bankiem oferującym swoje usługi wszystkim segmentom rynku poprzez sieć oddziałów i centrów korporacyjnych, sieci indywidualnych doradców i bankowość elektroniczną.

Bank, wpisany pod nr KRS 0000010186 do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego ma swoją siedzibę na ul. Stanisława Żaryna 2 a w Warszawie.

Bank jest obecny na Giełdzie Papierów Wartościowych od 1992 r. i był pierwszym bankiem notowanym na warszawskim parkiecie.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. (Grupa), która zatrudnia ponad 5 800 pracowników, a podstawowymi przedmiotami jej działalności są działalność bankowa, leasingowa, faktoringowa, maklerska, kapitałowa, zarządzanie funduszami inwestycyjnymi oraz działalność portali internetowych.

Rada Nadzorcza i Zarząd Banku Millennium S.A. na dzień 31.12.2016 r.:

Skład osobowy Rady Nadzorczej według stanu na 31 grudnia 2016 r. był następujący:

- Bogusław Kott- Przewodniczący Rady Nadzorczej
- Nuno Manuel da Silva Amado - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Dariusz Rosati - Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Julianna Boniuk-Gorzelańczyk - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel de Campos Pereira de Bragança - Członek Rady Nadzorczej,
- Agnieszka Hryniewicz-Bieniek - Członek Rady Nadzorczej,
- Anna Jakubowski - Członek Rady Nadzorczej,
- Grzegorz Jędrys - Członek Rady Nadzorczej,
- David Harris Klingensmith - Członek Rady Nadzorczej,
- Andrzej Koźmiński - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel Maya Dias Pinheiro - Członek Rady Nadzorczej,
- Rui Manuel da Silva Teixeira - Członek Rady Nadzorczej.

Skład osobowy Zarządu Banku według stanu na 31 grudnia 2016 r. był następujący:

- Joao Nuno Lima Bras Jorge - Prezes Zarządu,
- Fernando Maria Cardoso Rodrigues Bicho - Wiceprezes Zarządu,
- Wojciech Haase - Członek Zarządu,
- Andrzej Gliński - Członek Zarządu,
- Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos - Członek Zarządu,
- Wojciech Rybak - Członek Zarządu.

Pan Michał Gajewski w dniu 13 maja 2016 roku złożył rezygnację z tym dniem z funkcji Członka Zarządu Banku.

W dniu 6 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza Banku Millennium powołała Pana Wojciecha Rybaka na stanowisko Członka Zarządu Banku.

7. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI

1) OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI Z MIĘDZYNARODOWYMI STANDARDAMI SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ

Sprawozdanie finansowe Banku zostało przygotowane zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1047, późniejszymi zmianami) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych. Przedmiotowe sprawozdanie finansowe wypełnia obowiązki informacyjne określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 października 2005 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych (Dz. U. z 2005 r., Nr 209).

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 2 marca 2017 r.

2) STANDARDY I INTERPRETACJE PRZYJĘTE W ROKU 2016 ORAZ NIEOBOWIĄZUJĄCE NA DZIEŃ BILANSOWY

Zastosowane nowe i zmienione standardy i interpretacje

W niniejszym jednostkowym sprawozdaniu finansowym zastosowano po raz pierwszy następujące nowe i zmienione standardy i interpretacje, które weszły w życie od 1 stycznia 2016 r.:

Plany określonych świadczeń: Składki pracowników - Zmiany do MSR 19

Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” zostały opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w listopadzie 2013 r. Zmiany pozwalają na rozpoznawanie składek wnoszonych przez pracowników jako zmniejszenie kosztów zatrudnienia w okresie, w którym praca jest wykonywana przez pracownika, zamiast przypisywać składki do okresów pracy, jeżeli kwota składki pracownika jest niezależna od stażu pracy.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Roczne zmiany MSSF 2010-2012

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2013 r. „Roczne zmiany MSSF 2010-2012”, które zmieniają 7 standardów. Poprawki zawierają zmiany w prezentacji, ujmowaniu oraz wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.

Zmiany do MSR 16 i MSR 41 dot. upraw roślinnych

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Bank.

Zmiany do MSSF 11 dot. nabycia udziału we wspólnej działalności

Niniejsza zmiana do MSSF 11 wymaga od inwestora w przypadku, gdy nabywa on udział we wspólnej działalności będącej biznesem w rozumieniu definicji zawartej w MSSF 3 stosowania do nabycia swojego udziału zasad dotyczących rachunkowości połączeń biznesów zgodnie z MSSF 3 oraz zasad wynikających z innych standardów, chyba że są one sprzeczne z wytycznymi zawartymi w MSSF 11.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zmiany do MSR 16 i MSR 38 dot. amortyzacji

Zmiana wyjaśnia, że stosowanie metody amortyzacji bazującej na przychodach nie jest właściwe, ponieważ przychody generowane w działalności, która wykorzystuje dane aktywa odzwierciedlają również czynniki inne niż konsumpcja korzyści ekonomicznych z danego aktywa.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Roczne zmiany MSSF 2012-2014

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała 25 września 2014 r. "Roczne zmiany MSSF 2012-2014", które zmieniają 4 standardy: MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 i MSR 34.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zmiany do MSR 1

W grudniu 2014 r., w ramach prac związanych z tzw. inicjatywą dotyczącą ujawniania informacji, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała poprawkę do MSR 1. Celem opublikowanej zmiany jest wyjaśnienie koncepcji istotności oraz wyjaśnienie, że jeżeli jednostka uzna, że dane informacje są nieistotne, wówczas nie powinna ich ujawniać nawet, jeżeli takie ujawnienie jest co do zasady wymagane przez inny MSSF. W zmienionym MSR 1 wyjaśniono, że pozycje prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów mogą być agregowane bądź dezagregowane w zależności od ich istotności. Wprowadzono również dodatkowe wytyczne odnoszące się do prezentacji sum częściowych w tych sprawozdaniach.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zmiany do MSR 27 dot. metody praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych

Zmiana MSR 27 umożliwia stosowanie metody praw własności jako jednej z opcjonalnych metod ujmowania inwestycji w jednostkach zależnych, współkontrolowanych i stowarzyszonych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.

W chwili obecnej Bank nie korzysta z tej możliwości.

Zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 dot. wyłączenia z konsolidacji jednostek inwestycyjnych

Poprawka do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 opublikowana pt. Jednostki inwestycyjne: wyłączenia z konsolidacji precyzuje wymagania dotyczące jednostek inwestycyjnych oraz wprowadza pewne ułatwienia.

Standard wyjaśnia, że jednostka powinna wyceniać w wartości godziwej przez wynik finansowy wszystkie swoje jednostki zależne, które są jednostkami inwestycyjnymi. Ponadto doprecyzowano, że zwolnienie ze sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego jeżeli jednostka dominująca wyższego stopnia sporządza dostępne publicznie sprawozdania finansowe dotyczy niezależenie od tego czy jednostki zależne są konsolidowane, czy też wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy zgodnie z MSSF 10 w sprawozdaniu jednostki dominującej najwyższego lub wyższego szczebla.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Opublikowane standardy i interpretacje, które jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank

W niniejszym jednostkowym sprawozdaniu finansowym Bank nie zdecydował o wcześniejszym zastosowaniu następujących opublikowanych standardów, interpretacji lub poprawek do istniejących standardów przed ich datą wejścia w życie:

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (dalej: RMSR) wydała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej - MSSF 9: „Instrumenty finansowe”, obowiązujący dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku, który zastąpi istniejący Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Komisja Europejska Rozporządzeniem nr 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016r. przyjęła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9: Instrumenty finansowe (MSSF 9) w wersji opublikowanej przez RMSR 24 lipca 2014r.

MSSF 9 wprowadza nowe standardy w procesie szacowania utraty wartości aktywów finansowych. Nowy model oparty jest na koncepcji „straty oczekiwanej” szacowanej z wykorzystaniem prognoz na przyszłość oraz wprowadza zmiany w zakresie zasad klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych (w szczególności aktywów finansowych) jak również nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń.

Bank w marcu 2016 r. uruchomił projekt wdrożenia MSSF 9, angażujący aktywnie różne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za obszar rachunkowości i sprawozdawczości finansowej oraz zarządzanie ryzykiem, jak również departamenty biznesowe i informatyczne i konsultantów zewnętrznych.

Prace w ramach projektu zostały zaplanowane w dwóch etapach:

- Analiza luki - etap I
- Implementacja koncepcji MSSF 9 w Banku - etap II

Aktualnie Bank jest na etapie projektowania i testowania niezbędnych rozwiązań dla poszczególnych wymogów, w oparciu o wyniki przeprowadzonej analizy luki oraz zdefiniowane założenia metodologiczne. Bank planuje zakończenie prac projektowych w II kwartale 2017 r.

Podsumowanie kluczowych założeń MSSF 9

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

Aktywa finansowe

Zgodnie z MSSF 9, aktywa finansowe w momencie ich początkowego ujęcia kwalifikuje się do następujących kategorii wyceny:

- aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja aktywa finansowego do jednej z powyższych kategorii wyceny odbywa się w momencie jego początkowego ujęcia w bilansie na podstawie:

- modelu biznesowego Banku w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, który określany jest na poziomie odzwierciedlającym sposób, w jaki zarządza się łącznie grupami aktywów finansowych aby zrealizować określony cel biznesowy, oraz
- charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych składnika aktywów finansowych, mającej na celu weryfikację, czy warunki umowy powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (tzw. kryterium SPPI - ang. solely payments of principal and interest).

Aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie to aktywa finansowe spełniające oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od pozostałej do spłaty kwoty głównej.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody to aktywa finansowe spełniające oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada zarówno utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych (sprzedaż jest integralną częścią modelu biznesowego) oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy to aktywa, które:

- nie spełniają kryteriów zaklasyfikowania do kategorii wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (model biznesowy zarządzania tymi aktywami oparty jest o zmiany wartości godziwej lub też warunki umowne powodują powstanie przepływów pieniężnych które nie stanowią jedynie spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty),
- zostały wyznaczone do tej kategorii decyzją Banku w momencie początkowego ujęcia, przy czym wyznaczenie składnika aktywów finansowych do kategorii wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy decyzją Banku w momencie początkowego ujęcia jest nieodwołalne oraz możliwe jedynie w przypadku, gdy w ten sposób Bank eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia („niedopasowanie księgowe”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad.

W momencie początkowego ujęcia należy przeprowadzić analizę, czy dany instrument zawiera w sobie wbudowany instrument pochodny. Instrument pochodny wbudowany w kontrakt hybrydowy, którego umowę zasadniczą stanowi składnik aktywów finansowych objęty zakresem MSSF 9, nie jest wydzielany, a cały kontrakt hybrydowy jest ujmowany zgodnie z wymogami MSSF 9 dotyczącymi klasyfikacji aktywów finansowych. Natomiast, instrument pochodny wbudowany w kontrakt hybrydowy, którego umowa zasadnicza nie jest składnikiem aktywów finansowych objętych zakresem MSSF 9, podlega ocenie pod kątem konieczności jego wydzielania.

Aktywa finansowe podlegają przeklasyfikowaniu wtedy i tylko wtedy, gdy Bank zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. W takim przypadku przeklasyfikowaniu podlegają te aktywa, na który zmiana modelu biznesowego miała wpływ.

Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie wprowadza istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, w stosunku do zasad wprowadzonych przez MSR 39 - zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w zamortyzowanym koszcie).

Ponadto zgodnie z MSSF 9 zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

Utrata wartości

MSSF 9 zastępuje obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o pojęcie „straty poniesionej”, nowym modelem opartym o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. expected credit loss, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany, będzie konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu w oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji, co było niedopuszczalne pod rządami MSR 39.

Implementowany model utraty wartości będzie miał zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentem kapitałowych.

Zdaniem Banku, zmiana koncepcji ze straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej, będzie miała daleko istotne konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz ostatecznej wysokości utworzonych odpisów. Stosowany obecnie okres identyfikacji straty (ang. Loss Identification Period) nie będzie występował, a wraz z nim wyeliminowana zostanie kategoria odpisów IBNR (ang. Incurred But Not Reported). Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji z przesłankami utraty wartości, odpis z tego tytułu będzie wyznaczany w następujących kategoriach:

- Koszyk 1 - 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa - oczekiwana strata, która wynikać będzie z możliwych przypadków default'u w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego,
- Koszyki 2 i 3 oczekiwana strata kredytowa w okresie życia aktywa finansowego - oczekiwana strata, która wynikać będzie ze wszystkich możliwych przypadków default'u w okresie oczekiwanego życia aktywa finansowego.

Pomiar oczekiwanej straty kredytowej w okresie życia aktywa finansowego będzie miał zastosowanie do wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej zidentyfikowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 2) lub stwierdzono utratę wartości (Koszyk 3). W koszyku 1 pomiar 12-miesięcznej oczekiwanej straty kredytowej dokonywany będzie dla wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej nie zidentyfikowano znacznego wzrostu ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości.

Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych będzie miał również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. W szczególności, w podejściu ogólnym, przychód od aktywów znajdujących się w koszykach 1 i 2 będzie wyznaczany na bazie brutto ekspozycji, natomiast w koszyku 3 na bazie netto (podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39).

Rachunkowość zabezpieczeń

Zgodnie z postanowieniami MSSF 9, Bank wyłącznie w dniu wdrożenia MSSF 9 może podjąć decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9.

MSSF 9 wymaga aby Bank zapewnił spójność stosowanych powiązań zabezpieczających ze strategią zarządzania ryzykiem stosowaną przez Bank oraz jej celami. MSSF 9 wprowadza nowe postanowienia w zakresie, m.in. oceny efektywności powiązania zabezpieczającego oraz mechanizmu przywracania równowagi powiązania zabezpieczającego (ponownego bilansowania powiązania zabezpieczającego), jak również znosi możliwość zaprzestania stosowania rachunkowości zabezpieczeń w wyniku subiektywnej decyzji Banku.

Potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Banku

Ilościowe oszacowania wpływu MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Banku

Na dzień 31 grudnia 2016 r. całościowy wpływ wdrożenia wymogów MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Banku nie jest możliwy do wiarygodnego oszacowania. W związku z powyższym, Bank zdecydował się ujawnić jedynie informacje jakościowe dotyczące podejścia do sposobu zaimplementowania wymogów MSSF 9, które, w opinii Banku, pozwolą odbiorcom sprawozdania finansowego na zrozumienie wpływu MSSF 9 na pozycję finansową Banku oraz na zarządzanie kapitałem.

Dane jakościowe umożliwiające odbiorcom sprawozdania finansowego wpływu MSSF 9 na pozycję finansową Banku oraz zarządzanie kapitałem

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

Aktywa finansowe

W celu zapewnienia możliwości podjęcia decyzji klasyfikacyjnej w zakresie posiadanych przez Bank składników aktywów finansowych zgodnej z MSSF 9 na dzień 1 stycznia 2018 r., Bank, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9, dokonuje przeglądu posiadanych składników aktywów finansowych, które będą znajdowały się w jego posiadaniu po 31 grudnia 2017 r., poprzez:

- określenie oraz przypisanie grup składników aktywów finansowych do odpowiedniego modelu biznesowego na podstawie oceny przyjętego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych dokonywanej poprzez m.in.:
 - przegląd oraz ocenę istotnych i obiektywnych danych jakościowych mających wpływ na przyporządkowanie portfeli aktywów do odpowiedniego modelu biznesowego (takich jak, np.: sposób oceny dochodowości danych portfeli aktywów finansowych, analizę typów ryzyka mających wpływ na efektywność danych portfeli aktywów finansowych oraz sposób zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem, a także przyczyny dokonanych w przeszłości sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli),
 - przegląd oraz ocenę istotnych i obiektywnych danych ilościowych mających wpływ na przyporządkowanie portfeli aktywów do odpowiedniego modelu biznesowego (takich jak, np.: wartość sprzedaży aktywów finansowych dokonanych w ramach danych portfeli dokonanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych (o ile sprzedaży wystąpiły) oraz częstotliwość dokonanych sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli (o ile sprzedaży wystąpiły);
 - analizę oczekiwań, co do planowanych przyszłych wartości sprzedaży aktywów finansowych oraz ich częstotliwości w ramach danych portfeli;
- określenie, poprzez identyfikację i analizę zapisów kontraktowych składnika aktywów finansowych czy warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych pozwalają na stwierdzenie, że dany składnik aktywów finansowych spełnia kryterium SPPI.

W wyniku wdrożenia wymogów MSSF 9, Bank przewiduje zmiany w zakresie klasyfikacji niektórych kredytów i pożyczek udzielonych klientom, wycenianych w zamortyzowanym koszcie zgodnie z MSR 39, które będą musiały być wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, z tytułu niespełnienia kryterium SPPI przez wynikające z umowy kredytu/pożyczki przepływy pieniężne. Opierając się na obecnym etapie analiz, Bank spodziewa się, że zmiany te będą miały zastosowanie do niewielkiego odsetka portfela kredytowego szacowanego na około 2% wartości całego portfela kredytowego na dzień 31.12.2016 roku.

Odnosnie posiadanego portfela papierów dłużnych Bank nie przewiduje istotnych zmian w sposobie klasyfikacji i wyceny tych aktywów finansowych, które mogłyby mieć istotny wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Banku.

Dane ilościowe w przedmiotowym zakresie, w tym wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Banku dostępne będą po zakończeniu przeglądu posiadanych przez Bank składników aktywów finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank posiada instrumenty kapitałowe (akcje i udziały), które kwalifikowane są według MSR 39 jako „aktywa finansowe dostępne do sprzedaży”. Zgodnie z MSSF 9 Bank będzie mógł zaklasyfikować je do aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej) lub dokonać nieodwołalnego wyboru ujmowania ich w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. W przypadku wyboru przez Bank ujmowania instrumentów kapitałowych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody wynik z tytułu wyceny do wartości godziwej będzie ujmowany w innych całkowitych dochodach, odpis z tytułu utraty wartości nie będzie rozpoznawany w rachunku wyników oraz w przypadku sprzedaży zysk/strata nie będzie przeklasyfikowana do rachunku wyników. Na moment sporządzenia sprawozdania finansowego Bank nie podjął decyzji w niniejszym zakresie.

Zobowiązania finansowe

W wyniku wdrożenia wymogów MSSF 9, Bank nie przewiduje zmian w klasyfikacji zobowiązań finansowych w stosunku do dotychczasowej klasyfikacji zgodnej z MSR 39, które mogłyby mieć istotny wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Banku.

Utrata wartości

Bank zakłada, że wprowadzenie nowego modelu utraty wartości opartego na koncepcji ECL będzie miało istotny wpływ na wysokość odpisów w Banku, szczególnie w zakresie ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2. Standard MSSF 9 w odróżnieniu od MSR 39, nie wymaga zidentyfikowania przesłanek utraty wartości w celu oszacowania strat w horyzoncie dożywotnym w koszyku 2. W zamian za to, Bank jest zobowiązany do stałego oszacowania wysokości strat kredytowych od momentu rozpoznania danego aktywa, do momentu usunięcia go z bilansu. W przypadku znacznego zwiększenia ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu rozpoznania aktywa w bilansie, występuje konieczność liczenia strat w horyzoncie dożywotnym - koszyk 2. Takie podejście spowoduje, że oczekiwane straty kredytowe zostaną wcześniej rozpoznane, co przełoży się ostatecznie na zwiększenie wysokości odpisów i tym samym docelowo wpłynie na wynik finansowy. Należy podkreślić, że na moment wdrożenia standardu MSSF 9 jednorazowa zmiana wynikająca z przyjęcia nowych modeli nie będzie uwzględniona w wyniku finansowym i zostanie ujęta w zyskach zatrzymanych.

Bank, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9, pracuje nad wdrożeniem nowej metodyki kalkulacji odpisów oraz nad implementacją odpowiednich zmian w systemach IT oraz procesach funkcjonujących w Banku. W szczególności prace skupiają się nad założeniami modelu utraty wartości, pozyskaniem niezbędnych danych jak również projektowaniem procesu i narzędzi oraz przeprowadzeniem szczegółowego oszacowania wpływu wymogów MSSF 9 na poziom odpisów. Prace metodologiczne koncentrują się natomiast na rozbudowie stosowanych obecnie rozwiązań, jak również nad wdrożeniem elementów zupełnie nowych. W zakresie rozbudowy, mają miejsce prace dostosowujące obecne modele PD, LGD, EAD i CCF, tak by mogły zostać wykorzystane w oszacowaniach straty oczekiwanej. W zakresie rozwiązań nowych, prace przede wszystkim obejmują opracowanie kryteriów transferu pomiędzy koszykami, jak również uwzględnieniu prognoz ekonomicznych przy szacowaniu wartości odpisów.

Należy podkreślić, że wdrożenie nowych standardów wymaga zastosowania modeli oceny ryzyka kredytowego o wyższym stopniu złożoności i większych zdolnościach predykcyjnych, wymagających znacznie szerszego zakresu danych w porównaniu do modeli obecnie stosowanych. Ocena wpływu nowego standardu na pozycję finansową Banku oraz zarządzanie kapitałem jest na chwilę obecną istotnie utrudniona. Trudności te wynikają z faktu toczących się prac metodologicznych nad dostosowaniem modeli ryzyka kredytowego do wymogów nowego standardu, jak również z braku jednoznacznych interpretacji nowych przepisów i utartej praktyki rynkowej. Na poziomie legislacyjnym organy nadzoru oraz ciała regulacyjne pracują nad aktualizacją wymagań ostrożnościowych, które będą miały wiążący dla Banku charakter. Prace te znajdują się na zbyt wczesnym etapie, aby móc jednoznacznie wskazać wpływ MSSF 9 na pozycję finansową i wskaźniki adekwatności kapitałowej.

Należy również zauważyć, że jeżeli chodzi o wpływ na kapitał, to potencjalny wzrost odpisów z tytułu utraty wartości w momencie wdrożenia MSSF9 może zostać częściowo zrównoważony przez poprawę funduszy własnych wynikającą z ograniczenia korekt związanych z różnicą pomiędzy oczekiwaną i poniesioną stratą kredytową (taka sytuacja ma miejsce w przypadku banków stosujących metodę wewnętrznych ratingów tak jak Bank Millennium).

Rachunkowość zabezpieczeń

W oparciu o zapisy MSSF 9.7.2.21 Bank w dniu 1 stycznia 2018 r. zamierza podjąć decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9. Decyzja ta będzie miała zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Bank stosuje i będzie stosował rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości. Zmiana tej decyzji jest możliwa wyłącznie na zasadzie zmiany polityki rachunkowości, co będzie się wiązać ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z MSR 8.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie będzie miało wpływu na sytuację finansową Banku.

MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe”

Standard ten pozwala jednostkom, które sporządzają sprawozdanie finansowe zgodnie z MSSF po raz pierwszy (z dniem 1 stycznia 2016 r. lub po tej dacie), do ujmowania kwot wynikających z działalności o regulowanych cenach, zgodnie z dotychczas stosowanymi zasadami rachunkowości. Dla poprawienia porównywalności z jednostkami które stosują już MSSF i nie wykazują takich kwot, zgodnie z opublikowanym MSSF 14 kwoty wynikające z działalności o regulowanych cenach, powinny podlegać prezentacji w odrębnej pozycji zarówno w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jak i w rachunku zysków i strat oraz sprawozdaniu z innych całkowitych dochodów.

Decyzją Unii Europejskiej MSSF 14 nie zostanie zatwierdzony.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie.

Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczyć będą wszystkich umów skutkujących przychodami. Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w momencie transferu towarów lub usług na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, należy ujmować oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej należy co do zasady alokować do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, zgodnie z nowym standardem kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, zgodnie z MSSF 15 koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem należy aktywować i rozliczać w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Bank nie został jeszcze oszacowany

Objaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Objaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” zostały opublikowane 12 kwietnia 2016 r. i mają zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzanych po 1 stycznia 2018 r.

Objaśnienia dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15, m.in. na temat identyfikacji osobnych obowiązków, ustalenia czy jednostka pełni rolę pośrednika (agenta), czy też jest głównym dostawcą dóbr i usług (principal) oraz sposobu ewidencji przychodów z tytułu licencji.

Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Bank nie został jeszcze oszacowany.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, Objasnienia do MSSF 15 nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dot. sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami

Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowe zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia stanowią „biznes” (ang. business).

W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią „biznes”, inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów.

Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 r. Data obowiązywania zmienionych przepisów nie została ustalona przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Bank ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zatwierdzenie tej zmiany jest odroczone przez Unię Europejską.

MSSF 16 „Leasing”

MSSF 16 „Leasing” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 r. i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie.

Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę. Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć: (a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz (b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników

MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Bank nie został jeszcze oszacowany.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 12 dotyczące ujęcia aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat

Zmiana do MSR 12 wyjaśnia wymogi dotyczące ujęcia aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat związanych z instrumentami dłużnymi. Jednostka będzie zobligowana ująć aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat, w sytuacji gdy są one rezultatem dyskontowania przepływów pieniężnych związanych z instrumentem dłużnym z zastosowaniem rynkowej stopy procentowej; także wówczas, gdy zamierza utrzymywać dane instrumenty dłużne do terminu wymagalności, a w momencie otrzymania kwoty nominalnej nie będzie obowiązku zapłaty podatków. Korzyści ekonomiczne odzwierciedlone w aktywie z tytułu podatku odroczonego wynikają z możliwości uzyskania przez posiadacza ww. instrumentów przyszłych zysków (odwracając efekt dyskontowania) bez konieczności zapłaty podatków.

Zmiana obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2017 r. lub po tej dacie.

Bank ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 7: Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji

Zmiana do MSR 7 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2017 r. lub po tej dacie. Jednostki będą zobowiązane ujawnić uzgodnienie zmian w zobowiązaniach wynikających z działalności finansowej.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach

Zmiana do MSSF 2 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie. Zmiana wprowadza m.in. wytyczne w zakresie wyceny w wartości godziwej zobowiązania z tytułu transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych, wytyczne dotyczące zmiany klasyfikacji z transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych na transakcje oparte na akcjach rozliczane w instrumentach kapitałowych, a także wytyczne na temat ujęcia zobowiązania podatkowego pracownika z tytułu transakcji opartych na akcjach.

Bank ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wraz z MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Bank.

Roczne zmiany do MSSF 2014 - 2016

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2016 r. „Roczne zmiany MSSF 2014-2016”, które zmieniają 3 standardy: MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach”, MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”.

Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz zmiany dotyczące zakresu standardów, ujmowania oraz wyceny, a także zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.

Bank ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiany te nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 40: rekasyfikacja nieruchomości inwestycyjnych

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Bank.

KIMSF 22: Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe

KIMSF 22 wyjaśnia zasady rachunkowości dotyczące transakcji, w ramach których jednostka otrzymuje lub przekazuje zaliczki w walucie obcej. Wytyczne obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie.

Bank ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

3) PRZYJĘTE ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016, w oparciu o założenie kontynuowania przez Bank działalności gospodarczej w nie zmniejszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego.

Sprawozdanie zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF, w brzmieniu przyjętym przez UE, wymaga od kierownictwa dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na prezentowane kwoty aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów. Za wybór, stosowanie, rozwój i sprawdzenie trafności przyjętych estymacji odpowiada jednostka merytoryczna Banku, przyjęte założenia są następnie zatwierdzane przez kierownictwo Banku. Szacunki i założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które są uważane za właściwe w danych warunkach. Wyniki tworzą podstawę do dokonywania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i pasywów, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Zgodność rzeczywistych wyników i dokonanych szacunków i założeń jest weryfikowana na bieżąco. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przeszłe okresy.

Poniżej prezentowane zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich okresów sprawozdawczych zaprezentowanych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.

Waluta funkcjonalna oraz waluta prezentacji

Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Sprawozdanie finansowe Banku prezentowane jest w złotych, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji pieniężnych, zarówno tych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, jak i klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży lub utrzymywane do terminu zapadalności, są wykazywane w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy są wykazywane w Rachunku zysków i strat, natomiast różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych klasyfikowanych jako dostępnych do sprzedaży są wykazywane w Innych składnikach całkowitych dochodów.

Zastosowanie szacunków w związku ze stosowanymi zasadami rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Bank pewnych szacunków oraz przyjęcia pewnych założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Szacunki i założenia, które podlegają ciągłej ocenie przez kierownictwo Banku, oparte są o doświadczenia historyczne i inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Bank podejmuje, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić. Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary dla których Bank dokonuje oszacowań:

- **Utrata wartości kredytów i pożyczek**

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Bank ocenia czy istnieją dane/przesłanki wskazujące na możliwe do wiarygodnego zmniejszenia szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących portfela kredytowego, zanim zmniejszenie to będzie można przyporządkować do konkretnego kredytu w celu oszacowania utraty wartości. Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji płatniczej kredytobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji gospodarczej w danym kraju lub jego części, co ma związek z problemami występującymi w tej grupie aktywów. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie. Metodologia i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one następują, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia przepływów pieniężnych dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości lub zmiany dowolnego z parametrów PI lub LGI dla portfela IBNR na koniec 2016 r. dla Banku przedstawia poniższe zestawienie (w mln PLN):

Rodzaj analizy	Zmiana wartości odpisów w przypadku:	
	Scenariusza 1 (poprawa o 10%)	Scenariusza 2 (pogorszenie o 10%)
1. Analiza indywidualna (Impaired)	-28,00	35,00
a) Zmiana przepływów pieniężnych z działalności gospodarczej dłużników	-6,50	8,20
b) Zmiana przepływów pieniężnych z zabezpieczenia	-21,50	26,80
2. Analiza kolektywna	-89,77	85,36
a) Zmiana parametru LGI (Impaired)	-74,76	70,35
b) Zmiana parametru LGI lub PI (IBNR)	-15,01	15,01
Łącznie Bank	-117,77	120,36

- Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny zgodnie ze stosowaną przez Bank polityką rachunkowości. Dla instrumentów pochodnych o charakterze nieopcynym oraz dłużnych papierów wartościowych stosowane są modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Dla instrumentów pochodnych o charakterze opcyjnym stosuje się modele wyceny opcji. Wszystkie modele są zatwierdzane przed użyciem, a także kalibrowane w celu zapewnienia, że otrzymane wyniki odzwierciedlają rzeczywisty poziom wartości godziwej wycenianych instrumentów. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, pochodzące z aktywnego rynku.

W przypadku braku pochodzących z aktywnego rynku parametrów wyceny, wartość godziwa jest określana w oparciu o zastosowanie technik wyceny wykorzystujących szacunkowe parametry wsadowe.

Bank wycenia instrumenty finansowe stosując poniższe metody wyceny w następującej hierarchicznie kolejności:

- Ceny kwotowane na aktywnym rynku identycznych instrumentów dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe stałokuponowe i zerokuponowe oraz zmiennoprocentowe;
- Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe zmiennoprocentowe,
Instrumenty pochodne:
 - FRA, IRS, CIRS,
 - FX Swap, FX Forward,
 - Instrumenty pochodne wbudowane,*Bony emitowane przez Bank Centralny;*
- Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku:
Dłużne papiery wartościowe pozostałych emitentów (np. gminy),
Akcje VISA Incorporation,
Instrumenty pochodne:
 - Opcje walutowe nabyte przez Bank,
 - Opcje na indeksy nabyte/wystawione przez Bank.

W celu oszacowania wartości godziwej akcji uprzywilejowanych VISA, uwzględniono wartość pieniądza w czasie oraz okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA.

Do wyceny instrumentów pochodnych Bank stosuje komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Banku (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA). Bank ocenia, że wpływ nieobserwowalnych danych wejściowych związanych ze stosowaniem tego komponentu na proces ustalania wartości godziwej jest nieistotny.

- Utrata wartości innych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości składników aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej. Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Bank opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

- Inne wartości szacunkowe

Rezerwa na odprawy emerytalne wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarium jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Rezerwa na odprawy emerytalne podlega aktualizacji na bazie rocznej. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeń, zarówno co do warunków makroekonomicznych jak i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych.

W odniesieniu do świadczeń pracowniczych, takich jak premie dla wyższej kadry kierowniczej, premie dla pracowników, Zarząd Banku dokonuje szacunków wysokości świadczeń na dzień bilansowy. Ostateczna kwota przedmiotowych świadczeń pracowniczych jest ustalana decyzją Komitetu Personalnego Zarządu Banku lub Komitetu Personalnego Rady Nadzorczej Banku.

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Bank dokonuje podziału instrumentów finansowych objętych zakresem MSR 39 zgodnie z następującymi kategoriami: instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, pożyczki i należności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, pozostałe zobowiązania finansowe. O klasyfikacji instrumentów finansowych decydują osoby odpowiedzialne merytorycznie w momencie ich początkowego ujęcia.

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat

Do tej kategorii są zaliczane składniki aktywów lub zobowiązań finansowych, które są kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, (to znaczy te, które zostały nabyte lub zaciągnięte w celu odsprzedaży w krótkim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi Bank zarządza łącznie w celu generowania krótkoterminowych zysków lub stanowią instrumenty pochodne oraz tymi, które zostały wyznaczone i spełniają definicję efektywnego instrumentu zabezpieczającego), lub przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

Wyznaczenie takie może mieć miejsce tylko wówczas gdy: (i) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione; (ii) zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat); (iii) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku.

- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Są to aktywa finansowe, za wyjątkiem instrumentów pochodnych, o ustalonych przepływach pieniężnych i terminie wymagalności, które Bank ma zamiar i możliwość utrzymywać do terminu zapadalności, inne niż 1) wyznaczone przy początkowym ujęciu przez Bank jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) wyznaczone jako dostępne do sprzedaży, 3) spełniające definicję pożyczek i należności. Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności nie mogą być przeklasyfikowane do innych kategorii instrumentów finansowych lub sprzedawane. Bank nie może klasyfikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywane do terminu zapadalności przez okres 2 lat (a istniejące musi przenieść do grupy dostępne do sprzedaży) w przypadku, gdy zaistniała sprzedaż lub reklasyfikacja składnika portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli zdarzenie to dotyczyło więcej niż nieznaczącej części portfela. Nie dotyczy to sytuacji jeżeli zdarzenie sprzedaży lub reklasyfikacji, o którym mowa powyżej, nastąpiło na tyle blisko terminu wymagalności (wykupu), że zmiany rynkowych stóp procentowych nie miałyby istotnego wpływu na wartość godziwą składnika aktywów finansowych, zdarzenie nastąpiło po odzyskaniu przez jednostkę zasadniczej części kwoty nominalu, lub zdarzenie nastąpiło w efekcie niemożliwego do przewidzenia przez Bank jednostkowego, niepowtarzalnego, nie poddającego się kontroli Banku zdarzenia.

- Pożyczki i należności

Do kategorii tej zalicza się aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi o ustalonych lub możliwych do określenia płatnościach, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż 1) aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę jako dostępne do sprzedaży, 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytowej. Należności powstałe w związku z faktoringiem bez regresu zostały wykazane jako Skupione wierzytelności.

- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategorię tą stanowią aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub nie zostały zaklasyfikowane jako: pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, oraz nie są inwestycjami kapitałowymi w podmiotach zależnych i stowarzyszonych.

- Pozostałe zobowiązania finansowe

Jako pozostałe zobowiązania finansowe Bank klasyfikuje wszystkie zobowiązania finansowe nie zaliczone do kategorii instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, w tym w szczególności depozyty przyjęte oraz pożyczki otrzymane.

Ujmowanie instrumentów finansowych w bilansie

Bank ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w bilansie, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu. Standaryzowane transakcje kupna i sprzedaży aktywów finansowych ujmowane są w dniu zawarcia transakcji.

Wszystkie instrumenty finansowe w momencie początkowego ujęcia są wyceniane do wartości godziwej skorygowanej, w przypadku instrumentów finansowych innych niż klasyfikowane jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być przypisane bezpośrednio do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Zaprzestanie ujmowania instrumentów finansowych w bilansie

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany z bilansu Banku w momencie, kiedy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z nim związanych lub, kiedy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na podmiot trzeci. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Banku.

Przenosząc składnik aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie,
- jeżeli Bank nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych to Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w bilansie w zakresie, w jakim Bank utrzymuje zaangażowanie.

Bank wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypłacony, umorzony lub wygaś.

Wycena instrumentów finansowych po ujęciu początkowym w bilansie

Po początkowym ujęciu instrumenty finansowe wyceniane są następująco:

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat

Instrumenty te są wyceniane do wartości godziwej a zmiany wartości odnoszone są bezpośrednio na Rachunek zysków i strat Banku.

- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności

Ta kategoria instrumentów finansowych wyceniana jest zgodnie z metodologią zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Utrata wartości odnoszona jest na wynik finansowy.

- **Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży**
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Bank wycenia do wartości godziwej. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są ujmowane w Innych składnikach całkowitych dochodów do momentu wyłączenia składnika aktywów z bilansu (kiedy to skumulowany zysk/strata są ujmowane w Rachunku zysków i strat).
Odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej od aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są ujmowane w przychodach odsetkowych.
Jeżeli występują obiektywne przesłanki, iż nastąpiła utrata wartości tego składnika aktywów to Bank rozpoznaje odpis aktualizujący w sposób opisany w punkcie **Utrata wartości aktywów finansowych**.
- **Pozostałe zobowiązania finansowe**
Instrumenty finansowe stanowiące pozostałe zobowiązania finansowe są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.
Wycena do wartości godziwej opiera się w pierwszej kolejności na bieżących cenach kupna danego instrumentu na aktywnym rynku. W przypadku, gdy wyceniany instrument nie jest notowany na aktywnym rynku, Bank ustala wartość godziwą przy zastosowaniu technik wyceny. Obejmują one wykorzystanie niedawno przeprowadzonych na normalnych zasadach rynkowych transakcji, odwołanie się do innych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz modele wyceny opcji oraz inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku.

Inwestycje kapitałowe w podmiotach zależnych i stowarzyszonych

Jednostki zależne

Jednostki zależne są to wszelkie podmioty (w tym jednostki specjalnego przeznaczenia) kontrolowane przez Bank, w stosunku do których posiada ona prawa do wpływania na wyniki finansowe uzyskiwane przez jednostkę (władza), z tytułu swego zaangażowania w jednostkę podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do tych wyników oraz posiada możliwość wykorzystania władzy do wywierania wpływu na wysokość przypisanych mu wyników finansowych związanych z zaangażowaniem w tę jednostkę. Przy dokonywaniu oceny czy Bank posiada władzę nad daną jednostką uwzględnia się między innymi istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić.

Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Bank wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Znaczący wpływ jest definiowany jako prawo do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji na temat polityki operacyjnej i finansowej jednostki gospodarczej nie mające charakteru sprawowania kontroli lub współkontroli nad polityką tej jednostki.

Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone są ujmowane według kosztu nabycia (na mocy MSR 27) pomniejszonego o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości wyliczone zgodnie z MSR 36 i ujmowane w rachunku zysków i strat. Wyплата dywidendy nie ma odzwierciedlenia w bilansowej wartości inwestycji, wpływa wyłącznie na rachunek zysków i strat i ujmowana jest w pozycji „przychody z tytułu dywidend”.

Rachunkowość zabezpieczeń i instrumenty pochodne

Wycena do wartości godziwej

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej poczynawszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w tym w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji. Rynek jest uważany za aktywny, gdy kwotowane ceny instrumentów są regularnie dostępne i wynikają z rzeczywistych transakcji zawieranych na tym rynku oraz reprezentują poziom, po którym Bank mógłby zawrzeć takie transakcje. W przypadku, gdy rynek instrumentów nie jest aktywny, Bank określa wartość godziwą z wykorzystaniem technik wyceny, w tym modeli bazujących na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modeli wyceny opcji. Stosowane przez Bank techniki wyceny oparte są o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, Bank wykorzystuje w technikach wyceny własne szacunki parametrów wyceny w oparciu o swoją najlepszą wiedzę i doświadczenie. Dodatkowym elementem wyceny instrumentów pochodnych jest komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Banku (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA).

Ujmowanie wbudowanych instrumentów pochodnych

Bank wydziela i ujmuje w bilansie wbudowane instrumenty pochodne będące składnikiem instrumentów hybrydowych. Instrument hybrydowy zawiera umowę zasadniczą (niebędącą instrumentem pochodnym) oraz wbudowany instrument pochodny, który w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs waluty, indeks cen lub stóp lub inną zmienną modyfikuje część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej.

Spełniające określone niżej warunki, wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako odrębne instrumenty pochodne. Instrumenty te są wyceniane według wartości godziwej, a ich zmiany wartości godziwej wykazuje się w rachunku zysków i strat. Wbudowane instrumenty pochodne ujmuje się i wycenia odrębnie od umowy zasadniczej w przypadku łącznego zaistnienia następujących warunków:

- cechy ekonomiczne wbudowanego instrumentu pochodnego oraz ryzyko z nim związane nie są ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- samodzielny instrument o takich samych warunkach umownych jak wbudowany instrument pochodny spełniałby definicję instrumentu pochodnego, oraz
- hybrydowy (łączny) instrument finansowy nie jest zaliczany do instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Sposób ujmowania zmian wartości godziwej instrumentu pochodnego zależy od tego, czy dany instrument pochodny jest wyznaczony jako instrument zabezpieczający, od rodzaju zabezpieczenia oraz od rodzaju zabezpieczanej pozycji.

Instrumenty pochodne wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające - rachunkowość zabezpieczeń

Instrumenty pochodne wykorzystywane są m.in. w celu zabezpieczenia przed ryzykami stopy procentowej oraz kursu walutowego wynikającymi z działalności operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej. Niektóre instrumenty pochodne wyznacza się jako zabezpieczenie:

- przepływów pieniężnych, które przypisać można ujętemu składnikowi aktywów lub zobowiązań, lub wysoce prawdopodobnej planowanej transakcji (zabezpieczenie przepływów pieniężnych), lub
- wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązań albo wiążącej umowy (zabezpieczenie wartości godziwej).

Kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39.

- W momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem i strategię zawierania transakcji zabezpieczających. Dokumentacja obejmuje identyfikację pozycji zabezpieczanej lub transakcji, pozycji zabezpieczającej i charakter zabezpieczanego ryzyka. Dokumentuje się również, w momencie ustanowienia zabezpieczenia i przez cały czas jego trwania, ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej pozycji lub przepływów pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej;
- Bank przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką skutecznością w równoważeniu przepływów środków pieniężnych i zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego (prospektywny test efektywności);
- Zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych dotyczy wysoce prawdopodobnej prognozowanej transakcji, która jest narażona na ryzyko zmian przepływów środków pieniężnych wpływających na poziom wyniku finansowego (test wysokiego prawdopodobieństwa);
- Skuteczność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą zabezpieczanej pozycji lub przepływy środków pieniężnych z niej pochodzące oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego;
- Zabezpieczenie jest na bieżąco weryfikowane i stwierdza się jego wysoką skuteczność w całym okresie jego wykorzystania (retrospektywny test efektywności).

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed ryzykiem zmienności przepływów pieniężnych, które (i) można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takimi jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które (ii) może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane jest w następujący sposób: część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym, który stanowi efektywne zabezpieczenie, ujmuje się w kapitale własnym poprzez pozostały dochód całkowity, zaś nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmuje się w Wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków.

Zyski i straty ujęte w pozostałych dochodach całkowitych (efektywne zabezpieczenie), w momencie ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań finansowych będącego skutkiem zabezpieczanej planowanej transakcji, przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym okresie lub w okresach, w których zabezpieczany składnik aktywów lub zobowiązań ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

W przypadku zabezpieczenia aktywów lub zobowiązań niefinansowych odniesionych do pozostałych dochodów całkowitych, jako efektywne zabezpieczenie, zyski i straty odnoszone są do wyniku sukcesywnie, w okresach w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat bezpośrednio z kapitału lub przenoszone są z kapitału do początkowego kosztu nabycia w bilansie i odnoszone do wyniku sukcesywnie w okresach, w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych i kwalifikujących się jako zabezpieczenia wartości godziwej ujmuje się w Rachunku zysków i strat wraz z odpowiadającymi im zmianami wartości godziwej zabezpieczanego składnika aktywów lub zobowiązania odnoszącego się do ryzyka, przed którym Bank się zabezpiecza. To znaczy zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w Rachunku zysków i strat, zaś zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat.

Zasada ta ma zastosowanie do zabezpieczanej pozycji, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu. W przypadku pozycji zabezpieczanej będącej składnikiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka ujmuje się w Rachunku zysków i strat. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w pozostałych dochodach całkowitych do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Zaprzestanie rachunkowości zabezpieczeń

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, korektę wartości bilansowej instrumentu zabezpieczanego, wycenianego wg efektywnej stopy procentowej, rozlicza się liniowo w czasie w Rachunku zysków i strat w okresie pozostałym do terminu wymagalności/zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta w pozostałych dochodach całkowitych na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie niniejszej wyceny do Rachunku zysków i strat następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne nie spełniające kryteriów rachunkowości zabezpieczeń

Instrumenty pochodne, które nie podlegają zasadom wyceny zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu są wykazywane w Rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”, co opisano poniżej.

Bank stosuje następujące zasady ujmowania zysków i strat z wyceny instrumentów pochodnych:

- Transakcje walutowe forward (FX forward)

Transakcje forward są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX forward są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Bank desygnował wybrane transakcje FX forward jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje SWAP walutowy (FX SWAP)

Transakcje FX SWAP są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z wykorzystaniem krzywych stóp procentowych uwzględniających spread wynikający z aktualnych warunków rynkowych oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX SWAP są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje SWAP stopy procentowej (IRS)

Transakcje IRS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji IRS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Bank desygnował wybrane transakcje IRS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje Cross - Currency Swap (CCS)

Transakcje CCS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z zastosowaniem krzywych stóp procentowych skorygowanych o rynkowy spread z uwzględnieniem jego struktury terminowej oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji CCS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Bank desygnował wybrane transakcje CCS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje typu IRS z wbudowanymi opcjami

Transakcje są wyceniane według wartości godziwej; komponent swapowy jest wyceniany przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań, natomiast komponent opcyjny wyceniany jest przy pomocy modeli wyceny opcji. Zmiany wartości godziwej wymienionych transakcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat. Komponent opcyjny stanowi zabezpieczenie opcji wbudowanych w papiery wartościowe lub depozyty oferowane przez Bank.

- Opcje na indeksy i opcje walutowe

Transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji. W przypadku opcji wystawionych przez kontrahentów Banku, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego. Zmiany wartości godziwej opcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje Forward Rate Agreement (FRA)

Transakcje FRA są wyceniane do wartości godziwej przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Banku) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FRA są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje terminowe na cenę surowca

Transakcje terminowe na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodologię dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych wykorzystując ceny referencyjne ustalane na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Bank nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

- Opcje na cenę surowca

Transakcje opcyjne na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli wyceny opcji i wykorzystaniem cen referencyjnych ustalanych na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Bank nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Utrata wartości składnika lub grupy aktywów finansowych (skutkująca poniesieniem straty) ma miejsce wyłącznie, gdy istnieją przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy kolektywnej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie istotne według kryteriów istotności przyjętych przez Bank, opartych w głównej mierze na wielkości zaangażowania przy wykorzystaniu sygnałów wczesnego ostrzegania, natomiast analiza kolektywna obejmuje aktywa indywidualnie nieistotne oraz indywidualnie istotne, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

W oparciu o wymogi MSR 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena* oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego Bank zdefiniował katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Banku. Katalog przesłanek utraty wartości został zdefiniowany odrębnie dla aktywów objętych analizą indywidualną oraz analizą kolektywną.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

W pierwszej kolejności Bank ocenia, czy występują przesłanki utraty wartości zarówno dla istotnych składników aktywów finansowych, jak i dla aktywów, które indywidualnie nie są istotne. Jeżeli w wyniku oceny stwierdza się, że dla danego składnika aktywów finansowych ocenianego indywidualnie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości, składnik ten włączany jest do grupy aktywów finansowych o podobnych cechach ryzyka kredytowego, która następnie podlega kolektywnej ocenie pod kątem utraty wartości. Składniki aktywów finansowych, dla których wykazana została strata z tytułu utraty wartości w oparciu o analizę indywidualną, nie są uwzględniane w analizie kolektywnej.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwotę straty oblicza się jako różnicę między wartością bilansową danego składnika aktywów a bieżącą wartością szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej danego składnika aktywów finansowych.

Dla celów kolektywnej oceny utraty wartości, ekspozycje kredytowe są grupowane według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych kolektywnie pod kątem utraty wartości są szacowane w oparciu o historyczne parametry strat wyznaczone na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki tych aktywów, które znajdują się w grupie.

Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

Utrata wartości wykazywana jest jako zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów, zaś kwota straty (utworzonego w okresie odpisu aktualizującego) obciąża zysk lub stratę za okres.

Jeżeli w kolejnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany. Kwota odwróconego odpisu ujmowana jest w rachunku zysków i strat.

Aktywa finansowe są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości w sytuacji, gdy w ocenie Banku odzyskanie należności staje się niemożliwe. W przypadku odzyskania uprzednio spisanych kwot, odzyski ujmuje się w rachunku zysków i strat, jako pomniejszenie kosztów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, uwzględnia się znaczny lub długotrwały spadek wartości godziwej instrumentu poniżej jego ceny nabycia.

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, jeśli zmniejszenie wartości godziwej tych aktywów ujmowane było bezpośrednio w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości tego składnika, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym, usuwane są z kapitału własnego i ujmowane w rachunku zysków i strat, mimo iż składnik aktywów finansowych nie został usunięty z bilansu.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Jeżeli w późniejszym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po ujęciu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

Straty z tytułu utraty wartości inwestycji w instrument kapitałowy kwalifikowany jako dostępny do sprzedaży nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat.

Szczegółowa polityka rachunkowości w zakresie odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności kredytowych została opisana w **Rozdziale 8. Zarządzanie Ryzykiem Finansowym**.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych dokonywane jest jedynie w przypadku gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i pasywów następuje jednocześnie.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży

Transakcje repo i sell-buy back oraz transakcje reverse-repo i buy-sell back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Bank prezentuje w bilansie aktywa finansowe odsprzedane z klauzulą przyrzeczenia odkupu (transakcje typu repo, sell-buy back) jednocześnie ujmując po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. Warunkiem stosowania takiego rozwiązania jest zachowanie przez Bank ryzyk i korzyści wynikających z danego aktywa pomimo jego transferu. W przypadku transakcji zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem sprzedaży (reverse repo, buy-sell back) posiadane aktywa finansowe prezentowane są jako należność wynikająca z klauzuli odkupu.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są usuwane z bilansu i podlegają wycenie wg zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszty/ przychody odsetkowe i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Rozrachunki z tytułu umów leasingu

Bank jest stroną umów leasingowych na podstawie, których przyjmuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków obce środki trwałe przez uzgodniony okres.

W przypadku umów na mocy, których Bank przejmuje zasadniczo całe ryzyko i pożytki wynikające z posiadania aktywów będących przedmiotem umowy (leasing finansowy), przedmiot leasingu (w tym wypadku: inwestycje w obcych środkach trwałych, wyposażenie, meble oraz środki transportu) jest ujmowany w bilansie Banku, a rozliczenie ponoszonych opłat leasingowych w Rachunku zysków i strat Banku odbywa się według stopy efektywnej.

W przypadku zawartych przez Bank umów leasingu operacyjnego, gdy zasadniczo całe ryzyko i pożytki z leasingowanych środków pozostają po stronie leasingodawcy (w tym wypadku głównie umowy najmu lub dzierżawy), opłaty leasingowe ujmowane są jako koszty w Rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

Własne składniki rzeczowych aktywów trwałych

Do rzeczowych składników aktywów trwałych zalicza się środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zalicza się składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonego o odpisy amortyzacyjne (umorzeniowe) oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wartości ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i nie podlegają amortyzacji.

Bank ujmuje w wartości bilansowej pozycji rzeczowych aktywów trwałych koszty wymiany części tych pozycji w momencie ich poniesienia, jeśli istnieje prawdopodobieństwo uzyskania przyszłych korzyści ekonomicznych związanych ze składnikiem aktywów, a cenę nabycia lub koszt wytworzenia można wycenić w wiarygodny sposób. Pozostałe koszty są ujmowane w Rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Koszty napraw i utrzymania rzeczowych aktywów trwałych obciążają Rachunek zysków i strat w okresie sprawozdawczym, w którym zostały poniesione.

Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów, który nie posiada postaci fizycznej, powodujący w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych dla Banku.

Głównymi składnikami wartości niematerialnych są licencje na oprogramowanie komputerowe.

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Nakłady związane z ulepszaniem lub utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Bank, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Nakłady poniesione po początkowym ujęciu nabytego składnika wartości niematerialnych są aktywowane tylko w przypadku, gdy te nakłady zwiększają przyszłe korzyści ekonomiczne danego składnika. W pozostałych przypadkach nakłady te są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako koszty w momencie ich poniesienia.

Wszystkie wartości niematerialne podlegają okresowym przeglądom w celu weryfikacji czy nie wystąpiły istotne przesłanki utraty wartości, które wymagałyby przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz dokonania odpisu z tytułu utraty wartości.

Odpisy amortyzacyjne

Odpisy amortyzacyjne od wartości podlegającej amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych dokonywane są metodą liniową zgodnie z ustalonymi stawkami amortyzacji przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Przez wartość podlegającą amortyzacji rozumie się cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika aktywów po pomniejszeniu o wartość końcową (rezydualną) tego składnika. Okres ekonomicznej użyteczności, stawki amortyzacji a także wartość końcowa rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych podlegających amortyzacji są corocznie weryfikowane. Wnioski z tej weryfikacji stanowią podstawę dla ewentualnej zmiany okresów amortyzacji rozpoznawanej prospektywnie od daty dostosowania.

Nie amortyzuje się gruntów, nakładów na rzeczowe aktywa trwałe oraz nakładów na wartości niematerialne. Nie dokonuje się także odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania są systematycznie testowane pod kątem trwałej utraty wartości na każdy dzień bilansowy.

Bilansowe stawki amortyzacyjne stosowane dla podstawowych grup rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych oraz dla nieruchomości inwestycyjnych są następujące:

Wybrane grupy środków trwałych:

budynki bankowe	2,5%
inwestycje w obiektach obcych	na czas trwania umowy najmu
zespoły komputerowe	30%
urządzenia sieciowe	30%
środki transportowe	standardowo 25%
urządzenia telekomunikacji	10%

Wartości niematerialne (oprogramowanie):

główne aplikacje (systemy)	20%
----------------------------	-----

dla innego oprogramowania komputerowego przyjmuje się stawkę nie większą niż 50%, w zależności od planowanego okresu użytkowania.

Wartość amortyzacji obciąża koszty operacyjne Rachunku zysków i strat.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych do zbycia klasyfikowane są aktywa trwałe, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych do zbycia nie są spełnione Bank zaprzestaje ich ujmowania w tej kategorii i dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów.

W takim przypadku Bank wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do zbycia w kwocie niższej z:

- jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży, i
- jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego nie sprzedawaniu.

Utrata wartości aktywów trwałych

Bank na każdy dzień bilansowy dokonuje weryfikacji wartości bilansowych aktywów trwałych pod kątem istnienia dowodów wskazujących na utratę wartości. W przypadku, gdy efekt analizy jest pozytywny Bank szacuje wartość odzyskiwalną składnika aktywów i ujemuje w Rachunku zysków i strat odpis aktualizacyjny, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza od wartości bilansowej.

Odpis aktualizujący ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością odzyskiwalną składnika aktywów. Wartość odzyskiwalna odpowiada cenie sprzedaży netto składnika aktywów lub jego wartości użytkowej zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Wartość użytkowa ustalana jest dla poszczególnych składników aktywów, w przypadku, gdy dany składnik aktywów generuje przepływy środków pieniężnych znacząco niezależne od tych generowanych przez inne aktywa lub grupy aktywów. W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwanej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Bank ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Jeśli zgodnie z par 21 MSR 36 brak jest przyczyny, by sądzić, że wartość użytkowa danego składnika aktywów istotnie przewyższa jego wartość godziwą pomniejszoną o koszty jego sprzedaży, za wartość odzyskiwaną przyjmuje się wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży. Dotyczy to w szczególności składników aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony poprzez wynik finansowy do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej danego składnika aktywów przy założeniu, iż nie dokonano odpisu aktualizującego, a amortyzacja była kontynuowana.

Koszty rozliczane w czasie oraz przychody przyszłych okresów

Koszty rozliczane w czasie (aktywa) dotyczą tych wydatków, których rozliczenie w ciężar Rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Koszty rozliczane w czasie (aktywa) są ujmowane w pozycji „Pozostałe aktywa” aktywów bilansu.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie (pasywa) są zobowiązania na pokrycie kosztów wynikających ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Rezerwy te wykazuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu. Przychody przyszłych okresów stanowią między innymi otrzymane kwoty przyszłych świadczeń oraz niektóre rodzaje dochodów pobranych z góry, których rozliczenie do Rachunków zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Są one ujmowane w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy 1) na Banku ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i 2) prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków odzwierciedlających korzyści ekonomiczne, oraz 3) można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37. W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji powstaje tylko wówczas, gdy Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudził uzasadnione oczekiwanie u stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom.

Szczegółowy plan restrukturyzacji określa co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony.

Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie a) w sposób nieodwracalny wynikają z restrukturyzacji oraz b) nie są związane z bieżącą działalnością jednostki gospodarczej. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje także przyszłych kosztów operacyjnych.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Banku (inne niż świadczenia z tytułu rozwiązania umowy o pracę w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy) obejmują wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne. Bank ujmuje przewidywaną nie zdyskontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń pracowniczych jako koszty w okresie, w którym pracownicy świadczyli związaną z nimi pracę w korespondencji z pozostałymi zobowiązaniami bilansu.

Kwota krótkoterminowych świadczeń pracowniczych z tytułu niewykorzystanych dni urlopowych przysługujących pracownikom Banku jest wyliczana jako suma niewykorzystanych urlopów przysługujących poszczególnym pracownikom Banku.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

Zobowiązania Banku z tytułu długoterminowych świadczeń pracowniczych są kwotą przyszłych korzyści, które pracownik otrzyma w zamian za świadczenie swoich usług w bieżącym i wcześniejszych okresach, które nie są w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy. Zgodnie z Regulaminem Wynagradzania Pracowników oraz Kodeksem Pracy, pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat i osiągnięciu wymaganego wieku, przysługuje prawo do otrzymania odprawy emerytalnej. Rezerwa na odprawy emerytalne wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarusza jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego (projected unit credit method). Zgodnie z tą metodą każdy okres wykonywania pracy daje uprawnienia do dodatkowej jednostki świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczenia wyliczana jest oddzielnie. Uwzględnia się przy tym, że bazowe wynagrodzenie każdego z pracowników będzie się zmieniać w czasie wg określonych założeń. Rezerwa na odprawy emerytalne podlega aktualizacji na bazie rocznej. Parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości obecnej zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Nominalna stopa dyskontowa dla kalkulacji za rok 2016 została ustalona na poziomie 3,6%. Wyliczenia zobowiązań dokonuje się dla pracowników obecnie zatrudnionych i nie dotyczy ono osób, które zostaną przyjęte do pracy w przyszłości.

Bank w 2012 r. wdrożył Politykę Zmiennych Składek Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Banku Millennium S.A. ('Polityka'), zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Świadczenia przyznawane w ramach programu realizowane są w części płatnej w gotówce oraz w części przyznanej w formie akcji fantomowych, uprawniających do otrzymania środków pieniężnych, których ostateczna wysokość uzależniona jest od ceny akcji Banku Millennium w odpowiednim okresie. Część programu płatna w gotówce jest rozliczana w okresie nabywania przez pracowników uprawnień do tych świadczeń. W przypadku świadczeń przyznawanych w formie akcji fantomowych zastosowanie ma 3-letni termin przetrzymania akcji, w tym okresie ich ilość podlega corocznej weryfikacji. Pracownik nie może wykonać praw związanych z przyznanymi akcjami fantomowymi. Wartość godziwa akcji fantomowych ustalana jest zgodnie z przyjętymi zasadami i alokowana w okresie nabywania uprawnień. Wartość świadczenia ujmuje się jako zobowiązanie wobec pracowników w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

Szczegóły Polityki zostały zaprezentowane w **rozdziale 13.8)** niniejszego sprawozdania finansowego.

Rezerwy z tytułu krótkoterminowych i długoterminowych świadczeń pracowniczych ujmuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” bilansu w korespondencji z kosztami wynagrodzeń w Rachunku zysków i strat.

Bank realizuje program świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia zwany programem określonych składek. Na mocy tego programu Bank jest zobowiązany prawem do odprowadzania ustalonej kwoty składek do państwowego funduszu emerytalnego. Ze środków funduszu obejmujących również zwrot uzyskany z inwestowania składek wypłacane są pracownikowi świadczenia po okresie zatrudnienia. W rezultacie na Banku nie ciąży prawne ani zwyczajowo oczekiwane zobowiązanie do zapłacenia dodatkowych składek, jeżeli fundusz emerytalny nie będzie posiadał aktywów w wysokości wystarczającej do zapłaty należnych świadczeń.

Kapitał własny Banku

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz statutem.

Na kapitały własne składają się: kapitał zakładowy, kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, kapitał z aktualizacji wyceny oraz zyski zatrzymane. Wszystkie kwoty kapitałów i funduszy wykazywane są według wartości nominalnej.

Kapitał akcyjny

Kapitał akcyjny wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Jeżeli Bank nabywa własne instrumenty kapitałowe, to kwotę zapłaconą, łącznie z kosztami bezpośrednio się do tego odnoszącymi, ujmuje się jako zmianę w kapitale własnym. Nabyte akcje własne ujmuje się jako akcje własne i ujawnia się je jako zmniejszenie kapitału własnego do momentu ich anulowania.

Dywidendy za rok obrotowy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, ujawnia się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej (nadwyżka ceny emisyjnej nad ceną nominalną) tworzony jest z premii emisyjnej uzyskanej z emisji akcji pomniejszonej o bezpośrednie, poniesione koszty z nią związane.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz efekt wyceny zabezpieczeń przepływów środków pieniężnych pomniejszone odpowiednio o odpisy z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tym związane. Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub innych przepisach prawa (pozostała część kapitału zapasowego, kapitał rezerwowy, w tym fundusz ogólnego ryzyka bankowego) lub stanowią zyski/straty z lat ubiegłych, lub także wynik finansowy netto bieżącego okresu.

Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w Banku tworzony jest zgodnie z przepisami ustawy Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 z późniejszymi zmianami, z zysku po opodatkowaniu.

Wynik finansowy netto bieżącego okresu stanowi wynik z Rachunku zysków i strat roku bieżącego skorygowany obciążeniem z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych.

Gwarancja finansowa

Gwarancja finansowa jest kontraktem, na mocy którego wystawca zobowiązuje się do wykonania na rzecz beneficjanta określonych płatności w celu zrekompensowania poniesionych przez beneficjanta strat, spowodowanych zaniechaniem przez określonego dłużnika spłat wynikających z oryginalnych bądź zmodyfikowanych warunków umowy instrumentu dłużnego.

Udzielone gwarancje finansowe są wyceniane w kwocie wyższej z:

- kwoty będącej najbardziej właściwym szacunkiem nakładów niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku wynikającego z gwarancji finansowej, przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa jej realizacji;
- kwoty rozpoznanej w momencie początkowego ujęcia, skorygowanej o rozliczoną kwotę prowizji otrzymanej za udzielenie gwarancji.

Wynik z tytułu odsetek

Bank ujmuje w Rachunku zysków i strat wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat. Przychody odsetkowe od dłużnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do tej kategorii są ujmowane w „Przychodach odsetkowych” Rachunku zysków i strat.

Wynik z tytułu odsetek obejmuje również przychody oraz koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych desygnowanych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w rachunkowości zabezpieczeń (szczegółowy opis istniejących relacji zabezpieczających zawiera **nota (17)**).

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek i niektórych prowizji (stanowiących integralną część stopy procentowej) do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne (w okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego) do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej, oraz koszty transakcji i wszystkie inne różnice z tytułu premii lub dyskonta.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje (otrzymane lub należne) ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej z tytułu: kredytów, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży, wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. W przychodach odsetkowych ujmowane są także koszty bezpośrednio związane z zawarciem umowy kredytowej ponoszone przez Bank (głównie prowizje płacone agentom zewnętrznym i własnym za zawarcie umowy kredytu hipotecznego oraz związane z tym typem umów koszty wyceny nieruchomości), które stanowią składową rachunku efektywnej stopy procentowej i podlegają rozliczeniu w czasie.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe ujmowane są w Rachunku zysków i strat, lecz wyliczane są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość). W takim przypadku do wyliczenia przychodów odsetkowych stosowana jest stopa procentowa, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Przychody z tytułu opłat i prowizji/ Koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji od obsługi rachunków bankowych, operacji z tytułu obsługi kart płatniczych, są zaliczane do wyniku w momencie wykonania usługi, zaś pozostałe prowizje i opłaty są rozliczane w czasie. Jako podstawowe typy prowizji związanych z działalnością kredytową Bank wyróżnia między innymi opłaty i prowizje przygotowawcze oraz prowizje od niewykorzystanego zaangażowania.

Opłaty i prowizje (zarówno przychody jak i koszty) bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych posiadających określone harmonogramy spłat są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i stanowią część przychodów odsetkowych. Inne integralnie związane z powstaniem aktywów bez określonych harmonogramów rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu. Opłaty za zobowiązanie się do udzielenia pożyczek, które najprawdopodobniej będą zaciągnięte, są odraczane i z chwilą powstania aktywów finansowych są rozliczane jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo przy uwzględnieniu wyżej wymienionego kryterium. W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat i nieustalonych zmianach oprocentowania, np. kredytów w rachunku bieżącym i kredytów z tytułu kart kredytowych prowizje rozliczane są w czasie przez okres ważności karty lub limitu kredytu w rachunku bieżącym metodą liniową, i zaliczane do przychodów prowizyjnych.

W związku z prowadzoną przez Bank działalnością bancassurance (sprzedaż usług ubezpieczeniowych), bazując na kryterium rozpoznawania przychodów z tej działalności, można wydzielić dwie grupy produktów.

Pierwszą grupę stanowią produkty ubezpieczeniowe bez bezpośredniego powiązania z instrumentem finansowym (np.: ubezpieczenie zdrowia, NNW) - w tym przypadku wynagrodzenie Banku jest ujmowane jednorazowo jako przychód po wykonaniu ważnej czynności tj. w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych z uwzględnieniem ewentualnych rezerw na zwroty.

W drugim przypadku (gdy występuje bezpośrednie powiązanie ubezpieczenia z instrumentem finansowym, to jest w szczególności gdy produkt ubezpieczeniowy oferowany jest klientowi wyłącznie z produktem kredytowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków produktu i treści ekonomicznej bez produktu kredytowego) można zidentyfikować dwie kategorie:

- a) W ubezpieczeniach związanych z kredytami mieszkaniowymi w przypadku ubezpieczeń pobieranych miesięcznie (ubezpieczenie na życie i ubezpieczenie nieruchomości) wynagrodzenie jest ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie otrzymania wynagrodzenia.
- b) W ubezpieczeniach związanych z kredytami gotówkowymi Bank dokonuje alokacji łącznej wartości wynagrodzenia należnego z tytułu połączonej transakcji do poszczególnych elementów transakcji, po pomniejszeniu o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana, np. w wyniku rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia, przedpłat lub innych tytułów. Szacunek rezerwy oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Alokacja wynagrodzenia, o której mowa wyżej, oparta jest o metodę „względnej wartości godziwej”, polegającej na podziale łącznego wynagrodzenia w proporcji, odpowiednio, wartości godziwej wynagrodzenia z tytułu instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa. Ustalenie powyższych wartości godziwych oparte jest na danych rynkowych, w szczególności dla:

- usługi pośrednictwa - na podejściu rynkowym polegającym na wykorzystaniu cen i innych danych rynkowych dla najbardziej zbliżonych transakcji rynkowych,
- wynagrodzenia z instrumentu finansowego - na podejściu dochodowym opartym na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą z wykorzystaniem informacji na temat oprocentowania i innych opłat dla identycznych lub najbardziej zbliżonych instrumentów finansowych oferowanych niezależnie od produktu ubezpieczeniowego.

Poszczególne wyodrębnione elementy danej transakcji, bądź kilku transakcji rozpatrywanych łącznie, podlegają następującym zasadom ujmowania przychodu:

- prowizje agencji ubezpieczeniowych - w części dotyczącej opłaty za wykonanie ważnej czynności, ujmowane w przychodach w dniu rozpoczęcia bądź odnowienia polisy ubezpieczeniowej,
- prowizje/opłaty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego - traktowane, jako korekta efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodach odsetkowych.

W 2016 roku Bank dokonywał przeglądu procesu założeń stosowanego modelu rozliczania przychodów z tytułu bancassurance, w wyniku czego w zakresie ubezpieczeń związanych z kredytami gotówkowymi, wskaźnik przychodów ujmowanych jednorazowo jako prowizja za wykonanie ważnej czynności kształtował się na poziomie od 5% do 7% w roku 2016 wobec wskaźnika 9% stosowanego w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 r., dla produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami gotówkowymi Bank oszacował rezerwę na zwroty składek, wyrażoną jako procentowy wskaźnik zwrotów do wysokości prowizji brutto, na poziomie 66%.

Pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Bank, takie jak:

- usługi zarządzania aktywami;
- usługi zarządzania środkami pieniężnymi;
- usługi maklerskie;

są rozpoznawane w Rachunku zysków i strat jednorazowo.

Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w Rachunku zysków i strat Banku w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży oraz pozostałe zyski i straty wynikające z działalności inwestycyjnej.

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów / zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej, a także wynik z pozycji wymiany.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje: i) wynik zrealizowany oraz wynik z wyceny transakcji FX spot i FX Forward ii) dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i nie zrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych, po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody nie związane bezpośrednio z podstawową działalnością Banku. Są to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych, przychody z tytułu sprzedaży pozostałych usług, otrzymane i zapłacone odszkodowania kary i grzywny oraz rezerwy na sprawy sporne.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący oraz odroczony.

Bieżący podatek dochodowy jest obliczany według obowiązującej stawki podatkowej i jest kalkulowany w oparciu o zysk brutto ustalony na podstawie odpowiednich przepisów o rachunkowości, skorygowany o przychody nie podlegające opodatkowaniu i koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu. Ponadto, dla celów podatkowych, wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych, zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu np. z tytułu darowizn.

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w Rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, w których rozpoznawany jest w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny, ponieważ dotyczy transakcji, które również są rozpoznawane w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny.

Rezerwę na odroczony podatek dochodowy wykazuje się w pasywach bilansu jako „Rezerwę na odroczony podatek dochodowy”. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się w aktywach bilansu w pozycji „Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego”. Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku, ponieważ posiada tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikają z podatku nałożonego przez tę samą władzę podatkową.

Rezerwa na odroczony podatek dochodowy ujmowana jest przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem sytuacji, gdy powstaje w wyniku amortyzacji wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych, która w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu aktywowanych strat podatkowych oraz wszystkich ujemnych różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym jedynie w zakresie, w jakim będzie możliwe osiągnięcie przychodu podatkowego w związku z którym pomniejszenia te będą mogły być odwrócone.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego nie są ujmowane, gdy dotyczą ujemnych różnic przejściowych powstających w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania, przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Wyliczenie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na odroczony podatek dochodowy bazuje na przewidywanym stopniu realizacji wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) prawnie lub faktycznie obowiązujące na dzień bilansowy.

8. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM FINANSOWYM

Zarządzanie ryzykiem finansowym jest jedną z podstawowych aktywności Zarządu składającą się na proces efektywnego zarządzania Bankiem. Określa ono ramy rozwoju, rentowności i stabilności działalności biznesowej, tworząc zasady zapewniające Bankowi zgodność z najlepszymi praktykami w zakresie kontroli wewnętrznej i wymogami prawnymi oraz zgodność strategii zarządzania wszystkimi ryzykami.

1) ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W BANKU

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z kluczowych czynników decydujących o profilu ryzyka instytucji finansowej. Sprawne zarządzanie ryzykiem wymaga spójnego systemu zarządzania ryzykiem rozumianego jako zbiór zasad i mechanizmów regulujących całokształt działań obejmujących identyfikację, pomiar, ograniczanie, monitoring oraz raportowanie w odniesieniu do poszczególnych rodzajów ryzyka. Zbiór tych zasad obejmuje także szeroki zakres metod - zarówno jakościowych jak i ilościowych, w tym zaawansowane narzędzia matematyczno-statystyczne, wspomagane przez odpowiednie systemy informatyczne (patrz też „Zasady zarządzania ryzykiem” w części opisowej Sprawozdania Zarządu z działalności Banku).

Wyniki pomiaru ryzyka są regularnie raportowane w ramach systemu informacji zarządczej.

Ważną zasadą zarządzania ryzykiem jest optymalizacja relacji ryzyka i rentowności - w Banku zwraca się szczególną uwagę na to, aby podejmowane decyzje biznesowe brały pod uwagę (równoważyły) ryzyko i zysk.

Bank, określając cele biznesowe, bierze pod uwagę zdefiniowane ramy ryzyka (apetytu na ryzyko) w celu zapewnienia, aby struktura i rozwój biznesu odpowiadały zakładanemu profilowi ryzyka charakteryzującego się szeregiem parametrów takich jak:

- Wzrost kredytowania wg. produktów / segmentów,
- Struktura portfela kredytowego,
- Wskaźniki jakości portfela,
- Koszt ryzyka,
- Wymogi kapitałowe/kapitał ekonomiczny,
- Wymagana wielkość i struktura płynności.

Apetyt na ryzyko Banku jest definiowany głównie poprzez zasady i cele określone w wewnętrznym dokumencie Banku „Strategia Ryzyka na lata 2016 - 2018” zaakceptowanym przez Zarząd i Radę Nadzorczą a także - bardziej szczegółowo - poprzez zasady i wytyczne jakościowe określone w następujących wewnętrznych dokumentach zaakceptowanych przez Zarząd:

- Zasady zarządzania i planowania kapitałowego,
- Zasady i wytyczne kredytowe,
- Zasady zarządzania ryzykiem koncentracji kredytowej,
- Zasady i reguły zarządzania ryzykiem płynności,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem rynkowym na rynkach finansowych,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem rynkowym w Księdze Bankowej,
- Polityka w zakresie inwestycyjnych papierów wartościowych,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Kolejną istotną zasadą zarządzania ryzykiem w Banku jest rozdzielenie obowiązków w zakresie powstania ryzyka, zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka.

Podział kompetencji w zakresie zarządzania ryzykiem przedstawia się następująco:

- Rada Nadzorcza jest odpowiedzialna za nadzorowanie zgodności polityki podejmowania ryzyka przez Bank ze strategią Banku oraz jego planem finansowym. W ramach Rady Nadzorczej działa Komitet ds. Ryzyka, który wspiera ją w realizacji tych zadań m.in. opiniując strategię ryzyka Banku, w tym apetyt Banku do ponoszenia ryzyka i weryfikując ceny pasywów i aktywów oferowanych klientom.
- Zarząd odpowiada za efektywność systemu zarządzania ryzykiem, procesu szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz systemu kontroli wewnętrznej;

- Komitet Kredytowy, Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów oraz Komitet Należności Zagrożonych są odpowiedzialne za bieżące zarządzanie różnymi rodzajami ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Ryzyka oraz Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego są odpowiedzialne za definiowanie polityki oraz za monitorowanie i kontrolowanie różnych rodzajów ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Walidacyjny odpowiedzialny jest za akceptację wyników walidacji modeli ryzyka oraz nadzór nad wdrażaniem zaleceń określonych przez Biuro Walidacji Modeli;
- Departament Ryzyka odpowiada za zarządzanie ryzykiem, w tym za identyfikację, pomiar, analizę, monitorowanie i raportowanie ryzyka w Banku. Departament Ryzyka przygotowuje również zasady zarządzania ryzykiem i odpowiednie procedury, a także przedstawia informacje i proponuje kierunki działania niezbędne do podejmowania decyzji przez Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów, Komitet Ryzyka i Zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem;
- Departament Ratingu odpowiedzialny jest przede wszystkim za nadawanie ratingów ryzyka (ocena wiarygodności kredytowej) dla klientów korporacyjnych Banku oraz monitoring i ewentualną zmianę ratingów w okresie ich obowiązywania. Proces nadawania ratingów jest niezależny od procesu podejmowania decyzji kredytowej;
- Departament Decyzji Kredytowych Przedsiębiorstw i Departament Decyzji Kredytowych Detalicznych są odpowiedzialne, odpowiednio w ramach Segmentu Klientów Korporacyjnych i Segmentu Klientów Detalicznych, za proces podejmowania decyzji kredytowych, w tym analizowanie sytuacji finansowej klientów, sporządzanie projektów decyzji kredytowych dla poszczególnych szczebli decyzyjnych i podejmowanie decyzji kredytowych w ramach określonych limitów;
- Departament Dochodzenia Należności Detalicznych jest odpowiedzialny za monitorowanie spłat i proces dochodzenia należności przeterminowanych od osób fizycznych;
- Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych opracowuje określone strategie dla każdego klienta ze swojego portfela, w celu jak najszybszej maksymalizacji odzysku i ograniczenia ryzyka ponoszonego przez Bank. Podejście w poszczególnych sprawach jest stale aktualizowane przy wykorzystaniu bieżących informacji, najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie odzyskiwania należności;
- Biuro Kontroli i Analiz Skarbu jest odpowiedzialne za monitorowanie i wykorzystywanie niektórych limitów Banku, takich jak limity kontrahenta i limity typu stop-loss, monitorowanie pozycji walutowej Banku i wyników aktywnego „tradingu” oraz kontrolę operacji Departamentu Skarbu;
- Biuro Walidacji Modeli jest odpowiedzialne za jakościową oraz ilościową analizę i walidację modeli, niezależną od funkcji budowy modeli; przygotowywanie metodyki walidacji i monitorowania modeli; podejmowanie działań związanych z wydawaniem opinii w zakresie adekwatności nowych modeli dla obszaru, którego dotyczy; przygotowywanie raportów na potrzeby Komitetu Walidacyjnego.
- Biuro Zarządzania Ryzykiem Nadużyć jest odpowiedzialne za tworzenie, implementację oraz monitorowanie realizacji polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem nadużyć we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Banku. Biuro stanowi centrum kompetencji dla procesu zapobiegania nadużyciom.

2) ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM

Proces zarządzania kapitałowego

Zarządzanie kapitałem Banku odbywa się na podstawie zatwierdzonego przez Zarząd i Radę Nadzorczą dokumentu „Zasady Zarządzania i Planowania Kapitałowego”.

Zarządzanie kapitałem w Banku odnosi się do dwóch obszarów: zarządzania adekwatnością kapitałową i alokacji kapitału. Dla obydwu z tych obszarów określone zostały cele zarządcze.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest: (a) zapewnienie wypłacalności Banku w warunkach normalnych i w warunkach skrajnych (ekonomiczna adekwatność kapitałowa) oraz (b) spełnienie wymagań określonych w przepisach zewnętrznych (regulacyjna adekwatność kapitałowa).

Celem alokacji kapitału jest kreowanie wartości dla właścicieli poprzez maksymalizację zwrotu z ryzyka prowadzonej działalności, biorąc pod uwagę ustalony apetyt na ryzyko.

Wymogi w zakresie funduszy własnych

Bank jest zobowiązany na mocy prawa do spełnienia minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych, określonych w art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR) i ustawie Prawo bankowe. Utrzymanie regulacyjnej adekwatności kapitałowej na poziomie wyższym niż wymagane minimum jest celem zarządzania kapitałowego. W kalkulacji wymogów w zakresie funduszy własnych uwzględniane są rozwiązania lokalne (KNF) w zakresie interpretacji CRR. W 2016 roku Bank spełniał wymagania określone w przepisach zewnętrznych.

Bank oblicza wymogi w zakresie funduszy własnych przy użyciu metod standardowych, realizując jednocześnie projekt stopniowego wdrażania metody ratingów wewnętrznych (IRB) w celu obliczania minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego i uzyskania stosownych decyzji Organów Nadzoru.

Pod koniec 2012 r. Banco de Portugal (będący nadzorcą konsolidującym) we współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego (KNF) udzielił zezwolenia na stosowanie metody IRB w odniesieniu do następujących portfeli kredytowych: (i) ekspozycje detaliczne wobec klientów indywidualnych zabezpieczone na nieruchomościach mieszkalnych (RRE), (ii) odnawialne ekspozycje detaliczne (QRRE). Zgodnie z przedmiotową zgodą, minimalne wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone z wykorzystaniem metody IRB musiały być czasowo utrzymane na poziomie nie mniejszym niż 80% (tzw. floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową.

W trakcie 2014 roku Bank złożył do Organów Nadzoru wnioski o uzyskanie zgody na objęcie metodą IRB w ramach „IRB roll-out plan” portfeli: „pozostały detal” i „korporacyjny”. Bank złożył także do Organów Nadzoru plan wdrożenia metody IRB (roll-out plan) dla pozostałych portfeli: „pozostały detal” i „korporacyjny”.

Pod koniec 2014 roku Bank uzyskał kolejną decyzję wydaną przez Organy Nadzoru w zakresie stosowania metody IRB. Zgodnie z jej treścią dla portfeli RRE i QRRE, wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego powinny być utrzymywane tymczasowo na poziomie nie mniejszym niż 70% (floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową, dopóki Bank nie wypełni dodatkowych warunków zdefiniowanych przez Nadzorcę.

Bufory kapitałowe i wymagany kapitał

Bank, podobnie jak inne banki działające w Polsce, jest zobowiązany do utrzymywania od początku 2016 r. bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25 p.p.

Bank otrzymał w październiku 2016 r. decyzję Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącą zidentyfikowania Banku jako innej instytucji o znaczeniu systemowym i nałożeniu na zasadzie indywidualnej i skonsolidowanej na Bank bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości równoważnej 0,25% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (tylko na kapitał podstawowy Tier 1).

Również w październiku i grudniu 2016 r. Bank i Grupa otrzymały od Komisji Nadzoru Finansowego zalecenie utrzymywania funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych na poziomie 3,09 p.p. (Bank) i 3,05 p.p. (Grupa), który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier I (co odpowiada 2,32 p.p. dla Banku i 2,29 p.p. dla Grupy) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada 1,73 p.p. dla Banku i 1,71 p.p. dla Grupy)¹.

W następstwie powyższych decyzji i zaleceń jak i pozostałych wymogów określonych przez Rozporządzenie CRR i rekomendacje KNF dla polskich banków (przyjmując jako podstawę minimalne oczekiwane przez KNF poziomy bazowe: łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) na poziomie 12% i współczynnika Tier 1 na poziomie 9%), Bank powinien utrzymywać według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. następujące poziomy minimalne współczynniki kapitałowych:

Współczynnik kapitału Tier 1 (T1) = $9\% + 1,25\% + 0,25\% + 2,32\% = 12,82\%$

Całkowity współczynnik kapitałowy (TCR) = $12\% + 1,25\% + 3,09\% = 16,34\%$

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że powyżej przedstawione oczekiwane przez KNF wartości współczynników kapitałowych są znacznie wyższe niż wymagane prawem wspólnotowym (Rozporządzenie CRR).

¹ Zalecenie to zastępuje poprzednie zalecenie utrzymania funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego na poziomie 3,83 p.p. w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier 1 (co odpowiada 2,87 p.p.).

Adekwatność kapitałowa

Dane w zakresie adekwatności kapitałowej (wymogi w zakresie funduszy własnych oraz regulacyjne współczynniki kapitałowe) przedstawia poniższe zestawienie.

Bank Millennium - adekwatność kapitałowa (w PLN mln)	31.12.2016	31.12.2015
	IRB z ograniczeniem ¹⁾	IRB z ograniczeniem ¹⁾
Aktywa ważone ryzykiem	36 198,7	36 755,7
Wymogi w zakresie funduszy własnych, w tym:	2 895,9	2 940,5
- z tytułu ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta	2 601,2	2 643,6
- z tytułu ryzyka rynkowego	23,4	29,1
- z tytułu ryzyka operacyjnego	257,0	248,0
- z tytułu korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka kredytowego	14,3	19,8
Fundusze własne w tym:	6 252,4	6 081,3
Kapitał podstawowy Tier 1, w tym:	6 218,5	5 943,4
- opłacone instrumenty kapitałowe	1 213,1	1 213,1
- ažio	1 147,2	1 147,2
- uznana część zysku bieżącego	434,6	732,9
- pozostały zysk niepodzielony	3 913,8	3 099,5
- uznana część kapitału z aktualizacji wyceny	(41,6)	78,2
- korekty regulacyjne	(448,6)	(327,5)
Kapitał Tier II, w tym:	33,9	137,9
- pożyczka podporządkowana	128,7	252,1
- korekty regulacyjne	(94,8)	(114,2)
Współczynnik kapitałowy (TCR)	17,27%	16,55%
Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wsp. CET1) ²⁾	17,18%	16,17%

1) Aktywa ważone ryzykiem i wymogi w zakresie funduszy własnych wyliczone z zastosowaniem ograniczenia (flooru nadzorczego) 70%.

2) Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 jest równy współczynnikowi kapitału Tier 1

Adekwatność kapitałowa mierzona zarówno poziomem współczynnika kapitałowego jak i współczynnika kapitału podstawowego Tier 1, uległa poprawie w 2016 r. (roczny wzrost odpowiednio o 0,72 p.p. i 1,01 p.p.).

Oczekiwane przez KNF poziomy adekwatności kapitałowej zostały osiągnięte z nadwyżką (odpowiednio 4,36 p.p. dla CET1/T1 oraz 0,93 p.p. dla TCR).

Łączne aktywa ważone ryzykiem obniżyły się o ok. 1,5%, co było wynikiem spadku ekspozycji na ryzyko prawie we wszystkich kategoriach ryzyka (wzrost wymogów w zakresie funduszy własnych na ryzyko operacyjne był efektem wyższej 3-letniej średniej wyników finansowych i nie był związany ze wzrostem poziomu ryzyka operacyjnego). Fundusze własne wzrosły prawie o 3%, co wynikało z zatrzymania zysku netto wypracowanego w od listopada 2015 roku do czerwca 2016 roku.

Kapitał wewnętrzny

Bank definiuje kapitał wewnętrzny zgodnie z ustawą Prawo bankowe, jako kwota niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka w przyszłości.

Kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w zarządzaniu kapitałowym, w procesach zarządzania ekonomiczną adekwatnością kapitałową oraz alokacji kapitału.

Utrzymanie ekonomicznej adekwatności kapitałowej oznacza pokrycie (zabezpieczenie) kapitału wewnętrznego (zagregowanej miary ryzyka) przez dostępne zasoby finansowe (fundusze własne). Obowiązek takiego zabezpieczenia ryzyka wynika wprost z ustawy Prawo bankowe, co znalazło odzwierciedlenie w celach/limitach kapitałowych Banku - buforze kapitału ekonomicznego oraz buforze kapitału ekonomicznego w warunkach skrajnych.

W 2016 roku obydwie powyższe cele kapitałowe zostały spełnione z nadwyżką. Nadwyżka funduszy własnych nad kapitałem wewnętrznym umożliwia dalszy wzrost skali działalności, szczególnie w kierunku produktów generujących wysoki zwrot z uwzględnieniem ponoszonego ryzyka.

Równolegle kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w procesie alokacji kapitału, do przydzielenia kapitału wewnętrznego na produkty/linie biznesowe, obliczenia miar efektywności uwzględniających ryzyko, ustalenia limitów na ryzyko i realokacji kapitału wewnętrznego.

3) RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe jest jednym z najważniejszych rodzajów ryzyka, na jakie narażona jest Bank, w związku z czym, przykładą się szczególną wagę do zarządzania ekspozycjami na to ryzyko. Ryzyko kredytowe wiąże się z bilansowymi ekspozycjami kredytowymi oraz z instrumentami pozabilansowymi, takimi jak udzielone i niewykorzystane linie kredytowe, gwarancje i akredytywy, jak również limity na transakcji związane z instrumentami finansowymi.

Polityka kredytowa, podlega okresowym przeglądom i weryfikacji uwzględniającym uwarunkowania rynkowe oraz zmiany w otoczeniu regulacyjnym Banku.

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem kredytowym Bank korzysta z kilku systemów ratingowych w zależności od rodzaju ekspozycji i segmentu danego klienta. System ratingowy to zestaw metod (modeli), procesów, kontroli, procedur zbierania danych oraz systemów informatycznych identyfikujących i mierzących ryzyko kredytowe, klasyfikujących ekspozycje do określonych klas lub pul (nadawanie ratingu) oraz szacujących prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania i oczekiwaną wielkość straty z tego tytułu.

(3A) Pomiar ryzyka kredytowego

Kredyty i pożyczki

Pomiar ryzyka kredytowego, w celu zarządzania portfelem kredytowym, na poziomie poszczególnych klientów i transakcji, z tytułu udzielanych kredytów i pożyczek odbywa się przy uwzględnieniu trzech parametrów:

- (i) prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta lub kontrahenta (ang. probability of default - PD);
- (ii) kwoty ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (ang. exposure at default - EAD) oraz
- (iii) współczynnika strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (ang. loss given default - LGD).

- (i) Bank ocenia prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD) indywidualnych kontrahentów stosując wewnętrzne modele ratingowe dostosowane do różnych kategorii klientów i transakcji. Zostały one opracowane lokalnie lub na poziomie Grupy BCP lub we współpracy z renomowanymi dostawcami zewnętrznymi i łączą analizę statystyczną z oceną specjalisty kredytowego. Dodatkowo Klienci Banku są klasyfikowani w ramach 15 klas ratingowych, które dla potrzeb tego raportu zostały przedstawione w sześciu głównych grupach. Jednolita skala ratingowa Banku (Master Ratings Scale), przedstawiona poniżej, zawiera także zakres prawdopodobieństw niewykonania zobowiązań określonych dla każdej klasy/grupy ratingowej. Modele ratingowe podlegają okresowym przeglądom i - w razie stwierdzenia takiej potrzeby - stosownym modyfikacjom. Modyfikacje modeli zatwierdzane są przez Komitet Walidacji.

Bank regularnie analizuje oraz ocenia wyniki ratingów i ich siłę predykcyjną w odniesieniu do przypadków niewykonania zobowiązań. Proces nadawania ocen ryzyka klientów (przeprowadzany niezależnie od procesu kredytowego w Departamencie Ratingu) i transakcji wspierają systemy informatyczne, pozyskujące i analizujące informacje z wewnętrznych i zewnętrznych baz danych.

Skala wewnętrznych ratingów Banku

Master Skala	Opis oceny
1-3	Najwyższa jakość
4-6	Dobra jakość
7-9	Średnia jakość
10-12	Niska jakość
13-14	Pod obserwacją
15	Niewykonanie zobowiązania

- (ii) EAD - kwota ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (exposure at default) - dotyczy kwot, które według przewidywań Banku będą należnościami Banku w momencie niewykonania zobowiązań. Jako zobowiązanie, Bank rozumie każdą wypłatą już kwotę plus dalsze kwoty, jakie mogą zostać wypłacone do momentu niewykonania zobowiązań, o ile do niego dojdzie.
- (iii) LGD - współczynnik strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (loss given default) stanowi przewidywania Banku, co do strat wynikających z faktycznych przypadków niewykonania zobowiązań, z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych kosztów windykacji oraz efektu dyskonta.

Papiery dłużne

Papiery dłużne Skarbu Państwa oraz Banku Centralnego monitorowane są w oparciu o rating Polski. Natomiast sytuacja ekonomiczno-finansowa emitentów dłużnych papierów komunalnych monitorowana jest kwartalnie w oparciu o ich sprawozdawczość.

Instrumenty pochodne

Bank utrzymuje ścisłą kontrolę nad limitami otwartych pozycji netto na instrumentach pochodnych (tj. różnicą między transakcjami kupna i sprzedaży), zarówno ze względu na kwoty jak i terminy zapadalności transakcji. Ekspozycje na ryzyko kredytowe, wynikające z instrumentów pochodnych zawieranych z klientami są zarządzane jako część całkowitych limitów kredytowych wyznaczanych w oparciu o badanie naturalnej ekspozycji oraz o analizę sytuacji finansowej klienta, a także w ramach limitów kontrahentów.

Bank oferuje produkty skarbowe w celu zabezpieczania ryzyka kursu walutowego lub ryzyka stopy procentowej w ramach przyznanych klientom limitów skarbowych lub pod depozyt zabezpieczający.

Zdecydowana większość umów Banku zawiera możliwość wezwania klienta do uzupełnienia depozytu zabezpieczającego lub złożenie innego zabezpieczenia uzgodnionego z Bankiem (jeżeli wycena otwartych pozycji klienta przekroczy poziom kwoty limitu skarbowego; tzw. margin call) i jeżeli klient nie uzupełni wymaganego zabezpieczenia Bank ma prawo do zamknięcia pozycji i wypowiedzenia umowy.

Zobowiązania pozabilansowe obciążone ryzykiem kredytowym

Do zobowiązań pozabilansowych obciążonych ryzykiem kredytowym zaliczamy gwarancje, akredytywy oraz przyznane linie kredytowe. Podstawowym celem tych instrumentów jest umożliwienie klientowi dysponowania w określony sposób przyznanymi przez Bank środkami finansowymi.

Gwarancje i akredytywy typu standby (zobowiązania typu gwarancyjnego) niosą przynajmniej takie samo ryzyko kredytowe jak kredyty (w przypadku gwarancji i akredytywy typu stand-by po wpływie ważnego roszczenia Bank musi dokonać wypłaty).

Akredytywy dokumentowe i handlowe są pisemnym, nieodwołalnym i ostatecznym zobowiązaniem Banku otwierającego do honorowania płatności w oparciu o zgodne dokumenty w terminach określonych w akredytywie i wiążą się z ryzykiem podobnym do gwarancji.

Dostępne saldo linii kredytowej jest to niewykorzystana część uprzednio zaakceptowanych kwot odnoszących się do zobowiązań o charakterze kredytowym, możliwych do wykorzystania w formie kredytów, gwarancji lub akredytyw. Biorąc pod uwagę ryzyko kredytowe zobowiązań do udzielenia kredytu, Bank jest potencjalnie narażony na stratę w wysokości równej sumie niewykorzystanych zobowiązań. Jednak, prawdopodobna kwota straty jest mniejsza niż łączna wartość niewykorzystanych zobowiązań, ponieważ większość zobowiązań do uruchomienia kredytu zależy od spełnienia przez klientów poszczególnych standardów kredytowych.

Bank monitoruje okres pozostały do terminu zapadalności pozabilansowych zobowiązań kredytowych, ponieważ długoterminowe zobowiązania wiążą się zazwyczaj z większym stopniem ryzyka kredytowego niż zobowiązania krótkoterminowe.

(3B) Polityka kontroli limitów i zmniejszenia ryzyka

Bank mierzy, monitoruje i kontroluje duże zaangażowania kredytowe oraz nadmierną koncentrację ryzyka kredytowego, wszędzie tam gdzie zostanie ona zidentyfikowana. Proces zarządzania ryzykiem koncentracji dotyczy zarówno zaangażowań indywidualnych - występujących wobec pojedynczego kredytobiorcy lub grupy kredytobiorców powiązanych (kapitałowo, organizacyjnie lub poprzez istnienie istotnych zależności ekonomicznych), jak i tzw. zaangażowań sektorowych - wobec branż/sektorów gospodarki, regionów geograficznych, krajów, portfela finansującego nieruchomości (w tym kredytów walutowych,) portfela w walutach obcych i innych. Powyższe rodzaje zaangażowań sektorowych są objęte wewnętrznym systemem limitów. Informacje o wykorzystaniu limitów prezentowane są na Radzie Nadzorczej oraz Komitecie Ryzyka.

Limity wewnętrzne (wymienione wyżej) monitorowane są kwartalnie. Wysokość tych limitów poddawana jest rocznemu lub częstszemu przeglądowi, gdy zostanie to uznane za stosowne. Limity zatwierdza Rada Nadzorcza lub Komitet Ryzyka.

Zarządzanie ekspozycjami na ryzyko kredytowe odbywa się także poprzez regularne monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów i/lub historii współpracy z Bankiem z punktu widzenia terminowego regulowania ich zobowiązań z tytułu odsetek i kapitału.

Zabezpieczenia

Zabezpieczenia przyjmowane w Banku służą ograniczeniu ryzyka kredytowego i główną ich rolą jest minimalizacja straty na wypadek niedokonania przez klient spłaty transakcji kredytowej w umownej kwocie i terminie, poprzez zapewnienie alternatywnego źródła pokrycia wymagalnych należności. Przyjmowane one są zgodnie z zasadami polityki kredytowej ustalonymi dla poszczególnych segmentów klienta. Jako główną zasadę przyjęto, że zabezpieczenie transakcji kredytowej powinno być adekwatne do ryzyka kredytowego ponoszonego przez Bank przy uwzględnieniu specyfiki danej transakcji (tzn. jej typu, kwoty, okresu spłaty a także ratingu kredytowanego klienta).

Polityka kredytowa określa typy, rodzaje i formy prawne akceptowanych w Banku zabezpieczeń, jak również bardziej szczegółowe wymogi mające uprawdopodobnić zbywalność konkretnych rodzajów zabezpieczeń zgodnie z doświadczeniami windykacyjnymi Banku.

Bank przykłada szczególną wagę do prawidłowego określania wartości zabezpieczeń, określa zasady dokonywania i weryfikacji wycen i dokłada wszelkich starań, aby wyceny te były obiektywne, ostrożne i odzwierciedlały realną wartość zabezpieczenia. W celu zapewnienia skutecznego ustanowienia zabezpieczenia Bank opracował stosowne wzorce umów zabezpieczeń, wniosków, pełnomocnictw i oświadczeń.

W segmencie detalicznym na zabezpieczenie przyjmowane są głównie nieruchomości mieszkaniowe (kredyty hipoteczne) oraz aktywa finansowe. W przypadku segmentu korporacyjnego przyjmowane są przede wszystkim wszelkiego typu nieruchomości (mieszkaniowe, komercyjne, grunty) a także cesje wierzytelności z kontraktów.

Do czasu ustanowienia finalnego zabezpieczenia przyjmowane są zabezpieczenia przejściowe. W Banku wykorzystywane są również rozmaite formy instrumentów uzupełniających zabezpieczenia, mające na celu ułatwienie prowadzenia egzekucji lub uprawdopodobnienie skuteczności spłaty należności z danego zabezpieczenia między innymi takie jak: oświadczenie o poddaniu się egzekucji w formie aktu notarialnego, weksel własny in blanco, pełnomocnictwo do rachunku bankowego, cesja prawa z umowy ubezpieczenia.

Bank monitoruje zabezpieczenia pod kątem spełnienia przez nie warunków umownych, w tym prawomocnego ustanowienia finalnego zabezpieczenia transakcji, jak również odnawiania scedowanych polis ubezpieczeniowych. Monitorowana jest również wartość zabezpieczenia w trakcie trwania transakcji kredytowej.

Zgodnie z przyjętą w Banku polityką kredytową, dopuszcza się także udzielenie transakcji bez zabezpieczenia, co odbywa się według określonych zasad zróżnicowanych w zależności od segmentu klienta. Jednak na wypadek pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, w podpisanych z klientem dokumentach Banku zapewnia sobie możliwość dobezpieczenia transakcji.

(3C) Polityka w odniesieniu do utraty wartości i tworzenia odpisów aktualizujących

Organizacja procesu

Proces identyfikacji i pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych został uregulowany w wewnętrznej instrukcji wprowadzonej Notą Zarządzającą Członka Zarządu Banku. Ponadto zasady klasyfikacji należności i szacowania odpisów aktualizujących i rezerw w systemie zarządzania bankiem zostały nakreślone w dokumencie „System Zarządzania w Banku Millennium S.A.” przyjętym uchwałą Zarządu i zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą.

W Banku nadzór nad procesem szacowania odpisów aktualizujących i rezerw sprawuje Departament Ryzyka (DMR), który odpowiada również bezpośrednio za analizę indywidualną w portfelu biznesowym oraz analizę kolektywną. Oprócz DMR w/w proces zaangażowane są jednostki restrukturyzacyjno-windykacyjne: Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych - DNG (analiza indywidualna dla portfela windykacyjno-restrukturyzacyjnego klientów korporacyjnych) oraz Departament Dochodzenia Należności Detalicznych - DDN (analiza indywidualnie istotnych ekspozycji detalicznych z utartą wartością, przede wszystkim kredytów hipotecznych). DMR jest jednostką nie powiązaną z procesem udzielania kredytów i nadzorowaną przez członka Zarządu odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem.

Zarząd Banku pełni aktywną rolę w procesie wyznaczania odpisów aktualizujących i rezerw, wyniki wyceny portfela kredytowego przedkładane są Zarządowi do akceptacji w cyklu miesięcznym, ze szczegółowym objaśnieniem najistotniejszych zmian, mających wpływ na całkowity poziom odpisów i rezerw, w okresie objętym analizą. Zmiany metodologiczne wynikające z procesu walidacji i doskonalenia metodologii, są prezentowane na Komitecie Walidacji, a następnie na Komitecie Ryzyka, w skład których wchodzi wszystkich członkowie Zarządu Banku.

W okresach miesięcznych przygotowywane są szczegółowe raporty, prezentujące informacje na temat portfela kredytowego Banku w różnych przekrojach, z uwzględnieniem wysokości odpisów aktualizujących i rezerw, ich dynamiki i struktury. Odbiorcami tych raportów są członkowie Zarządu nadzorujący działalność Banku w obszarze finansów, ryzyka i informacji zarządczej.

Proces wyznaczania odpisów aktualizujących i rezerw w Banku jest sformalizowany i opisany w przytoczonej powyżej regulacji, w której szczegółowo zdefiniowano tryb i zasady analizy indywidualnej oraz analizy kolektywnej, w tym algorytmy liczenia poszczególnych parametrów.

Departament Audytu ocenia poprawność szacowania utraty wartości i rezerw co najmniej dwa razy w roku.

Metodologia i założenia przyjęte do wyznaczania utraty wartości ekspozycji kredytowych są regularnie przeglądane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy indywidualnej, jak i kolektywnej, przeprowadzana jest okresowo (nie rzadziej niż raz w roku) weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę definiując działania w celu poprawy jakości procesu.

Analiza indywidualna utraty wartości dla należności kredytowych

Ekspozycje kredytowe wyznaczone są do analizy indywidualnej na podstawie kryteriów istotności, które zapewniają, że analiza indywidualna obejmuje, co najmniej 55% korporacyjnego portfela biznesowego Banku oraz 80% portfela zarządzanego przez jednostki odpowiedzialne za windykację i restrukturyzację należności gospodarczych.

Główne elementy procesu analizy indywidualnej:

(1) Identyfikacja przesłanek utraty wartości;

Bank zdefiniował przesłanki utraty wartości w ramach analizy indywidualnej dostosowując je do profilu swojego działania. Katalog przesłanek uszczegóławia przesłanki określone w MSR 39 i rekomendacji R, które dotyczą między innymi :

- sytuacji ekonomiczno-finansowej wskazującej na znaczące trudności finansowe klienta,
- naruszenie umowy, np. opóźnienie w płatności kwoty głównej lub odsetek przekraczające 90 dni,
- stwierdzenia nierzetelności klienta w przekazywaniu informacji o jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- trwałego brak możliwości nawiązania kontaktu z klientem w przypadku naruszenia warunków umowy,
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji przedsiębiorstwa/działalności gospodarczej klienta.
- ogłoszenia upadłości lub otwarcia postępowania naprawczego wobec klienta.
- przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (restrukturyzacja).

Regulacja wewnętrzna zawiera doprecyzowanie wyżej wymienionych przesłanek poprzez wskazanie konkretnych odpowiadających im przypadków i sytuacji , w szczególności w odniesieniu do przesłanek wynikających z znaczących trudności finansowych klienta, naruszenia krytycznych warunków umowy oraz wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji przedsiębiorstwa. Dodatkowo Bank posiada rozbudowany proces monitorowania, który identyfikuje w okresach miesięcznych różnego rodzaju zdarzenia wczesnego ostrzegania podlegające dodatkowej ocenie przez analityków kredytowych.

(2) Szacowanie przyszłych przepływów;

Elementem procesu kalkulacji utraty wartości jest szacowanie prawdopodobieństwa przepływów zawartych w harmonogramie odnoszących się do pozycji: kapitał, odsetki oraz inne przepływy. Prawdopodobieństwo realizacji przepływów zawartych w harmonogramie wynika z przeprowadzonej oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta (wskazania źródeł potencjalnych spłat), musi być uzasadnione i oszacowane w oparciu o aktualną dokumentację i szeroko rozumianą wiedzę o jego sytuacji z uwzględnieniem projekcji finansowych. Informacje te gromadzone są przez analityka przed przystąpieniem do analizy zgodnie z wytycznymi określonymi w odpowiednich regulacjach Banku.

W przypadku zidentyfikowania, co najmniej jednej z przesłanek utraty wartości w analizie indywidualnej przeprowadzany jest szczegółowy przegląd wszystkich ekspozycji klienta. Szacowane są oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne pochodzące z bieżącej działalności Klienta, z innych źródeł niż z bieżącej działalności oraz odzyski z realizacji ustanowionych zabezpieczeń .

W przypadku szacowania prawdopodobieństwa przepływów, dla klientów znajdujących się w portfelu zarządzanym przez departamenty zajmujące się działalnością restrukturyzacyjno-wyndykacyjną analitycy uwzględniają indywidualny charakter każdej transakcji zwracając uwagę między innymi na następujące elementy mogące wpłynąć na wielkość ewentualnych przepływów pieniężnych:

- przyjętą przez Bank strategię działania wobec klienta,
- wyniki negocjacji z klientem i jego postawę tj. chęć uregulowania zaległości,
- poprawę/pogorszenie się jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- możliwość regulowania zobowiązań z własnych środków kredytobiorcy, czy też konieczność wykorzystania zabezpieczenia, np. poprzez jego sprzedaż.

Bank wykorzystuje także sformalizowane zasady ustalania i uzasadniania wysokości prawdopodobieństwa oraz kwoty wypłaty przez Bank środków z tytułu udzielonych pozabilansowych ekspozycji kredytowych takich jak gwarancje, poręczenia spłaty i akredytywy.

(3) Oszacowanie wartości godziwej zabezpieczenia, określenie oczekiwanej daty sprzedaży, oraz oszacowanie oczekiwanych wpływów ze sprzedaży z uwzględnieniem kosztów procesu windykacji;

W przypadku wystąpienia bazowej utraty wartości danej ekspozycji kredytowej należy dokonać oszacowania przepływów z tytułu realizacji zabezpieczeń z uwzględnieniem terminów ich realizacji. Uwzględnienie przepływów z tytułu realizacji zabezpieczeń musi być poprzedzone analizą realności ich upływnienia i oszacowania ich wartości godziwej dodatkowo z uwzględnieniem kosztów windykacyjnych.

W celu zapewnienia obiektywnych zasad ustalania odzysków z zabezpieczeń Bank opracował wytyczne dla segmentu korporacyjnego w zakresie rekomendowanych parametrów stopy odzysku i okresu odzysku dla wybranych grup zabezpieczeń. Biorąc pod uwagę umiejscowienie ekspozycji w strukturze Banku (portfel biznesowy, portfel restrukturyzacyjno-wyndykacyjny) oraz rodzaj ekspozycji (kredyt, leasing) określono odrębne zasady dla poszczególnych rodzajów portfeli: biznesowego, restrukturyzacyjno-wyndykacyjnego oraz leasingowego. Rekomendowane stopy odzysku i okres odzysku z zabezpieczeń podlegają weryfikacji w okresach rocznych.

W przypadku, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych z bieżącej działalności klienta, odyskows z zabezpieczeń oraz innych udokumentowanych źródeł jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej, wówczas zostaje rozpoznana utrata wartości i księgowany odpis aktualizujący. Jeśli utrata wartości została rozpoznana wobec przynajmniej jednej z ekspozycji klienta w analizie indywidualnej, wszystkie pozostałe ekspozycje klienta są szacowane w procesie analizy indywidualnej bez względu na wysokość zaangażowania i klasyfikowane są do portfela z utratą wartości (cross-default).

W wewnętrznych regulacjach określono zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości. W przypadku klienta w analizie indywidualnej po stwierdzeniu ustania skutków wystąpienia przesłanek, z zastrzeżeniem prawidłowej obsługi ekspozycji w zdefiniowanym okresie (innym dla klientów korporacyjnych i detalicznych), Bank może podjąć decyzję dotyczącą ustania istnienia/utrzymywania przesłanki i odwrócenia straty.

Analiza kolektywna portfela kredytowego

Analizie kolektywnej podlegają następujące grupy ekspozycji kredytowych:

- Ekspozycje nieistotne indywidualnie;
- Ekspozycje istotne indywidualnie, w przypadku których nie została rozpoznana utrata wartości w wyniku analizy indywidualnej.

Do grupy pierwszej zaliczane są ekspozycje, dla których w wyniku analizy kolektywnej zidentyfikowano przesłanki utraty wartości oraz utworzono odpis aktualizujący/ rezerwę (tzw. *collective impairment*), jak również ekspozycje, dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości w odniesieniu do pojedynczej ekspozycji, ale utworzono odpis grupowy z tytułu strat zaistniałych, lecz niezareportowanych (tzw. IBNR - *incurred but not reported loss*). Do grupy drugiej należą ekspozycje, wobec których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości w wyniku analizy indywidualnej oraz ekspozycje, wobec których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, ale nie został utworzony indywidualny odpis aktualizujący/ rezerwa z uwagi na pełne pokrycie ekspozycji zdyskontowaną wartością przepływów oczekiwanych z zabezpieczeń lub innych udokumentowanych źródeł. Dla tej grupy tworzony jest odpis IBNR.

Bank zdefiniował m. in. następujący katalog przesłanek utraty wartości stosowany w analizie kolektywnej wobec ekspozycji indywidualnie nieistotnych:

- Opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni,
- Restrukturyzacja ekspozycji
- Włączenie należności do procesu windykacji,
- Posiadanie przez klienta produktu wcześniej spisanego.

Bank w procesie szacowania utraty wartości od wielu lat stosuje regułę *cross-default*, polegającą na przeniesieniu do portfela z utratą wartości wszystkich ekspozycji wobec klienta (niezależnie od segmentu), u którego stwierdzono występowanie przynajmniej jednej przesłanki utraty wartości w stosunku do przynajmniej jednej należności.

Dla celów analizy kolektywnej Bank zdefiniował portfele homogeniczne, składające się z ekspozycji o podobnym profilu ryzyka kredytowego. Portfele te zostały utworzone na podstawie segmentacji na linie biznesowe, typy produktów kredytowych, liczbę dni opóźnienia, typy zabezpieczenia itp. Podział na portfele homogeniczne jest okresowo weryfikowany z punktu widzenia ich jednorodności.

Kalkulacja odpisów aktualizujących i rezerw metodą kolektywną odbywa się przy zastosowaniu parametrów modelowych, wyznaczonych w oparciu o historyczne obserwacje strat kredytowych dla poszczególnych portfeli homogenicznych. Bank stosuje następujące parametry:

- PI (ang. *probability of being impaired*) - prawdopodobieństwo wystąpienia utraty wartości
- LIP (ang. *loss identification period*) - okres identyfikacji straty
- LGI (ang. *loss given impaired*) - strata w przypadku wystąpienia utraty wartości
- PU (ang. *probability of utilization*) - współczynnik/prawdopodobieństwo realizacji zobowiązania pozabilansowego
- PW - prawdopodobieństwo wystąpienia beneficjenta o realizację gwarancji.

Wykorzystywane w analizie kolektywnej parametry, wyznaczone są cyklicznie, w oparciu o historyczne dane statystyczne oraz - w przypadku parametru PI - prognozowane wartości stóp impaired („impaired rate”). Okres obserwacji danych historycznych został zdefiniowany w regulacjach wewnętrznych Banku, przy uwzględnieniu dążenia do dostosowania poziomu odpisów aktualizujących do aktualnej sytuacji rynkowej i wewnętrznej Banku, przy jednoczesnym zachowaniu poprawności statystycznej wyliczanych parametrów.

Parametr PI obliczany jest jako średnia ważona z historycznych oraz prognozowanych stóp impaired, przy czym do wyznaczania wartości prognoz impaired rate, wykorzystywana jest zależność pomiędzy danymi historycznymi, a wybraną zmienną makroekonomiczną.

Okres identyfikacji straty (LIP) jest obliczany statystycznie dla każdego z portfeli homogenicznych, na podstawie danych historycznych, uwzględniających odstęp czasowy pomiędzy momentem zaistnienia przyczyny niewykonania zobowiązania, a rozpoznaniem przez Bank utraty wartości.

Okres identyfikacji straty (LIP) w segmencie detalicznym oraz korporacyjnym, jest weryfikowany co najmniej raz w roku, w oparciu o dane pozyskane od klientów mających problem z terminową obsługą.

Od października 2014 roku Bank wykorzystuje model LGI dla ekspozycji hipotecznych, będący adaptacją modelu LGD, utworzonego na potrzeby liczenia wymogu kapitałowego w ramach metod IRB. Analogiczny model został zaadaptowany dla pozostałych ekspozycji detalicznych (w tym Mikrobiznesu) we wrześniu 2015 roku. Modele te oparte są na analizie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. W przypadku ekspozycji korporacyjnych, wykorzystywany jest uproszczony model LGI oparty na metodzie porównania sald.

Modele LGI opierają się na dogłębnej, statystycznie wyznaczonej segmentacji, która w zależności od modelu bazuje m.in. na: typie produktu, kwocie ekspozycji, wartości LTV, walucie, fłakcie restrukturyzacji, itp. Ponadto wszystkie modele różnicują wielkość LGI w zależności od liczby miesięcy od daty impaired.

Parametr PU, oznaczający współczynnik wykorzystania ekspozycji pozabilansowej na LIP miesięcy przed wejściem w status impaired, wyliczany jest dla kart kredytowych, rewalwingów i limitów w rachunku bieżącym (osobno dla osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych). Dla gwarancji parametr PU określa prawdopodobieństwo wypłaty gwarancji w przypadku wystąpienia beneficjenta o jej realizację.

Parametr PW przedstawia prawdopodobieństwo wystąpienia beneficjenta o realizację gwarancji.

Okres obserwacji danych historycznych do wyznaczenia PU oraz PW obejmuje ostatnie 36 miesięcy od dnia bilansowego. Próbkom danych nadawane są wagi, tak aby obserwacje pochodzące z najbardziej aktualnego okresu miały najwyższą wagę, a najmniej aktualne - najniższą.

Regulacje wewnętrzne definiują szczegółowo zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości wyznaczonej metodą kolektywną. Co do zasady odwrócenie straty i rozwiązanie odpisu aktualizującego/ rezerwy jest możliwe w przypadku ustania przesłanek utraty wartości, w tym spłaty zaległości lub wyłączenia z portfela windykacyjnego (reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości) bądź w przypadku sprzedaży wierzytelności. Reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości w przypadku ekspozycji podlegających restrukturyzacji jest możliwa tylko wówczas, jeśli klient przedzie pomyślnie zdefiniowany okres „kwarantanny”, w którym nie wykaze opóźnień w spłacie kapitału lub odsetek powyżej 30 dni. Okres kwarantanny może rozpocząć się jedynie po upływie okresu zawieszenia/obniżenia spłat (tzw. Grace period) - jeśli takie udogodnienie zostało przyznane na skutek restrukturyzacji.

Powyższe nie dotyczy portfela restrukturyzacyjno-windykacyjnego korporacji, dla którego zdefiniowano odrębne warunki przeniesienia do kategorii bez utraty wartości.

Dla transakcji leasingowych okres kwarantanny równa się okresowi przebywania w portfelu restrukturyzacyjnym, plus dodatkowo zdefiniowany okres. W czasie jego trwania, opóźnienia w spłatach również nie mogą przekraczać 30 dni.

Wyniki modeli wykorzystywanych w analizie kolektywnej poddawane są okresowej weryfikacji historycznej. Parametry oraz modele objęte są również procesem zarządzania modelami, uregulowanym w dokumencie „Zasady zarządzania modelami ryzyka kredytowego”, w ramach którego określone są, między innymi, zasady tworzenia, zatwierdzania, monitoringu i walidacji, oraz weryfikacji historycznej modeli. Walidacja modeli i parametrów oraz weryfikacja historyczna odpisów aktualizujących/ rezerw wyznaczonych metodą kolektywną jest przeprowadzana nie rzadziej niż raz w roku.

Jeśli w wyniku walidacji i analizy cykliczności modeli kredytowych oraz weryfikacji historycznej odpisów aktualizujących i rezerw Bank dochodzi do wniosku, że stosowane na dany dzień bilansowy parametry odbiegają od rzeczywistego trendu kształtowania się danych będących podstawą ich wyznaczenia wówczas Bank może dostosować okres obserwacji danych historycznych do bieżących warunków ekonomicznych.

W trzecim kwartale 2016 roku Bank przeprowadził monitoring kolektywnego modelu impairmentowego (z uwzględnieniem testowania wstecznego odpisów IBNR). W konsekwencji w 4 kwartale 2016 roku zostały podjęte działania w celu udoskonalenia modelu, skutkujące wzrostem szacowanych odpisów (w portfelach, w których zidentyfikowano niedoszacowanie odpisów) lub spadkiem szacowanych odpisów (w portfelach, w których zidentyfikowano przeszacowanie odpisów). W następstwie przeprowadzonych ulepszeń, ogólny poziom odpisów IBNR stał się bardziej adekwatny w stosunku do wykorzystania.

W 2016 r. w Banku miała miejsce sprzedaż portfela bilansowych ekspozycji kredytowych, klasyfikowanych jako z utratą wartości i cechujących się wyższym od przeciętnego poziomem pokrycia, w łącznej kwocie bilansowej 315 mln PLN oraz portfela pozabilansowego (wierzytelności spisanych w ciężar rezerw) w kwocie 110 mln PLN. Sprzedaż bilansowa dotyczyła portfela korporacyjnego (187 mln PLN) oraz detalicznego (128 mln PLN).

(3D) Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

tys. PLN	Maksymalna ekspozycja	
	31.12.2016	31.12.2015
Ekspozycje narażone na ryzyko kredytowe związane z aktywami bilansowymi przedstawiają się następująco:	65 778 675	63 008 176
Kredyty i pożyczki dla banków	1 267 805	2 348 735
Kredyty i pożyczki dla klientów:	46 593 429	46 070 719
Kredyty dla klientów indywidualnych:	33 241 628	32 905 953
- Karty kredytowe	670 429	645 325
- Kredyty gotówkowe i inne kredyty dla klientów indywidualnych	5 079 163	4 577 232
- Kredyty hipoteczne	27 492 036	27 683 396
Kredyty udzielone podmiotom korporacyjnym	13 033 147	12 746 420
Kredyty udzielone podmiotom publicznym	318 654	418 346
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	314 466	408 572
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	268 053	429 323
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej	0	0
Inwestycyjne papiery dłużne	17 076 201	13 635 726
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0
Pozostałe aktywa finansowe	168 201	115 101
Ryzyko kredytowe związane z pozycjami pozabilansowymi przedstawiają się następująco:	8 134 323	7 860 979
Gwarancje finansowe	1 120 170	1 148 003
Zobowiązania kredytowe i pozostałe zobowiązania związane z kredytami	7 014 153	6 712 976

Powyższa tabela przedstawia strukturę ekspozycji na ryzyko kredytowe Banku na dzień 31 grudnia 2016 r. i 31 grudnia 2015 r., bez uwzględnienia instrumentów ograniczających ryzyko. Dla aktywów bilansowych ekspozycje prezentowane powyżej oparte są na kwotach netto przedstawionych w bilansie.

Jakość kredytowa aktywów finansowych - nieprzeterminowane*, bez utraty wartości

tys. PLN	Ekspozycja	
	31.12.2016	31.12.2015
Ekspozycje bilansowe narażone na ryzyko nieprzeterminowane i bez utraty wartości	63 871 410	61 367 924
Kredyty i pożyczki dla banków (rating zewnętrzny Fitch: od BBB do AAA; Moody's: od B3 do Aaa; S&P: od B+ do AAA)	1 267 805	2 348 744
Kredyty i pożyczki dla klientów (wg. Master Skali):	44 854 365	44 545 559
· 1-3 najwyższa jakość	19 335 503	18 024 538
· 4-6 dobra jakość	6 921 537	7 060 219
· 7-9 średnia jakość	11 141 491	10 766 935
· 10-12 niska jakość	2 915 916	4 077 011
· 13-14 pod obserwacją	244 359	220 781
· 15 niewykonanie zobowiązania**	308 845	101 693
· Bez ratingu***	3 986 714	4 294 382
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (obligacje Skarbu Państwa****)	314 466	408 572
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej(wg. Master Skali)	268 053	429 323
· 1-3 najwyższa jakość	99 804	139 765
· 4-6 dobra jakość	83 648	138 611
· 7-9 średnia jakość	26 169	14 719
· 10-12 niska jakość	25 463	9 515
· 13-14 pod obserwacją	32	0
· 15 niewykonanie zobowiązania	28	0
· Bez ratingu	3 084	33 728
· Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
· Wycena przyszłych płatności walutowych	2	0
· Instrumenty pochodne zabezpieczające	17 934	70 833
Inwestycyjne papiery dłużne (Skarb Państwa****, Bank Centralny****, obligacje samorządowe, Europejski Bank Inwestycyjny)	17 076 201	13 635 726
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default -u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15 oraz część wykupionych wierzytelności leasingowych z ratingiem 15, które w portfelu Banku niezależnie od statusu traktowane są jako nieprzeterminowane i bez utraty wartości ze względu na przejęcie całego ryzyka przez Millennium Leasing;

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego, projektami inwestycyjnymi oraz niektórymi klientami leasingowymi;

(****) - rating dla Polski w 2016 r. BBB+ (S&P), A2 (Moody's), A- (Fitch)

Jakość kredytów i pożyczek dla klientów (wg Master Skali), nie przeterminowane(*) i bez utraty wartości w podziale na segmenty klientów:

31.12.2016				
Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Suma
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne	
1-3 najwyższa jakość	84 373	18 808 749	442 381	19 335 503
4-6 dobra jakość	1 134 563	4 516 697	1 270 277	6 921 537
7-9 średnia jakość	6 362 593	2 120 467	2 658 431	11 141 491
10-12 niska jakość	1 302 011	748 118	865 787	2 915 916
13-14 pod obserwacją	20 916	173 837	49 606	244 359
15 niewykonanie zobowiązania (**)	207 625	80 703	20 517	308 845
Bez ratingu (***)	3 986 041	617	56	3 986 714
Suma	13 098 122	26 449 188	5 307 055	44 854 365

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15 oraz część wykupionych wierzytelności leasingowych z ratingiem 15, które w portfelu Banku niezależnie od statusu traktowane są jako nieprzeterminowane i bez utraty wartości ze względu na przejęcie całego ryzyka przez Millennium Leasing.

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego, projektami inwestycyjnymi oraz niektórymi klientami leasingowymi

31.12.2015				
Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Suma
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne	
1-3 najwyższa jakość	66 961	17 618 958	338 619	18 024 538
4-6 dobra jakość	692 167	5 212 406	1 155 646	7 060 219
7-9 średnia jakość	5 457 642	2 986 769	2 322 524	10 766 935
10-12 niska jakość	2 375 714	770 355	930 942	4 077 011
13-14 pod obserwacją	18 615	161 433	40 733	220 781
15 niewykonanie zobowiązania (**)	22 955	60 297	18 441	101 693
Bez ratingu (***)	4 290 244	1 898	2 240	4 294 382
Suma	12 924 298	26 812 116	4 809 145	44 545 559

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15 oraz część wykupionych wierzytelności leasingowych z ratingiem 15, które w portfelu Banku niezależnie od statusu traktowane są jako nieprzeterminowane i bez utraty wartości ze względu na przejęcie całego ryzyka przez Millennium Leasing.

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego, projektami inwestycyjnymi oraz niektórymi klientami leasingowymi

(3E) Kredyty i pożyczki

Struktura kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom oraz podstawowe wskaźniki portfela kredytowego przedstawiają się następująco:

Zaangażowanie brutto w tys. PLN	31.12.2016		31.12.2015	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Nie przeterminowane i bez rozpoznanej utraty wartości	44 854 365	1 267 805	44 545 559	2 348 744
Przeterminowane*, ale bez rozpoznanej utraty wartości	1 029 819	0	869 164	0
Łącznie bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR)	45 884 184	1 267 805	45 414 723	2 348 744
Z rozpoznaną utratą wartości	1 945 035	0	1 981 085	0
Kredyty i pożyczki, brutto	47 829 219	1 267 805	47 395 808	2 348 744
Odpisy z tytułu utraty wartości łącznie z IBNR	(1 235 790)	0	(1 325 089)	(9)
Kredyty i pożyczki, netto	46 593 429	1 267 805	46 070 719	2 348 735
Kredyty z rozpoznaną utratą wartości/kredyty ogółem	4,07%	0,00%	4,18%	0,00%

* - Należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii.

Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości w tys. PLN

	31.12.2016		31.12.2015	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości	45 794 007	1 267 805	45 378 692	2 348 744
Ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, w tym:	90 177	0	36 031	0
- oczekiwane przepływy uwzględniają przepływy z zabezpieczeń, w tym:	90 177	0	36 031	0
- przeterminowane*	14 442	0	12 116	0
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR), brutto	45 884 184	1 267 805	45 414 723	2 348 744
Odpisy na poniesione, niezareportowane straty (IBNR)	(158 232)	0	(127 340)	(9)
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR), netto	45 725 952	1 267 805	45 287 383	2 348 735

* - Należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii.

Kredyty i pożyczki przeterminowane, ale bez rozpoznanej utraty wartości

Kredyty i pożyczki przeterminowane poniżej 90 dni nie są uważane za ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, chyba, że zostaną zidentyfikowane inne przesłanki impairmentu. Kwota brutto kredytów i pożyczek z podziałem na segmenty klientów, przeterminowanych, ale bez rozpoznanej utraty wartości, przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2016				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Opóźnienia 5 - 30 dni *	53 189	519 228	192 467	0	764 884
Opóźnienia 31 - 60 dni	12 286	115 019	53 822	0	181 127
Opóźnienia 61 - 90 dni	8 695	38 841	21 300	0	68 836
Opóźnienia pow. 90 dni **	6 281	7 049	1 642	0	14 972
Suma	80 451	680 137	269 231	0	1 029 819

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2015				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Opóźnienia 5 - 30 dni *	39 715	434 325	179 875	0	653 915
Opóźnienia 31 - 60 dni	15 612	86 599	50 196	0	152 407
Opóźnienia 61-90 dni	4 473	25 686	21 632	0	51 791
Opóźnienia pow. 90 dni **	8 094	1 389	1 568	0	11 051
Suma	67 894	547 999	253 271	0	869 164

* - Należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii.

** - Należności opóźnione powyżej 90 dni i jednocześnie nie będące w portfelu z utratą wartości, posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne lub poniżej progu kwotowego.

Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości

Kwota brutto kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości w podziale na segmenty klientów przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2016				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	440 888	245 632	4 032	0	690 552
Analiza kolektywna	125 541	440 755	688 187	0	1 254 483
Suma	566 429	686 387	692 219	0	1 945 035

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2015				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	626 050	168 096	2 612	0	796 758
Analiza kolektywna	162 390	426 418	595 519	0	1 184 327
Suma	788 440	594 514	598 131	0	1 981 085

Kredyty i pożyczki objęte analizą indywidualną

Kwantyfikacja wartości portfela objętego analizą indywidualną oraz wartości utworzonych odpisów w podziale na należności (i odpowiednio odpisy) z rozpoznaną utratą wartości i portfel IBNR została przedstawiona w notach finansowych.

Tabele poniżej prezentują strukturę portfela objętego analizą indywidualną z rozpoznaną utratą wartości.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, zaangażowanie brutto - wg walut

	31.12.2016			31.12.2015		
	Kwota w tys. PLN	udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi	Kwota w tys. PLN	udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi
PLN	480 690	69,6%	59,1%	648 862	81,5%	71,6%
CHF	179 254	26,0%	19,2%	117 209	14,7%	23,4%
EUR	30 327	4,4%	35,2%	30 416	3,8%	27,3%
USD	281	0,0%	44,1%	271	0,0%	49,8%
RAZEM (Indywidualna utrata wartości)	690 552	100,0%	47,7%	796 758	100,0%	62,8%

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, zaangażowanie brutto - wg stopnia pokrycia odpisami aktualizacyjnymi

	31.12.2016		31.12.2015	
	Kwota w tys. PLN	udział %	Kwota w tys. PLN	udział %
do 20%	218 947	31,8%	150 675	18,9%
Powyżej 20% do 40%	134 760	19,5%	102 304	12,8%
Powyżej 40% do 60%	63 751	9,2%	81 931	10,3%
Powyżej 60% do 80%	91 313	13,2%	142 255	17,9%
Powyżej 80%	181 781	26,3%	319 593	40,1%
RAZEM (Indywidualna utrata wartości)	690 552	100,0%	796 758	100,0%

Na koniec 2016 roku finansowy efekt ustanowionych zabezpieczeń wykorzystanych dla należności z rozpoznaną utratą wartości Banku w analizie indywidualnej (Case by Case) wyniósł 268 mln PLN (na koniec 2015 r. - 226 mln PLN). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych rezerw przypisanych do tego portfela byłby wyższy, gdyby przy szacowaniu odpisu w analizie indywidualnej nie zostały uwzględnione przepływy z zabezpieczeń.

Kredyty i pożyczki restrukturyzowane

Restrukturyzacja należności jest prowadzona przez specjalnie do tego celu powołane jednostki (oddzielnie dla należności gospodarczych i detalicznych).

Restrukturyzacja zarówno należności gospodarczych jak i detalicznych ma na celu wykonanie efektywnych działań wobec klientów mających doprowadzić do minimalizacji strat i możliwie szybkiego ograniczenia ryzyk ponoszonych przez Bank w związku z zawartymi z klientem transakcjami, z których wynikają należności lub zobowiązania pozabilansowe Banku.

Restrukturyzacja prowadzona jest wobec należności włączonych na podstawie ustalonych w Banku zasad do portfeli restrukturyzacyjno-windykacyjnych i obejmuje ustalenie nowych, akceptowalnych przez Bank warunków transakcji (w tym w szczególności zasad ich spłaty i zabezpieczenia oraz ewentualnego uzyskania dodatkowych zabezpieczeń).

Dochodzenie należności detalicznych jest procesem w pełni scentralizowanym, realizowanym w dwóch etapach:

- postępowanie monitorujące - realizowany przez Departament Bankowości Bezpośredniej,
- postępowanie restrukturyzacyjno-egzekucyjne - realizowany przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych.

Proces wykonywany przez Departament Bankowości Bezpośredniej dotyczy działań polegających na bezpośrednim, telefonicznym kontakcie z klientem i uzyskaniem spłaty wymagalnych należności względem Banku. W sytuacji braku spłaty zadłużenia lub zgłoszenia przez klienta chęci restrukturyzacji zadłużenia dalsze prowadzenie sprawy odbywa się przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych i obejmuje wszelkie działania restrukturyzacyjne oraz windykacyjne.

Dochodzenie należności jest wspierane przez wyspecjalizowany system informatyczny działający na pełnym portfelu klienta, w pełni zautomatyzowany w fazie monitorowania portfela, jak i wspomagający czynności w późniejszej fazie restrukturyzacji i windykacji. Integralną częścią systemu jest behawioralny model scoringowy, wykorzystywany na etapie postępowania monitorującego. System ten jest wykorzystywany w zarządzaniu procesem dochodzenia należności detalicznych w stosunku do wszystkich segmentów klienta.

Model scoringowy bazuje w swoich wewnętrznych obliczeniach między innymi na: segmencie biznesowym klienta, rodzaju produktu obciążonego ryzykiem kredytowym (szczególnie dotyczy to produktów hipotecznych) oraz historii współpracy z klientem w ramach poprzednich działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych. Opóźnione należności klientów detalicznych trafiają do systemu informatycznego automatycznie 4 dnia od daty powstania należności wymagalnej.

Proces restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych (tj. należności lub zobowiązań pozabilansowych związanych z zawartymi transakcjami z klientami korporacyjnymi i SME) jest scentralizowany i realizowany przez Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych. Dochodzenie należności gospodarczych ma na celu maksymalizację odzysku i ograniczenie ryzyka ponoszonego przez Bank w jak najkrótszym czasie poprzez realizację przyjętej strategii działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w stosunku do:

- klienta,
- należności gospodarczych,
- zabezpieczeń ich spłaty.

Działania realizowane w ramach ww. strategii obejmują m.in.: ustalanie warunków finansowania Klientów, warunków restrukturyzacji należności gospodarczych (w tym w ramach postępowań restrukturyzacyjnych), w tym zasad ich spłaty oraz zabezpieczeń, uzyskiwanie nowych, wartościowych i płynnych zabezpieczeń, doprowadzania do spłaty polubownej, realizację windykacji (w tym komorniczej) należności wymagalnych, w tym z posiadanych zabezpieczeń, działania w procesach upadłościowych dłużników, prowadzenie wymaganych działań sądowych.

Dla zarządzania procesem restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych stosuje aplikacje wspierające proces zarządzania i decyzyjny oraz monitorowania, które szybko dostarczają podstawowych informacji na temat należności, zabezpieczenia, zastosowanego podejścia oraz podstawowych działań i terminów.

Poniższa tabela pokazuje portfel kredytów z rozpoznaną utratą wartości zarządzany przez jednostki organizacyjne Banku zajmujące się restrukturyzacją należności.

Zaangażowanie brutto w tys. PLN	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	657 806	601 521
Kredyty i pożyczki udzielone klientom korporacyjnym	214 447	302 210
Razem	872 253	903 731

(3F) Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe

Poniższa tabela przedstawia strukturę papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Banku na koniec grudnia 2016 r. (zaangażowanie brutto w tys. PLN):

Emitowane przez	Papiery dłużne przeznaczone do obrotu	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe	Akcje	Razem
Skarb Państwa	314 466	14 273 576	12	14 588 054
Bank Centralny	0	2 669 700	0	2 669 700
Pozostałe	0	139 900	262 731	402 631
- notowane	0	79 236	0	79 236
- nienotowane	0	60 664	262 731	323 395
Razem	314 466	17 083 176	262 743	17 660 385

Poniższa tabela przedstawia strukturę papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Banku na koniec grudnia 2015 r. (zaangażowanie brutto w tys. PLN):

Emitowane przez	Papiery dłużne przeznaczone do obrotu	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe	Akcje	Razem
Skarb Państwa	408 572	9 363 699	0	9 772 271
Bank Centralny	0	4 198 776	0	4 198 776
Pozostałe	0	73 283	458 941	532 224
- notowane	0	0	0	0
- nienotowane	0	73 283	458 941	532 224
Razem	408 572	13 635 758	458 941	14 503 271

(3G) Przewłaszczone zabezpieczenia

W 2016 nie dokonywano istotnych bezpośrednich przejęć przez Bank i sprzedaży środków trwałych stanowiących zabezpieczenie kredytu. Powyższa sytuacja powodowana jest realizacją innych, bardziej efektywnych ścieżek zaspokajania z zastawów lub przewłaszczeń (czasowo i kwotowo przy ograniczeniu kosztów), tj. doprowadzania do sprzedaży przedmiotu zastawu lub przewłaszczenia bezpośrednio przez dawcę zabezpieczenia pod nadzorem Banku i z przeznaczeniem całości tak uzyskanych środków na spłatę. Odmianą takiego działania jest zawieranie porozumień z syndykami w upadłości na podstawie, których syndyk za uzgodnioną opłatą zabezpiecza i przechowuje przedmioty zastawione lub przewłaszczone oraz w porozumieniu z Bankiem dokonuje ich oferowania i sprzedaży (w tym w ramach sprzedaży zorganizowanych części lub całego przedsiębiorstwa dłużnika) i tak uzyskane środki przekazywane są bezpośrednio na spłatę należności Banku (zaspokojenie z zabezpieczenia w ww. sposób realizowane jest bez etapu przejęcia przewłaszczonych rzeczy do bilansu Banku na „Aktywa trwałe do zbycia”).

(3H) Polityka w zakresie spisywania należności

Ekspozycje kredytowe, dla których Bank nie oczekuje wystąpienia żadnych przepływów pieniężnych do odzyskania i dla których utworzony został odpis z tytułu utraty wartości lub korekta wartości dla wierzytelności pochodzących z terminowych operacji finansowych, które łącznie pokrywają w całości należność pozostałą do spłaty, są spisywane z bilansu w ciężar odpisu aktualizującego i przenoszone do ewidencji pozabilansowej. Przedmiotowa operacja nie powoduje umorzenia należności, tj. nie powoduje zwolnienia dłużnika z długu ani zaprzestania wymaganych prawem i uzasadnionych ekonomicznie działań prawnych i windykacyjnych celem dochodzenia spłaty.

Najczęściej Bank spisuje należności w ciężar rezerw na utratę wartości w przypadku stwierdzenia nieściągalności należności, tj. między innymi:

- uzyskania postanowienia o bezskuteczności postępowania egzekucyjnego;
- śmierci dłużnika;
- uzyskania potwierdzenia braku szans na zaspokojenie ze środków masy upadłościowej;
- wyczerpania możliwości prowadzenia egzekucji wobec braku majątku dłużnika głównego i innych osób zobowiązanych (np. dawców zabezpieczeń).

(3I) Koncentracja ryzyk aktywów finansowych z ekspozycją na ryzyko kredytowe**Sektory gospodarki**

Poniższa tabela przedstawia podział głównych kategorii ekspozycji kredytowych Banku z rozbiciem na czynniki składowe, według kategorii klientów.

wg stanu na 31.12.2016	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne *	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	1 267 805	0	0	0	0	0	0	0	1 267 805
Kredyty i pożyczki dla klientów	124 154	4 747 615	3 612 876	2 202 335	308 422	27 815 712	6 268 505	2 749 600	47 829 219
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	314 466	0	0	0	314 466
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	225 729	4 744	183	188	0	0	0	37 209	268 053
Inwestycyjne papiery wartościowe	203 919	138 140	0	151	16 996 977	0	0	6 733	17 345 920
Należności z tyt. papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0	0	0	0	0	0	0	90 520
RAZEM	1 912 127	4 890 499	3 613 059	2 202 674	17 619 865	27 815 712	6 268 505	2 793 542	67 115 983

* w tym: karty kredytowe, kredyty gotówkowe, kredyty w rachunku bieżącym

wg stanu na 31.12.2015	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne *	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	2 348 744	0	0	0	0	0	0	0	2 348 744
Kredyty i pożyczki dla klientów	54 116	4 798 986	3 882 026	2 037 469	394 854	27 954 629	5 660 547	2 613 181	47 395 808
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	408 572	0	0	0	408 572
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	395 658	19 791	2 725	0	0	0	0	11 149	429 323
Inwestycyjne papiery wartościowe	308 042	144 000	0	145	13 635 780	0	0	6 732	14 094 699
Należności z tyt. papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	3 106 560	4 962 777	3 884 751	2 037 614	14 439 206	27 954 629	5 660 547	2 631 062	64 677 146

* w tym: karty kredytowe, kredyty gotówkowe, kredyty w rachunku bieżącym

4) RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe obejmuje obecne i przyszłe oddziaływania na zyski lub kapitał ze strony zmiany wartości portfela Banku wywołanej niekorzystnymi ruchami stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen obligacji, akcji lub towarów.

Miary oceny ryzyka rynkowego

Pomiar ryzyka rynkowego w Banku pozwala na monitorowanie wszystkich możliwych typów ryzyka, to jest ryzyka ogólnego (w tym ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji), ryzyka nieliniowego, ryzyka szczególnego, jak i ryzyka cen towarów. W 2016 roku ryzyko nieliniowe oraz ryzyko cen towarów nie występowało w Banku. Ryzyko cen akcji uznano za nieistotne jako że zaangażowanie Banku w instrumenty kapitałowe jest znikome.

Pomiar każdego z typów ryzyka odbywa się indywidualnie przy pomocy odpowiednich modeli, a następnie wyniki integrowane są w całkowite ryzyko rynkowe bez uwzględnienia jakiegokolwiek efektu dywersyfikacji między czterema typami ryzyka (najgorszy scenariusz).

Główną miarą, stosowaną przez Bank w celu oceny ryzyka rynkowego (ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji) jest parametryczny model VaR (wartość narażona na ryzyko) - spodziewana strata, która może powstać w portfelu w określonym czasie (okres utrzymania) oraz z określonym prawdopodobieństwem (poziom ufności) z tytułu niekorzystnego ruchu na rynku.

Wartość narażona na ryzyko w Banku (VaR) jest obliczana z założeniem 10-dniowego okresu utrzymania oraz 99% poziomu ufności (przedział jednostronny). W celu dostosowania do wymogów regulacyjnych CRDIV / CRR, od kwietnia 2014 zmienność związaną z każdym czynnikiem ryzyka rynkowego uwzględnionym w modelu VaR (jak i korelacje występującymi między nimi) estymuje się za pomocą równo ważonych zmian parametrów rynkowych wykorzystując efektywny okres obserwacji danych historycznych z ostatniego roku. Stosowana wcześniej metoda EWMA (ang. exponentially weighted moving average) z efektywnie krótszym okresem obserwacji jest teraz uzasadniona jedynie w przypadku istotnego skoku zmienności cenowej.

W celu monitorowania i limitowania pozycji w instrumentach, dla których nie jest możliwa należyta ocena ryzyk rynkowych z zastosowaniem modelu VaR (ryzyko nieliniowe, cen towarów i ryzyko szczególne) wprowadzono odpowiednie zasady pomiaru tych ryzyk. Ryzyko nieliniowe mierzone jest według wewnętrznej metodologii, która jest zgodna z metodologią VaR - przyjmując ten sam okres utrzymania jak i poziom ufności. Ryzyko szczególne i ryzyko cen towarów mierzone jest według metody standardowej, zgodnie z regulacjami nadzorczymi uwzględniając zmianę okresu utrzymania pozycji.

Pomiar ryzyka rynkowego odbywa się codziennie, zarówno indywidualnie dla każdego z obszarów odpowiedzialnych za podejmowanie ryzyka i zarządzanie nim, jak i na bazie skonsolidowanej, z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji istniejącej pomiędzy poszczególnymi portfelami.

W celu zapewnienia adekwatności modelu VaR dla oceny ryzyk występujących na otwartych pozycjach, ustanowiono i przeprowadza się codziennie proces testowania wstecznego.

Wszystkie zgłoszone przekroczenia są udokumentowane, łącznie z wyjaśnieniem przyczyn ich powstania oraz zaliczeniem do jednej z trzech klas wyjaśnienia przekroczeń: adekwatność modelu, niewystarczająca dokładność modelu lub nieprzewidziane ruchy rynkowe.

Równolegle do metody VaR portfele są poddawane szeregowi scenariuszy warunków skrajnych w celu:

- Oszacowania potencjalnej straty ekonomicznej, wynikającej ze skrajnych wahań czynników ryzyka rynkowego,
- Identyfikacji ruchów ryzyka rynkowego, ewentualnie nie ujętych w VaR, na które portfele są bardziej wrażliwe,
- Identyfikacji czynności, które mogą zostać podjęte w celu redukcji wpływu skrajnych zmian czynników ryzyka.

Stosuje się następujące rodzaje scenariuszy rynkowych:

- Równoległe przesunięcia krzywych dochodowości,
- Bardziej stromy lub spłaszczony przebieg krzywych dochodowości,
- Wahania kursów wymiany,
- Niekorzystne scenariusze historyczne.

Proces kalkulacji VaR jest prowadzony z zastosowaniem oprogramowania opracowanego na bazie technologii sieci internetowej. Zapewnia to dostęp w trybie bieżącym do wartości zagrożonej ryzykiem w każdym obszarze zarządzania ryzykiem rynkowym (w ciągu dnia i na koniec dnia).

VaR stosuje się jako miarę w ocenie ryzyk poniesionych na pozycjach w ujęciu skonsolidowanym jak i osobno dla Księgi Handlowej oraz Bankowej. Dodatkowo każda Księga podzielona jest na obszary zarządzania ryzykiem. Limit całkowity wyrażony jest jako ułamek skonsolidowanych funduszy własnych, a następnie dzielony jest na Księgi, poszczególne obszary zarządzania ryzykiem i na różne typy ryzyka, co pozwala w pełni na pomiar, monitorowanie i kontrolowanie ryzyka rynkowego. Ekspozycja na ryzyko rynkowe (VaR) na tle obowiązujących limitów jest raportowana codziennie do wszystkich obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i nadzorowanie ryzyka rynkowego w Banku.

Limity ograniczające ryzyko rynkowe podlegają aktualizacji przynajmniej raz w roku biorąc pod uwagę m.in. zmianę wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, a także sytuację rynkową. Obecnie stosowane limity obowiązują od 1 października 2016.

Wskaźniki VaR w Banku pozostawały w 2016 roku na średnim poziomie 44,0 mln zł. (15% limitu) oraz 38,7 mln zł. (12% limitu) na koniec grudnia 2016. Wskaźniki VaR ukazane w poniższej tabeli odzwierciedlają łączną ekspozycję na ryzyko rynkowe w Banku, to jest łącznie dla Księgi Handlowej i Księgi Bankowej. Efekt dywersyfikacji dotyczy ryzyka ogólnego i odzwierciedla korelację między jego składnikami. Niski poziom efektu dywersyfikacji wynika z faktu, że ryzyko rynkowe w Banku stanowi przede wszystkim ryzyko stopy procentowej. Liczby w Tabeli zawierają także ekspozycje na ryzyko rynkowe generowane w podmiotach zależnych, jako że Bank zarządza ryzykiem rynkowym na poziomie centralnym.

Miary VaR dla ryzyka rynkowego (tys. zł) :

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	35 818	43 997	60 779	24 223	38 738
Ryzyko ogólne	33 864	41 865	58 556	22 186	36 702
VaR stopy procentowej	33 861	41 873	58 510	22 109	36 692
Ryzyko kursowe	41	149	3 844	7	32
Efekt dywersyfikacji	0,1%				0,1%
Ryzyko szczególne	1 954	2 132	3 334	1 921	2 036

Ekspozycje w 2015 roku wynosiły odpowiednio (tys. zł):

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2015)				
	31.12.2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	61 005	42 071	68 401	18 377	35 818
Ryzyko ogólne	58 499	39 690	65 916	16 155	33 864
VaR stopy procentowej	58 492	39 698	65 788	16 144	33 861
Ryzyko kursowe	107	249	3 090	8	41
Efekt dywersyfikacji	0,2%				0,1%
Ryzyko szczególne	2 497	2 381	2 498	1 954	1 954

Ekspozycje na ryzyko rynkowe w podziale na Księgę Handlową i Bankową oraz na typy ryzyka przedstawione są w tabelach poniżej (tys. zł):

Księga Bankowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	33 957	43 920	61 222	24 660	38 638
Ryzyko ogólne	32 010	41 836	59 008	22 627	36 607
VaR stopy procentowej	32 010	41 835	59 002	22 626	36 606
Ryzyko kursowe	0	2	8	0	3
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	1 947	2 085	2 339	1 913	2 031

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2015)				
	31.12.2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	58 442	40 179	65 235	17 128	33 957
Ryzyko ogólne	55 962	37 806	62 755	14 912	32 010
VaR stopy procentowej	55 962	37 806	62 755	14 912	32 010
Ryzyko kursowe	0	0	0	0	0
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	2 480				1 947

Księga Handlowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	3 245	1 759	8 361	194	741
Ryzyko ogólne	3 238	1 711	8 245	189	736
VaR stopy procentowej	3 236	1 673	8 267	190	729
Ryzyko kursowe	41	148	3 848	7	32
Efekt dywersyfikacji	1,2%				3,4%
Ryzyko szczególne	7	47	995	4	4

Miary VaR dla ryzyka rynkowego	VaR (2015)				
	31.12.2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	5 350	5 321	12 358	1 747	3 245
Ryzyko ogólne	5 323	5 314	12 353	1 740	3 238
VaR stopy procentowej	5 316	5 299	12 398	1 721	3 236
Ryzyko kursowe	107	251	3 090	8	41
Efekt dywersyfikacji	1,9%				1,2%
Ryzyko szczególne	18				7

W 2016 roku limity na wartość zagrożoną nie były przekraczane - zarówno dla całego Banku, jak i dla Księgi Handlowej i Bankowej z osobna.

Wszystkie ewentualne przekroczenia limitów na ryzyko rynkowe są zawsze raportowane i udokumentowane oraz ratyfikowane na odpowiednim poziomie kompetencji.

Otwarte pozycje obejmowały głównie instrumenty ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego. Ryzyko walutowe uwzględnia wszystkie pozycje wymiany walutowej Banku. Zgodnie ze Strategią Ryzyka przyjętą w Banku, otwarte pozycje walutowe są dozwolone, ale powinny być utrzymywane na niskim poziomie. W tym celu wprowadzono w Banku system konserwatywnych limitów na otwartą pozycję walutową (zarówno limity w ciągu dnia jak i na zamknięcie), a otwarte pozycje walutowe dozwolone są głównie w Księdze Handlowej. W czerwcu 2016 roku, ze względu na niestandardową płatność gotówką w euro, w której Bank był beneficjentem transakcji pomiędzy Visa Inc. oraz Visa Europe Ltd, Zarząd Banku zaakceptował tymczasowo otwartą pozycję walutową powyżej ustalonych limitów. Otwarta pozycja walutowa tymczasowo osiągnęła poziom 111,2 mln zł i została zamknięta do poziomów znacznie poniżej obowiązujących maksymalnych limitów, w ciągu czterech dni roboczych po otrzymaniu płatności w dniu 21 czerwca 2016 roku.

Kształtowanie się całkowitej pozycji walutowej (na koniec dnia) w Portfelu Handlowym przedstawia poniższa tabela (w tys. zł.):

Pozycja całkowita	Średnia w okresie	Minimum w okresie	Maksimum w okresie	Koniec okresu
2016	7 151	1 501	111 170	25 199
2015	7 945	1 685	40 100	4 421

Oprócz wyżej wspomnianych ograniczeń ryzyka rynkowego, w Banku obowiązują również limity maksymalnej straty dla portfeli rynków finansowych. Celem jest ograniczenie maksymalnej straty dla działalności handlowej Banku. W przypadku osiągnięcia limitu dokonuje się przeglądu strategii zarządzania oraz zasadności przyjmowanej pozycji.

W procesie testowania wstecznego modelu VaR zostały wykryte cztery przekroczenia w okresie ostatnich 12 miesięcy (zgodnie z poniższą tabelą, w tys. zł.).

Data sprawozdawcza	VaR (ryzyko ogólne)	Teoretyczna zmiana wartości portfela (wartości bezwzględne)	Liczba przekroczeń w ciągu ostatnich 12 miesięcy *
2016-12-31	36 702	35 150	4
2015-12-31	33 864	2 593	3

* uznaje się, że przekroczenie miało miejsce, gdy różnica pomiędzy bezwzględną wartością zmiany portfela a poziomem miary VaR jest dodatnia

Przekroczenia w procesie testowania wstecznego modelu VaR spowodowane były nieoczekiwanymi zmianami na rynku, tzn. głównie rentowności polskich obligacji rządowych w styczniu, czerwcu oraz grudniu 2016. Liczba przekroczeń dowodzi adekwatności modelu (strefa zielona: 1 - 8 dopuszczalnych przekroczeń).

Ocenę VaR uzupełnia monitorowanie wrażliwości portfeli obciążonych ryzykiem rynkowym na ww. scenariusze warunków skrajnych.

Wyniki testów warunków skrajnych w obszarze ryzyka rynkowego były raportowane do komitetu Kapitału, Aktywów i Pasywów. Zgodnie z zasadami przyjętymi w Banku limity dla wyników testów warunków skrajnych biorących pod uwagę prawdopodobieństwo materializacji scenariusza są trzy razy wyższe od limitów dla dziennego zarządzania ryzykiem rynkowym. W 2016 roku limity dla ekspozycji rynkowej w warunkach skrajnych nie były przekraczane.

Ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej

W przypadku Księgi Bankowej, głównym składnikiem ryzyka rynkowego jest ryzyko stóp procentowych. Co do zasady, pozycja walutowa generowana w Księdze Bankowej jest w całości przekazywana do Księgi Handlowej, gdzie zarządza się nią na bazie dziennej. Przyjęte restrykcyjne limity na pozycję walutową gwarantują, że ryzyko rynkowe generowane przez otwarte pozycje walutowe ma charakter rezydualny (patrz Tabela powyżej).

Ekspozycja na ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej wynika przede wszystkim z niedopasowania aktywów i pasywów (włączając Kapitał) o stałym oprocentowaniu (lub o stopie zerowej), a także, choć w mniejszym stopniu, z różnic w terminach przeszacowania aktywów oraz pasywów jak i w ich stopach referencyjnych, o ile takie są kontraktowo określone. Dodatkowo, ze względu na specyfikę polskiego systemu prawnego, oprocentowanie kredytów konsumpcyjnych jest ograniczone (od stycznia 2016 roku nie może przekraczać dwukrotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego powiększonej o 7 punktów procentowych). W sytuacjach spadku stóp procentowych wpływ na wynik odsetkowy jest negatywny i uzależniony jest od procentowego udziału portfela kredytowego podlegającego nowej maksymalnej stawce oprocentowania.

W zakresie ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej, stosuje się następujące zasady:

- ryzyko rynkowe wynikające z działalności bankowej jest zabezpieczane lub podlega comiesięcznemu transferowi do obszarów, które aktywnie zarządzają ryzykiem rynkowym i podlegają pomiarowi w kategoriach ekspozycji na ryzyko oraz rachunku wyników,
- w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej Bank stosuje naturalne zabezpieczenie między kredytami i depozytami, a także obligacje o stałym oprocentowaniu i instrumenty pochodne, przy czym głównym celem jest ochrona wyniku z tytułu odsetek.

Wahania rynkowych stóp procentowych mają wpływ na zysk Banku netto, zarówno w krótkim jak i w średnim horyzoncie czasu, wpływając również na jego wartość ekonomiczną w perspektywie długoterminowej. Pomiar obu wielkości jest komplementarny w rozumieniu pełnego zakresu występowania ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej.

Z tego względu, obok codziennego pomiaru ryzyka rynkowego metodą wartości zagrożonej, pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje dodatkowo, zarówno miary dochodowe jak i miary oparte na wartości ekonomicznej, to jest kwartalnie:

- wartość ekonomiczną kapitału, która mierzy teoretyczną zmianę wartości bieżącej netto wszystkich pozycji Banku na skutek szokowych zmian w równoległym przesunięciu rynkowej krzywej dochodowości w dół/górę (zakłada się, że w otoczeniu niskich stóp procentowych dolna granica wynosi 0%²). Tym samym, wyniki wskazują na wrażliwość wartości ekonomicznej Banku na skutek zmian stóp procentowych,

² Zgodnie z Wytycznymi ws. zarządzania ryzykiem stopy procentowej wynikającym z działalności zaliczanej do portfela niehandlowego (IRRBB) (EBA/GL/2015/08).

oraz miesięcznie:

- analizę wrażliwości wartości pozycji na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100, czyli pomnożoną przez 100 zmianę wartości portfela przy równoległym przesunięciu krzywej rentowności o 1 punkt bazowy,
- wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy w wyniku jednorazowej zmiany stóp procentowych o 100 punktów bazowych.

Pomiaru dokonuje się dla wszystkich obszarów zarządzania ryzykiem w Banku, ze szczególnym naciskiem na Księgę Bankową. Dla potrzeb powyżej opisanych analiz dla aktywów i pasywów, które nie mają dokładnie określonego terminu zapadalności/wymagalności lub instrumentów z wbudowaną opcją Klienta, Bank przyjmuje szczególne założenia, w tym:

- termin wymagalności dla depozytów bez ustalonego terminu został określony na podstawie danych historycznych odnośnie zachowania Klientów, biorąc pod uwagę stabilność wolumenu pozycji z założeniem maksymalnego terminu wymagalności nieprzekraczającego 3 lat,
- w procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej uwzględnia się tendencje do szybszej spłaty należności, niż wynika to z pierwotnego (umownego) harmonogramu. Na podstawie obserwacji danych historycznych wyznaczany jest współczynnik wcześniejszej spłaty dla wszystkich istotnych portfeli kredytowych Banku. Należy jednak zauważyć, że kredyty hipoteczne, które stanowią w Banku produkt kredytowy o dominującym udziale, są indeksowane do zmiennej stopy procentowej. Powoduje to, że tendencje do wcześniejszej spłaty mają mniejsze znaczenie dla ryzyka stóp procentowych,
- dla kapitału, aktywów trwałych i innych aktywów zakłada się termin przeszacowania równy 1 rok.

Wyniki powyższych analiz wg. stanu na koniec 2016 r. i 2015 r. nie przekroczyły wewnętrznie ustalonych limitów. Wyniki wrażliwości na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100 prezentuje tabela poniżej (w tys. PLN).

Wrażliwość Księgi Bankowej na zmiany stóp procentowych kształtowała się następująco (w tys. zł.):

	31.12.2016	31.12.2015
	BPVx100	BPVx100
PLN	(42 537)	(70 893)
CHF	20 468	17 151
EUR	21 075	16 340
USD	7 354	7 806
Inne	2 758	2 128
RAZEM	9 118	(27 468)
Kapitał, aktywa trwałe, inne aktywa	60 085	53 622
RAZEM	69 203	26 154

Dodatkowo, dla pozycji w polskich złotych, w Księdze Bankowej, w przypadku scenariusza nagłego, równoległego przesunięcia krzywej dochodowości w dół o 100 punktów bazowych, wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy od 31 grudnia 2016 roku jest negatywny i wynosi -5,9% wyniku odsetkowego netto za 4 kw. 2016 w ujęciu rocznym (+4,4% dla przesunięcia w górę o 100 punktów bazowych). Asymetryczny wpływ związany jest głównie ze specyfiką polskiego systemu prawnego, o którym wspomniano powyżej (uwzględniono formułę do wyznaczania maksymalnego oprocentowania obowiązującą na rok 2016). Stopa referencyjna NBP jest obecnie na poziomie 1,5%, a w przypadku obniżenia jej o 100 punktów bazowych maksymalne oprocentowanie portfela kredytowego nie mogłoby przekroczyć 8% w skali roku w stosunku do obecnie obowiązujących 10%.

5) RYZYKO PŁYNNOŚCI

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie i utrzymywanie zdolności Banku do wywiązywania się zarówno z bieżących jak i przyszłych zobowiązań, z uwzględnieniem kosztów pozyskania płynności.

Ryzyko płynności odzwierciedla możliwość poniesienia znacznych strat w wyniku pogorszenia warunków finansowania (ryzyko finansowania) i/lub sprzedaży aktywów poniżej ich wartości rynkowej (ryzyko płynności rynku) w celu zaspokojenia zapotrzebowania na środki, wynikającego z zobowiązań Banku.

Zarówno wymogi finansowania jak i nadwyżki płynności spółek zależnych są zarządzane poprzez transakcje z zawierane z Bankiem, chyba że wcześniej w tym celu zostały zawarte transakcje rynkowe. Departament Skarbu jest odpowiedzialny za zarządzanie z częstotliwością dzienną sytuacją płynnościową Banku, zgodnie z przyjętymi zasadami i procedurami, biorąc pod uwagę cele określone przez Zarząd Banku oraz Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów.

Konsekwentnie głównym źródłem finansowania Banku pozostaje duża, zdywersyfikowana oraz stabilna baza depozytów pochodzących od Klientów detalicznych, korporacyjnych oraz Klientów z sektora publicznego. Na koniec 2016 roku depozyty Klientów osiągnęły łączny poziom 56,0 mld zł. Wzrost depozytów był głównie spowodowany wzrostem środków Klientów indywidualnych, których udział w łącznym saldzie zobowiązań wobec Klientów wzrósł do ok. 70,1% na koniec grudnia 2016 z 67,1% na koniec grudnia 2015 roku. Wzrost udziału środków od Klientów indywidualnych miał pozytywny wpływ na płynność w Banku oraz umożliwił przestrzeganie nadzorczych miar.

Koncentracja bazy depozytowej, mierzona udziałem 5 i 20 największych deponentów, na koniec 2016 roku wyniosła odpowiednio 4,1% oraz 7,2% (w grudniu 2015 roku odpowiednio 3,7% oraz 7,4%). Poziom koncentracji depozytów jest regularnie monitorowany i nie miał negatywnego wpływu na stabilność bazy depozytowej w 2016 roku. W przypadku znacznego wzrostu udziału największych deponentów w bazie depozytowej, dodatkowe środki pozyskane od tych deponentów nie są traktowane jako stabilne. Co więcej, w celu zabezpieczenia przed fluktuacjami bazy depozytowej, Bank utrzymuje rezerwę płynnych aktywów w postaci portfela papierów wartościowych.

Baza depozytowa uzupełniona jest o depozyty instytucji finansowych oraz inne operacje rynku pieniężnego. Źródłem finansowania średnioterminowego pozostają również pożyczki średnioterminowe, dług podporządkowanym oraz emisja obligacji własnych.

W 2016 roku Bank kontynuował działania związane z pozyskaniem dodatkowego finansowania poprzez zaciągnięcie pożyczek od instytucji finansowych, emisję obligacji oraz bankowych papierów wartościowych w celu zdywersyfikowania źródeł finansowania. W lutym 2016 Bank otrzymał 5-letnią pożyczkę z EBOiR w kwocie 50,0 mln EUR (pożyczka podpisana w grudniu 2015). Całkowita wartość bilansowa średnioterminowych pożyczek od instytucji finansowych wynosiła na koniec grudnia 2016 roku 898 mln zł. (w grudniu 2015 roku wynosiła 830 mln zł.). W 2016 roku Bank wyemitował 3-letnie bankowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 118 mln zł. Na koniec grudnia 2016 roku wartość zobowiązań z tytułu wyemitowanych przez Bank obligacji oraz bankowych papierów wartościowych (nabytych zarówno przez inwestorów instytucjonalnych jak i indywidualnych) wyniosła 1 115 mln zł. według wartości nominalnej (1 139 mln zł. według wartości nominalnej na koniec grudnia 2015 roku).

W 2016, szybszy wzrost depozytów od Klientów niż kredytów, pozwolił Bankowi utrzymywać wskaźnik kredyty/depozyty znacznie poniżej 100%. Wskaźnik ten, z uwzględnieniem emisji własnych dla Klientów detalicznych oraz transakcji z przyrzeczeniem odkupu z Klientami, spadł na koniec grudnia 2016 roku i wynosił 83% (w porównaniu do 87% na koniec grudnia 2015). Bank kontynuował politykę inwestowania nadwyżki płynności głównie w portfel aktywów płynnych, w szczególności w polskie papiery wartościowe o niskim ryzyku szczególnie (Polskie skarbowe papiery wartościowe, bony skarbowe i pieniężne NBP), których udział w portfelu papierów wartościowych ogółem wynosił na koniec grudnia 2016 roku ok. 99%. W ciągu 2016 roku portfel ten wzrósł o 23% z 14,0 miliarda zł. na koniec grudnia 2015 roku (21% aktywów ogółem) do 17,3 miliarda na koniec grudnia 2016 roku (25% aktywów ogółem). Aktywa te charakteryzują się wysokim poziomem płynności. Aktywa te mogą być w łatwy sposób wykorzystane jako zabezpieczenie bądź sprzedane bez znacznej utraty ich wartości. Portfel ten, uzupełniony gotówką oraz ekspozycjami wobec Narodowego Banku Polskiego, traktowany jako zapas płynności Banku, który pozwoli przetrwać ewentualne sytuacje kryzysowe.

Płynność w walutach obcych Bank zapewnia dzięki denominowanym w walucie pożyczkom bilateralnym, jak również długowi podporządkowanemu oraz transakcjom swapów walutowych jak i procentowo-walutowych. Portfel swapów jest zdywersyfikowany w zakresie kontrahentów oraz terminów zapadalności. Z większością kontrahentów, Bank ma podpisane aneksy do umów ramowych, regulujące kwestie zabezpieczeń (ang. Credit Support Annex, CSA). W związku z tym, w przypadku niekorzystnych zmian kursów (deprecjacja zł.), Bank zobligowany jest do złożenia depozytu w celu zabezpieczenia rozliczenia instrumentów pochodnych w przyszłości, a w przypadku korzystnych zmian kursów (aprecjacja zł.) Bank otrzymuje depozyt zabezpieczający od kontrahentów. W żadnej z zawartych umów ramowych (zarówno międzynarodowych jak i krajowych) nie są zawarte zapisy ustanawiające związek pomiędzy ratingiem Banku a wysokością depozytów zabezpieczających. Potencjalne pogorszenie ratingu nie będzie zatem miało wpływu na sposób wyliczenia i wymianę depozytów zabezpieczających.

Bank uwzględnia możliwość niekorzystnej zmiany kursu walut obcych, w szczególności CHF i EUR powodującej zwiększenie potrzeb płynnościowych w różnych analizowanych wariantach ryzyka płynności i uwzględnia to ryzyko w swoich planach płynnościowych.

Miary oceny ryzyka płynności

Ocena ryzyka płynności w Banku jest realizowana z zastosowaniem zarówno wskaźników określonych przez Organy Nadzoru, jak i inne wewnętrzne miary, dla których także zdefiniowano limity ekspozycji.

Kształtowanie się sytuacji płynnościowej Banku w krótkich horyzontach czasowych (do 3 miesięcy) jest sprawdzane codziennie na podstawie dwóch wskaźników zdefiniowanych wewnętrznie: płynność natychmiastowa oraz płynność kwartalna. Mierzą one maksymalne zapotrzebowanie na środki, które mogłoby powstać jednego dnia, z uwzględnieniem projekcji przepływów środków pieniężnych odpowiednio na datę spot lub okres 3-miesięczny. Dodatkowo, portfel aktywów płynnych wyznacza się na bazie dziennej.

Wskaźniki te są porównywane z obowiązującymi limitami ekspozycji oraz raportowane codziennie do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności dla Banku. W trakcie roku 2016 wszystkie wewnętrzne jak i nadzorcze miary płynności pozostały znacznie powyżej minimalnych limitów. W trzecim kwartale 2016 roku wewnętrzne limity zostały zrewidowane. Aktualizacja limitów brała pod uwagę wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, historyczną konsumpcję limitów, a także obecną sytuację rynkową. Nowe limity obowiązują od 1 października 2016.

Bieżące wskaźniki płynności

mln PLN

	31.12.2016		
	Wskaźnik płynności natychmiastowej*	Wskaźnik płynności kwartalnej*	Aktywa płynne na pokrycie zmienności źródeł finansowania**
Ekspozycja	14 131	14 113	16 950
Limit minimalny	900	(2 249)	8 000

	31.12.2015		
	Wskaźnik płynności natychmiastowej*	Wskaźnik płynności kwartalnej*	Aktywa płynne na pokrycie zmienności źródeł finansowania**
Ekspozycja	10 369	9 093	12 900
Limit minimalny	(790)	(3 160)	2 000

* Wskaźniki płynności natychmiastowej i kwartalnej: łączna wartość przepływów pieniężnych odpowiednio w dacie 'spot' lub w ciągu kolejnych 3-ech miesięcy, saldo rachunków NOSTRO (suma rachunków we wszystkich walutach pomniejszona o saldo rezerwy obowiązkowej) i aktywów o wysokiej płynności.

** Aktywa płynne: łączna wartość dłużnych papierów wartościowych Skarbu Państwa, bony NBP, należności od banków o terminie wymagalności do 1 miesiąca. Portfel dłużnych papierów wartościowych pomniejsza się o papiery zablokowane na cele inne niż płynnościowe.

Bank monitoruje płynność na bazie wewnętrznych miar płynności, uwzględniając również wpływ kursów walutowych na sytuację płynnościową.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR), Bank wyznacza wymóg pokrycia płynności (LCR). Minimalny nadzorczy poziom wskaźnika LCR w wysokości 70%, który obowiązywał w grudniu 2016 roku, został spełniony przez Bank (na koniec grudnia 2016 roku wskaźnik LCR wynosił 122%). Wskaźnik ten jest wyznaczany codziennie a raportowany w okresach miesięcznych do NBP od marca 2014 roku. Wewnętrznie wskaźnik LCR szacowany jest codziennie i raportowany do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności w Banku na bazie dziennej.

Dla celów zarządzania nadzorczymi miarami płynności wprowadzonymi Uchwałą KNF 386/2008, Bank stosuje dedykowany model, który opiera się na koncepcji minimalnych buforów i umożliwia przeprowadzanie analiz symulacyjnych. Utrzymanie wskaźników powyżej minimalnego bufora gwarantuje bezpieczny poziom miar nawet w sytuacji silnej deprecjacji złotego. W 2016 roku, nadzorcze miary płynności były utrzymywane znacznie powyżej minimalnych, nadzorczych limitów.

Ponadto Bank stosuje analizę wewnętrznej płynności strukturalnej na bazie skumulowanych urealnionych luk płynności (tj. z założeniem prawdopodobieństwa powstania przepływu środków pieniężnych). Bezpieczny poziom w zakresie relacji niedoboru płynności został przyjęty w Banku dla każdego przedziału czasowego poniżej 5-ciu lat.

W 2016 r. wszystkie luki płynności były utrzymywane na poziomach wyraźnie przewyższających limity, zarówno w warunkach normalnych jak i dla scenariuszy testów warunków skrajnych.

Bank opracował narzędzie do zarządzania ryzykiem płynności, określające scenariusze warunków skrajnych, w których luki płynności są urealniane przy założeniu konserwatywnego podejścia do oceny prawdopodobieństwa wystąpienia przepływów środków pieniężnych (m.in. biorące pod uwagę wycofanie lokat, opóźnienia w spłatach kredytów, gorszą płynność rynku wtórnego papierów wartościowych, najwyższe koszty finansowania - założenie najgorszych zaobserwowanych w Banku marż na depozytach, równoległe przesunięcia krzywej dochodowości czy deprecjację złotego).

Urealniona luka płynności (mln PLN)	31.12.2016					Powyżej 5-ciu lat
	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	
Urealnione aktywa bilansowe	23 626	4 318	6 205	6 234	7 720	26 855
Urealnione pasywa bilansowe	9 157	3 100	4 653	3 845	6 323	44 158
Luka bilansowa	14 469	1 218	1 552	2 389	1 397	(17 303)
Skumulowana luka bilansowa	14 469	15 687	17 239	19 628	21 025	3 722
Urealnione aktywa pozabilansowe	133	71	115	88	542	15
Urealnione pasywa pozabilansowe	(1 040)	(83)	(121)	(107)	(113)	(35)
Luka pozabilansowa	(907)	(12)	(6)	(19)	429	(20)
Luka ogółem	13 562	1 206	1 546	2 370	1 826	(17 323)
Skumulowana luka ogółem	13 562	14 768	16 314	18 684	20 510	3 187

Urealniona luka płynności (mln PLN)	31.12.2015					Powyżej 5-ciu lat
	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	
Urealnione aktywa bilansowe	26 052	3 788	5 322	4 749	6 681	27 011
Urealnione pasywa bilansowe	9 011	2 736	5 269	3 975	6 197	42 469
Luka bilansowa	17 041	1 052	53	774	484	(15 458)
Skumulowana luka bilansowa	17 041	18 093	18 146	18 920	19 404	3 946
Urealnione aktywa pozabilansowe	146	113	165	123	433	53
Urealnione pasywa pozabilansowe	(920)	(92)	(120)	(93)	(139)	(50)
Luka pozabilansowa	(774)	21	45	30	294	3
Luka ogółem	16 267	1 073	98	804	778	(15 455)
Skumulowana luka ogółem	16 267	17 339	17 438	18 241	19 019	3 564

Testy warunków skrajnych płynności są przeprowadzane co najmniej kwartalnie, aby ustalić profil ryzyka płynności Banku oraz zapewnić zdolność Banku do wywiązania się ze zobowiązań w przypadku kryzysu płynności i aby przyczynić się do opracowania awaryjnego planu płynności oraz decyzji zarządczych.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazują, że nawet w sytuacji zrealizowania niekorzystnych scenariuszy wskaźniki płynności pozostaną powyżej ustalonych limitów.

Informacje odnośnie zarządzania ryzykiem płynności w tym informacje na temat wykorzystania limitów wewnętrznych i zewnętrznych są przekazywane w cyklu miesięcznym do Komitetu Kapitałów, Aktywów i Pasywów, a kwartalnie raportowane do Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Proces planowania i budżetowania realizowany przez Bank obejmuje przygotowanie Planu Płynności co ma na celu zapewnienie że wzrost biznesu będzie wspierany przez adekwatną strukturę finansowania płynności oraz przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank dysponuje również procedurami awaryjnymi dla sytuacji zwiększonego ryzyka płynności - Plan Awaryjny Płynności (plan awaryjny w przypadku pogorszenia się płynności finansowej Banku). Plan Awaryjny Płynności ustala koncepcje, priorytety, obowiązki i konkretne środki do podjęcia na wypadek kryzysu płynności. Awaryjny Plan Płynności jest aktualizowany co najmniej raz do roku. W 2016 roku Awaryjny Plan Płynności był testowany i zaktualizowany w celu zagwarantowania, że jest on operacyjnie stabilny jak i zgodny z postanowieniami znowelizowanej Rekomendacji P. Uaktualniony Plan został zatwierdzony przez Radę Nadzorczą w grudniu 2016 roku.

6) RYZYKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne jest zdefiniowane jako ryzyko straty wynikające z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, działań ludzi lub systemów bądź też ze zdarzeń zewnętrznych. W tej definicji mieści się ryzyko prawne, natomiast ryzyko strategiczne oraz ryzyko utraty reputacji traktowane są jako oddzielne kategorie ryzyka. Ryzyko operacyjne objawia się w każdym aspekcie działalności organizacji i jest jej nieodłączną częścią.

Rok 2016 był kolejnym rokiem funkcjonowania rozwiązań, wdrożonych w zakresie sprawnego zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnych z najlepszymi praktykami przyjętymi w tym zakresie przez krajowe i międzynarodowe instytucje finansowe. Przyjęta struktura zarządzania ryzykiem określa poszczególne szczeble zarządzania, zakresy ich obowiązków i odpowiedzialności.

Kluczową rolę w codziennej działalności Banku odgrywają właściciele zdefiniowanych procesów biznesowych i wspomagających. Na podstawie dogłębnej wiedzy o procesie właściciel procesu najtrafniej identyfikuje i ogranicza występujące zagrożenia, stanowiąc pierwszą linię obrony. Drugą linią obrony jest poziom wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się organizacją procesów zarządzania i kontrolą akceptowalnego poziomu ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem takich obszarów jak: zgodność z przepisami, nadużycia, bezpieczeństwo i zapewnienie ciągłości działania oraz ubezpieczenia i powierzanie czynności podmiotom zewnętrznym. Trzecią linią obrony jest jednostka niezależnego audytu wewnętrznego

Każdą decyzję, dotyczącą kroków mających na celu optymalizację ryzyka operacyjnego, poprzedza analiza związanych z tym kosztów i korzyści.

Wyższym szczeblem zarządzania ryzykiem jest Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego, którego obszar działania dotyczy zagrożeń zidentyfikowanych w więcej niż jednym procesie. Wszelkie działania dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym są koordynowane i nadzorowane przez Komitet Ryzyka, Zarząd i Radę Nadzorczą.

Zgodnie z przyjętym modelem zarządzanie ryzykiem jest procesem ciągłego doskonalenia w zakresie identyfikacji, oceny, monitorowania, ograniczania i raportowania poprzez:

- gromadzenie zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- samoocenę ryzyka operacyjnego w poszczególnych procesach,
- analizę i monitorowanie wskaźników ryzyka.

Zdarzenia ryzyka operacyjnego Bank gromadzi w narzędziu informatycznym, wspomagającym zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zdarzenia te poddawane są analizie odnośnie przyczyn powstania i możliwości zmniejszenia skutków, oraz zastosowania działania prewencyjnego. W systemie informatycznym zdarzenia przypisywane są do konkretnej kategorii ryzyka i konkretnego procesu, co następnie jest m.in. elementem raportowania oraz walidacji samooceny ryzyka. Wewnętrzna baza zdarzeń ryzyka spełnia również wymogi jakościowe i ilościowe stosowania metod zaawansowanych wyliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego.

Badanie samooceny ryzyka operacyjnego zostało przeprowadzone łącznie z przeglądem procesów, polegającym na ocenie skuteczności przyjętych rozwiązań do spełniania wymogów Klientów i partnerów biznesowych w zakresie jakości obsługi oraz optymalizacji kosztowej. Przyjęta metodologia odnośnie samooceny ryzyka i kontroli pozwoliła ocenić poziom ryzyka w danym procesie, przy uwzględnieniu istniejących kontroli, w oparciu o przyjęte scenariusze. Dla oceny poziomów ryzyka powyżej przyjętego progu tolerancji zostały zaproponowane, wdrożone i są monitorowane działania zapobiegawcze.

W trakcie badania samooceny ryzyka i kontroli poddane zostały analizie również wskaźniki wydajności, a w tym również wskaźniki ryzyka zdefiniowane dla każdego procesu. Kluczowe osoby odpowiedzialne za kształtowanie i realizację zadań w poszczególnych procesach tak zdefiniowały i dostosowały wskaźniki, aby były one najlepszymi predyktorami zbliżających się zagrożeń. Bieżące monitorowanie wskaźników służy zwiększeniu efektywności i wydajności przebiegu procesów oraz skutecznej kontroli ryzyka na poziomie poszczególnych działań w procesach.

Informacja na temat ryzyka operacyjnego jest włączona w sprawozdawczość zarządczą wysokiego szczebla konsolidującą informacje o działaniu poszczególnych procesów.

Biorąc pod uwagę stopień rozwoju zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz skalę i profil swojej działalności, Bank wylicza wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne przy zastosowaniu Metody Standardowej.

9. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

1) OPIS TRANSAKCJI Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Wszelkie transakcje dokonane z podmiotami Grupy w latach 2016 oraz 2015 wynikały z bieżącej działalności. Poniżej przedstawione zostały najistotniejsze kwoty transakcji wewnątrzgrupowych zawartych z następującymi podmiotami:

- MILLENNIUM LEASING,
- MILLENNIUM DOM MAKLESKI,
- MILLENNIUM TFI
- MB FINANCE AB,
- MILLENNIUM SERVICE,
- MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES,
- MILLENNIUM GOODIE

oraz kwoty transakcji z grupą podmiotu dominującego w stosunku do Banku - Banco Comercial Portugues (jednostka dominująca najwyższego szczebla), transakcje te wynikają w głównej mierze z działalności o charakterze bankowym.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank Millennium S.A., ani jednostki zależne Banku Millennium S.A. nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Aktywa i pasywa z tytułu transakcji z podmiotami powiązanymi (tys. zł) wg stanu na 31.12.2016

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
AKTYWA			
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	0	625	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 706 329	0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	223 130	0	0
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	133	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0
Pozostałe aktywa	138 531	0	0
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	0	913	123 466
Zobowiązania wobec klientów	229 544	0	0
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 132	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	3	109	0
Zobowiązania podporządkowane	664 004	0	0
Pozostałe zobowiązania	89 544	0	0
- w tym zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	78 910	0	0

Aktywa i pasywa z tytułu transakcji z podmiotami powiązanymi (tys. zł) wg stanu na 31.12.2015

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
AKTYWA			
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	0	2 615	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 341 250	0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	224 997	0	0
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	107	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0
Pozostałe aktywa	226 949	0	0
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	0	73 227	118 130
Zobowiązania wobec klientów	208 116	0	0
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 251	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	103	0	0
Zobowiązania podporządkowane	639 631	0	0
Pozostałe zobowiązania	86 632	0	0
- w tym zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	75 502	0	0

Przychody i koszty z tytułu transakcji z podmiotami powiązanymi (tys. zł) za okres 1.01-31.12.2016

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Przychody z tytułu:			
Odsetek	84 484	(7)	0
Prowizji	49 917	129	0
Instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej	128	0	0
Dywidend	44 182	0	0
Pozostałe operacyjne netto	2 802	0	0
Koszty z tytułu:			
Odsetek	18 791	628	(314)
Prowizji	66	0	0
Instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej	0	110	0
Pozostałe operacyjne netto	0	44	0
Działania	91 860	0	1 436

Przychody i koszty z tytułu transakcji z podmiotami powiązanymi (tys. zł) za okres 1.01-31.12.2015

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Przychody z tytułu:			
Odsetek	76 987	18	0
Prowizji	54 884	200	0
Instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej	0	0	0
Dywidend	331 799	0	0
Pozostałe operacyjne netto	2 851	0	95
Koszty z tytułu:			
Odsetek	17 185	827	(201)
Prowizji	38	0	0
Instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej	89	125	0
Działania	93 725	0	1 638

Transakcje pozabilansowe z podmiotami powiązanymi (tys. zł) wg stanu na 31.12.2016

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Zobowiązania warunkowe	39 062	102 183	0
- udzielone	36 622	100 345	0
- otrzymane	2 440	1 838	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	54 066	99 891	0

Transakcje pozabilansowe z podmiotami powiązanymi (tys. zł) wg stanu na 31.12.2015

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Zobowiązania warunkowe	39 863	102 175	0
- udzielone	37 609	100 345	0
- otrzymane	2 254	1 830	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	112 944	0	0

2) TRANSAKCJE Z OSOBAMI ZARZĄDZAJĄCYMI I NADZORUJĄCYMI BANK

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2016 r. (w tys. PLN):

w tys. PLN	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	196,0	208,0
- w tym limit niewykorzystany	162,2	196,5

Bank świadczy na rzecz członków Zarządu i członków Rady Nadzorczej oraz ich osób bliskich standardowe usługi finansowe obejmujące m.in.: prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów czy sprzedaż instrumentów finansowych. Zdaniem Banku, transakcje te są zawierane na warunkach rynkowych. Zgodnie z przyjętymi w Banku zasadami polityki kredytowej, transakcje mające charakter kredytu terminowego opisane w niniejszym punkcie posiadają stosowne zabezpieczenia służące ograniczeniu ryzyka kredytowego.

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2016 r. (w tys. PLN) :

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient nr 1	35	2 000	132	Personalne z Osobą Nadzorującą

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2015 r. (w tys. PLN):

w tys. PLN	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	181,0	188,0
- w tym limit niewykorzystany	128,0	160,1

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2015 r. (w tys. PLN):

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient nr 1	27	2 000	110	Personalne z Osobą Nadzorującą

3) INFORMACJE O WYNAGRODZENIACH I KORZYŚCIACH OSÓB NADZORUJĄCYCH I ZARZĄDZAJĄCYCH BANKIEM

Rachunek Zysków i Strat Banku został obciążony kosztami z tytułu wynagrodzeń (z uwzględnieniem salda utworzonych i rozwiązanych rezerw na wypłatę premii) i korzyści na rzecz osób zarządzających wg poniższego zestawienia (w tys. zł):

Rok	Wynagrodzenia i nagrody	Korzyści	RAZEM
2016	14 679,4	1 602,8	16 282,2
2015	11 565,4	1 857,2	13 422,6

Korzyści stanowią głównie koszty akomodacji zagranicznych Członków Zarządu. Wartości zaprezentowane w powyższej tabeli zawierają pozycje zaliczane do kategorii świadczeń krótkoterminowych oraz rezerwy na zmienne składniki wynagrodzeń.

W 2016 r. Członkowie Zarządu nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej Banku (dane w tys. zł):

Rok	Krótkoterminowe wynagrodzenia i korzyści
2016	2 041,6
2015	2 048,9

W 2016 r. członkowie Rady Nadzorczej nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

10. WARTOŚĆ GODZIWA

Najlepszym odzwierciedleniem wartości godziwej instrumentów finansowych jest ich wartość rynkowa, która jest możliwa do otrzymania w przypadku sprzedaży aktywa lub do zapłaty w przypadku transferu zobowiązania w korzystnej dla obu stron transakcji rynkowej (cena wyjścia). W przypadku wielu produktów i transakcji, dla których wartość rynkowa wzięta bezpośrednio z kwotowań aktywnego rynku (marking-to-market) nie jest dostępna, wartość godziwa musi być szacowana za pomocą wewnętrznych modeli opartych na dyskontowaniu przepływów finansowych (marking-to-model). Przepływy finansowe dla różnych instrumentów są wyznaczone zgodnie z ich indywidualną charakterystyką, a czynniki dyskontujące uwzględniają zmiany w czasie zarówno rynkowych stóp procentowych, jak i marż.

Zgodnie z MSSF 13 „Wycena wartości godziwej” Bank stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych, a mianowicie:

- 1 - wycena oparta o dane w pełni obserwowalne (kwotowania aktywnego rynku);
- 2 - modele wyceny wykorzystujące informacje niestanowiące danych z poziomu 1, ale obserwowalne bezpośrednio lub pośrednio;
- 3 - modele wyceny wykorzystujące dane nieobserwowalne (niepochodzące z aktywnego rynku).

Techniki wyceny przyjęte do ustalenia wartości godziwej są stosowane w sposób ciągły. Zmiana techniki wyceny skutkująca przeniesieniem pomiędzy powyższymi metodami następuje, gdy:

- transfer z metody 1 do 2 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 1 na dany dzień bilansowy nie są dostępne kwotowania aktywnego rynku (a uprzednio były);
- transfer z metody 2 do 3 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 2 na dany dzień bilansowy uwzględniany w wycenie udział parametrów nie pochodzących z rynku stał się istotny (a uprzednio był nieistotny).

Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Wszystkie modelowe oszacowania zawierają pewną dozę arbitralności i dlatego odzwierciedlają wyłącznie wartość instrumentów, dla których zostały stworzone. W tych warunkach prezentowane wartości różnic między wartościami godziwymi i bilansowymi nie mogą być rozumiane jako korekty wartości ekonomicznej Banku. Wartość godziwa tych instrumentów jest wyznaczana wyłącznie w celu wypełnienia wymogów prezentacyjnych określonych przez MSSF 13 i MSSF 7.

Główne założenia i metody zastosowane do oszacowania wartości godziwej aktywów i pasywów Banku są następujące:

Należności i zobowiązania wobec banków

Wartość godziwa tych instrumentów finansowych została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych przy założeniu ich wystąpienia w terminach kontraktowych.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wartość godziwa instrumentów tego rodzaju bez określonego harmonogramu spłat, ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz stabilną w czasie politykę Banku w odniesieniu do tego portfela, jest zbliżona do wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów o określonym terminie zapadalności została oszacowana poprzez zdyskontowanie związanych z nimi przepływów finansowych w terminach i na warunkach wynikających z umów przy zastosowaniu bieżących stóp zero kuponowych oraz marż na ryzyko kredytowe.

W przypadku kredytów mieszkaniowych, ze względu na ich długoterminowy charakter, do oszacowania przyszłych przepływów finansowych dodatkowo zostały uwzględnione: efekt wcześniejszej spłaty oraz ryzyko płynności w walutach obcych.

Zobowiązania wobec klientów

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów bez terminu wymagalności lub o terminie wymagalności do 30 dni została uznana przez Bank za zbliżoną do wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów o terminie wymagalności ponad 30 dni została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami (włączając bieżące średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych (włączając pierwotne średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) w terminach kontraktowych.

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych - bankowe papiery wartościowe (BPW), wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanym przez Bank modelem. W modelu tym obliczana jest cena obligacji zerokuponowej, która następnie powiększana jest o cenę opcji stanowiącej podstawę strategii wbudowanej w daną obligację strukturyzowaną.

Wartość godziwą dla pozostałych zobowiązań z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez Bank (obligacje (BKMO)) oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniając wysokość marży na ryzyko kredytowe. Bieżący poziom marż został wyznaczony na podstawie ostatnio zawartych transakcji o podobnym ryzyku kredytowym.

Zobowiązania podporządkowane i pożyczki średnioterminowe

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów finansowych została oszacowana na podstawie modelu stosowanego do wyznaczania wartości rynkowej obligacji o zmiennym oprocentowaniu przy bieżącym poziomie stóp rynkowych i historycznej marży na ryzyko kredytowe. Podobnie jak w przypadku portfela kredytowego Bank uwzględnia poziom marży pierwotnej jako składnika kosztu finansowania średnioterminowego pozyskanego w przeszłości w relacji do bieżącego poziomu marż dla podobnych instrumentów, o ile można je wiarygodnie określić. Ze względu na brak płynnego rynku pożyczek średnioterminowych jako punktu odniesienia dla ustalenia obecnego poziomu marż, przyjęto marżę historyczną.

Poniższa tabela przedstawia wyniki opisanych wyżej analiz na dzień 31 grudnia 2016 roku:

AKTYWA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	15	1 267 805	1 267 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom *	18	46 593 429	44 810 792

ZOBOWIĄZANIA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Zobowiązania wobec banków	26	1 270 745	1 271 762
Zobowiązania wobec klientów	28	55 988 198	55 988 718
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 113 223	1 117 989
Zobowiązania podporządkowane	34	664 004	657 787

* - Negatywny efekt wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej jest w głównej mierze spowodowany wzrostem marż kredytowych. Stosowana przez Bank metodologia wyceny portfela kredytowego zakłada, że bieżące marże w najlepszy sposób odzwierciedlają istniejące warunki rynkowe i sytuację ekonomiczną. Analogiczna zasada jest szeroko stosowana do wyceny nie notowanych na aktywnych rynkach papierów dłużnych. W efekcie, paradoksalnie zawsze, kiedy Bank podnosi marże, spada wartość godziwa „starego” portfela kredytowego.

Modele zastosowane do wyznaczenia wartości godziwej instrumentów finansowych wymienionych w powyższej tabeli nieujmowanych według wartości godziwej w bilansie Banku, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. W związku z tym, zaliczane są do trzeciej kategorii wyceny.

Poniższa tabela przedstawia dane wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku:

AKTYWA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	15	2 348 735	2 348 985
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	46 070 719	44 120 233

ZOBOWIĄZANIA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Zobowiązania wobec banków	26	1 443 921	1 445 700
Zobowiązania wobec klientów	28	52 920 583	52 921 584
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 135 501	1 143 969
Zobowiązania podporządkowane	34	639 631	633 781

Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Dane w tys. zł., stan na 31.12.2016

	nota	Kwotowania aktywnego ryнку	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
AKTYWA				
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	16			
- instrumenty pochodne			210 597	27 633
- papiery dłużne		314 466		
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		17 934	
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19			
- papiery dłużne		14 352 812	2 669 700	53 689
- akcje i udziały				24 445
PASYWA				
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	27			
- instrumenty pochodne oraz zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych		106 853	193 720	27 550
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		1 149 653	

Dane w tys. zł., stan na 31.12.2015

	nota	Kwotowania aktywnego ryнку	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
AKTYWA				
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	16			
- instrumenty pochodne			294 048	42 289
- papiery dłużne		408 572		
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		70 833	
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19			
- papiery dłużne		9 363 699	4 198 776	73 251
- akcje i udziały				213 075
PASYWA				
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	27			
- instrumenty pochodne oraz zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych		0	283 721	42 658
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		2 132 053	

Stosując kryterium techniki wyceny Bank zaklasyfikował do kategorii 3 następujące instrumenty finansowe:

- opcje na indeksy oraz opcje walutowe; transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego;
- niekwotowane obligacje komunalne; wartość godziwą wylicza się na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem parametru ryzyka kredytowego;
- akcje uprzywilejowane VISA Incorporation w ilości 21 493 szt., sposób oszacowania wartości godziwej tych akcji został opisany w **Rozdziale 12, nota 19**).

W okresie sprawozdawczym Bank nie dokonywał transferów instrumentów finansowych pomiędzy technikami wyceny do wartości godziwej.

Zmiany stanu wartości godziwych instrumentów wycenianych w oparciu o techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku w roku 2016 przedstawia poniższa tabela (dane w tys. zł.):

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Opcje walutowe	Obligacje komunalne	Akcje i udziały
Stan na 1 stycznia 2016	38 272	(38 642)	0	73 251	213 075
Rozliczenie/sprzedaż/zakup	(4 087)	4 373	0	(19 719)	(190 233)
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	0	0	1 603
Zmiana wyceny ujęta w Rachunku zysków i strat (w tym naliczenie odsetek)	(7 986)	8 153	0	157	0
Stan na 31 grudnia 2016	26 199	(26 116)	0	53 689	24 445

Dla opcji na indeksy zawieranych na nieaktywnym rynku oraz opcji walutowych Bank zawiera jednocześnie transakcje zamykające back-to-back na rynku międzybankowym, w rezultacie element szacowanego ryzyka kredytowego nie ma wpływu na wynik finansowy.

Oszacowany przez Bank wpływ korekt z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta nie był znaczący z punktu widzenia poszczególnych transakcji pochodnych zawartych przez Bank. W konsekwencji, Bank nie uznaje wpływu nieobserwowalnych danych wejściowych użytych do wyceny transakcji pochodnych za znaczący i zgodnie z postanowieniami MSSF 13.73 nie klasyfikuje takich transakcji do 3 poziomu hierarchii wartości godziwej.

11. ZOBOWIĄZANIA I AKTYWA WARUNKOWE

Poniżej zaprezentowano dane na temat spraw sądowych toczących się z powództwa oraz przeciwko Bankowi. Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane **Rozdziale 12. punkt 12) „Podatek dochodowy”**.

Sprawy sądowe z powództwa Banku

Wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, wg stanu na 31.12.2016, w których Bank występował w roli powoda wynosiła 199,7 mln zł.

Sprawy sądowe przeciwko Bankowi

Na dzień 31.12.2016 r. najistotniejszymi postępowaniami w grupie spraw sądowych, w których Bank występował w roli pozwanego, były dwie sprawy z powództwa PCZ S.A. oraz Europejskiej Fundacji Współpracy Polsko - Belgijskiej (EFWP-B), o wartości sporu odpowiednio 150,0 mln PLN wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 29.12.2015 r. do dnia zapłaty oraz 521,9 mln PLN wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 05.04.2016 r. do dnia zapłaty.

Pozew w pierwszej sprawie, z dnia 09.07.2015 r., skierowany został do Sądu Okręgowego we Wrocławiu i doręczony Bankowi 28.12.2015 r. W drugiej sprawie pozew z dnia 23.10.2015 r. powód skierował do Sądu Okręgowego w Warszawie, pozew doręczono Bankowi w dniu 04.04.2016 r. Podstawą obu dochodzonych roszczeń jest według powodów powstanie szkody w ich majątku, wskutek czynności podejmowanych przez Bank, polegających na błędnej interpretacji Umowy kredytu obrotowego, co spowodowało postawienie kredytu w stan wymagalności. W sprawie z powództwa EFWP-B, powód wniósł o zabezpieczenie powództwa w kwocie 250,0 mln PLN. Przedmiotowy wniosek został przez Sąd Apelacyjny prawomocnie oddalony 5.09.2016 r. Trwa wymiana pism procesowych, sprawa przed pierwszą rozprawą. W sprawie z powództwa PCZ - sprawa na końcowym etapie dowodowym w pierwszej instancji.

W obu sprawach Bank wnosi o oddalenie powództwa w całości, nie zgadzając się z zawartymi w pozwach zarzutami. Pozytywne dla Banku rokowania na oddalenie obydwu powództw potwierdza reprezentująca Bank w obydwu postępowaniach renomowana kancelaria prawna.

Łączna wartość przedmiotu sporu dla pozostałych spraw, w których Bank występował w roli pozwanego, wg stanu na 31.12.2016 r., wynosiła 211,8 mln PLN (z wyłączeniem opisanych niżej pozwów grupowych). W grupie tej najistotniejszą kategorię stanowią sprawy dotyczące terminowych operacji finansowych (sprawy opcyjne) o łącznej wartości przedmiotu sporu 197,5 mln PLN.

Bank ocenia, iż ryzyko wystąpienia negatywnych skutków finansowych w przypadku przegrania sporu jest w pełni pokryte wartością utworzonych rezerw na sprawy sporne.

Spory grupowe

W dniu 21 października 2014 r. Bankowi został doręczony pozew grupowy, w którym grupa kredytobiorców Banku reprezentowana przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie dochodzi ustalenia, że Bank ponosi wobec nich odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w związku z umowami o kredyt hipoteczny indeksowany do CHF. Zdaniem członków grupy, Bank miał nienależnie pobierać od nich zawyżone kwoty tytułem spłaty kredytów. Zgodnie z pozwem, zawyżenie tych kwot miało wynikać ze stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących indeksacji kredytów do CHF. Według pozwu liczba członków grupy wynosi ok. 2.300, a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 45,2 mln PLN. Bank nie uznaje roszczeń członków grupy. W dniu 31 grudnia 2014 r. Bank złożył odpowiedź na pozew. W dniu 4 marca 2015 r. nowi członkowie przystąpili do pozwu grupowego, a powód rozszerzył powództwo. Zgodnie z twierdzeniami powoda, po rozszerzeniu liczba członków grupy wynosi ok. 3.400 (łącznie z członkami grupy zgłoszonymi w pozwie), a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 81,5 mln PLN (uwzględniając wartość zgłoszoną w pozwie). W dniu 14 maja 2015 r. przed Sądem Okręgowym w Warszawie odbyła się rozprawa w przedmiocie dopuszczalności postępowania grupowego. Postanowieniem z dnia 28 maja 2015 roku Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił pozew grupowy stwierdzając, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu grupowym. W dniu 3 lipca 2015 roku powód złożył zażalenie na to postanowienie, a Sąd Apelacyjny uwzględnił je odmawiając odrzucenia pozwu. Postanowieniem z dnia 31 marca 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek Banku o ustanowienie kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu. W dniu 6 kwietnia 2016 roku Bank złożył zażalenie na to postanowienie; w dniu 13 lipca 2016 zażalenie Banku w tym przedmiocie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny. W dniu 17 lutego 2016 roku Powód złożył do Sądu Okręgowego pismo z kolejnym rozszerzeniem powództwa o dalszych 1.041 członków grupy.

Nowa wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 109,8 mln PLN (uwzględniając wartości wskazane w pozwie oraz w piśmie z dnia 4 marca 2015 roku). Pismo z dnia 17 lutego 2016 roku z rozszerzeniem powództwa nie zostało jak dotąd doręczone pełnomocnikom Banku. W dniu 2 sierpnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie zarządził ogłoszenie w prasie o wszczęciu postępowania grupowego. W związku z wnioskiem Banku o uchylenie tego postanowienia, Sąd zawiesił jego wykonanie, zaś w dniu 8 sierpnia 2016 roku wydał postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym. Postanowienie to zostało zaskarżone przez Bank w dniu 31 sierpnia 2016 roku. W dniu 16 grudnia 2016 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił postanowienie Sądu Okręgowego o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym i przekazał wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W dniu 3 grudnia 2015 r. wpłynął do Banku pozew grupowy, wniesiony przez grupę 454 kredytobiorców reprezentowanych przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie, dotyczący ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (dalej: UNWW) przy kredytach hipotecznych indeksowanych do CHF. Powodowie żądają zapłaty kwoty 3,5 mln PLN twierdząc że postanowienia umów dotyczące UNWW są niedozwolone a tym samym nieważne. Bank złożył w dniu 3 marca 2016 odpowiedź na pozew, w którym zażądał m.in. odrzucenia pozwu. W dniu 13 września 2016 r. odbyła się pierwsza rozprawa, podczas której sąd wydał postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym. W dniu 16 lutego 2017 Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił zażalenie Banku. Postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym jest więc prawomocne.

POZYCJE POZABILANSOWE

	31.12.2016	31.12.2015
Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane	8 241 371	7 923 821
Zobowiązania udzielone:	8 134 323	7 860 979
a) finansowe	7 014 153	6 712 976
b) gwarancyjne	1 120 170	1 148 003
Zobowiązania otrzymane:	107 048	62 842
a) finansowe	0	3 963
b) gwarancyjne	107 048	58 879

Na udzielone zobowiązania warunkowe ujęte w powyższej tabeli składają się zobowiązania do udzielenia kredytów (takie jak: niewykorzystane limity na kartach kredytowych, niewykorzystane limity zadłużenia w rachunku bieżącym, niewykorzystane transze kredytów inwestycyjnych) oraz wystawione gwarancje i akredytywy (stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Banku z zobowiązań wobec podmiotów trzecich). Wartość zobowiązań gwarancyjnych prezentowanych powyżej przedstawia maksymalną wartość możliwej do poniesienia przez Bank straty w przypadku gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań. Bank tworzy rezerwy na obarczone ryzykiem utraty wartości nieodwołalne zobowiązania warunkowe ujmowane w pozycji „rezerwy” w pasywach bilansu. Wartość rezerwy wyznacza się jako różnicę pomiędzy oszacowaną kwotą wykorzystanego zaangażowania warunkowego a wartością bieżącą spodziewanych przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji kredytowej. W związku z tym, Bank uznaje, że wartości ujęte w powyższej tabeli są jednocześnie zbliżone do wartości godziwej prezentowanych zobowiązań warunkowych.

Strukturę podmiotową wszystkich zobowiązań gwarancyjnych netto, wykazanych w pozycjach pozabilansowych Banku przedstawia poniższa tabela:

Klient - sektor, kwoty w mln PLN	31.12.2016	31.12.2015
sektor finansowy	99,9	79,7
sektor niefinansowy (firmy)	1 012,8	1 059,9
sektor budżetowy	7,5	7,4
osoby fizyczne	0,0	1,0
Razem	1 120,2	1 148,0

Bank jako podmiot dominujący nie udzielił żadnych gwarancji poręczeń ani awałów pozostałym spółkom Grupy Kapitałowej, natomiast udzielał ich na zlecenie tych spółek zewnętrznym podmiotom. Wartość gwarancji poręczeń i awałów udzielonych przez Bank na zlecenie podmiotów wchodzących w skład Grupy przedstawia poniższa tabela:

Podmiot zależny, kwoty w mln PLN	31.12.2016	31.12.2015
Millennium Leasing Sp. z o.o.	19,9	20,0
Millennium Service Sp. z o.o.	16,6	17,6
Razem	36,5	37,6

Gwarancje i poręczenia udzielone Klientom

Zobowiązania udzielone - gwarancyjne, w mln PLN	31.12.2016	31.12.2015
Czynne gwarancje i poręczenia	686,6	683,8
Poręczenia kredytów udzielonych ze środków EFRWP*	0,7	1,2
Linie na gwarancje i poręczenia	437,9	468,3
Razem	1 125,2	1 153,3
Rezerwy utworzone	(5,0)	(5,3)
Zobowiązania udzielone - gwarancyjne po uwzględnieniu rezerw	1 120,2	1 148,0

* - Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Strukturę zobowiązań udzielonych z tytułu gwarancji i poręczeń wg poszczególnych kryteriów przedstawiają poniższe zestawienia (w tys. zł.):

Według walut	31.12.2016	31.12.2015
PLN	535 487	540 365
Waluty obce	151 156	143 398
RAZEM	686 643	683 763

Według rodzaju zobowiązania	31.12.2016		31.12.2015	
	Ilość sztuk	Wartość	Ilość sztuk	Wartość
Gwarancja	2 912	661 763	2 950	662 647
Poręczenie	1	4 000	1	5 000
Regwarancja	26	20 880	28	16 116
RAZEM	2 939	686 643	2 979	683 763

Według przedmiotu zobowiązania	31.12.2016			31.12.2015		
	Ilość sztuk	Udział procentowy	Wartość	Ilość sztuk	Udział procentowy	Wartość
dobrego wykonania kontraktu	2 192	74,58%	386 012	2 204	57,45%	392 836
zapłaty czynszu	288	9,80%	47 988	288	7,05%	48 198
terminowej zapłaty za towar lub usługę	268	9,12%	153 925	265	22,61%	154 585
przetargowa	116	3,95%	14 679	126	2,38%	16 302
inne	16	0,54%	25 011	30	0,58%	3 935
zwrotu zaliczki	25	0,85%	22 333	24	5,38%	36 768
celna	20	0,68%	17 140	32	3,03%	20 707
spłaty kredytu bankowego lub pożyczki	14	0,48%	19 555	10	1,52%	10 432
RAZEM	2 939	100,00%	686 643	2 979	100,00%	683 763

12. NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Wartości prezentowane w notach do sprawozdania finansowego wyrażone są w tysiącach zł.

1) PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Środki w banku centralnym	25 970	25 188
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	609	1 017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 533 711	1 545 026
Transakcje z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	10 170	22 976
Instrumenty pochodne zabezpieczające	333 914	343 332
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu (dłużne papiery wartościowe)	5 675	32 811
Inwestycyjne papiery wartościowe	267 266	250 628
Razem:	2 177 315	2 220 978

W linii „Instrumenty pochodne zabezpieczające” Bank prezentuje wynik odsetkowy z tytułu pochodnych instrumentów wyznaczonych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w zakresie zabezpieczenia przepływów pieniężnych oraz wartości godziwej. Szczegółowy opis stosowanych przez Bank relacji zabezpieczających został zamieszczony w **nocie (17)**.

Przychody odsetkowe za rok 2016 zawierają odsetki naliczone od kredytów z rozpoznaną utratą wartości w kwocie 69 413 tys. zł (odpowiednio dla danych porównywalnych za rok 2015 kwota tych odsetek wynosiła 70 786 tys. zł.).

2) KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Depozyty bankowe	(12 909)	(20 884)
Kredyty i pożyczki od banków	(10 536)	(50 158)
Transakcje z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	(10 816)	(47 132)
Zobowiązania wobec klientów	(695 590)	(774 487)
Zobowiązania podporządkowane	(12 844)	(13 668)
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(30 244)	(43 591)
Inne	(514)	(650)
Razem:	(773 453)	(950 570)

3) PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU OPŁAT I PROWIZJI

3a. Przychody z tytułu opłat i prowizji

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Prowizje za prowadzenie rachunków	81 542	86 285
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	120 522	101 978
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	53 854	49 650
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	147 816	135 059
Prowizje z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	14 853	74 083
Prowizje z tytułu dystrybucji jednostek uczestnictwa i innych produktów oszczędnościowych	118 795	138 030
Prowizje z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń	12 452	12 693
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	8 967	7 815
Pozostałe prowizje	21 425	16 732
Razem:	580 226	622 325

3b. Koszty z tytułu opłat i prowizji

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Prowizje za prowadzenie rachunków	(1 491)	(1 314)
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	(4 523)	(4 024)
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	(2 323)	(1 951)
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	(69 186)	(60 351)
Pozostałe prowizje	(12 440)	(7 042)
Razem:	(89 963)	(74 682)

4) PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Przychody z tytułu dywidend od podmiotów powiązanych	44 182	331 799
Przychody z tytułu dywidend od pozostałych podmiotów	1 890	2 250
Razem:	46 072	334 049

Przychody z tytułu dywidend od podmiotów zależnych objętych konsolidacją (eliminowane w sprawozdaniu skonsolidowanym) rozpoznane przez Bank w Rachunku zysków i strat w latach finansowych 2016 i 2015 wyniosły odpowiednio 44 182 tys. zł. oraz 331 799 tys. zł.

5) WYNIK Z INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH ORAZ POZYCJI WYMIANY

5a. Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Operacje instrumentami dłużnymi	9 048	41 852
Operacje instrumentami kapitałowymi	305 641	0
Razem:	314 689	41 852

Jak wcześniej informowano, jako członek Visa Europe Ltd., Bank jest jednym z beneficjentów transakcji zawartej w dniu 2 listopada 2015 pomiędzy Visa Inc. oraz Visa Europe Ltd. Bank w wyniku konwersji otrzymał 59,2 miliona Euro w gotówce, 21 493 akcji uprzywilejowanych i jest uprawniony do otrzymania płatności odroczonej w kwocie około 5 milionów Euro pomniejszonej o ewentualne korekty.

Rozliczenie transakcji VISA odbyło się w dniu 21 czerwca 2016 roku i miało znaczący, pozytywny wpływ na wyniki Banku w I połowie 2016: przychody brutto z tego tytułu wyniosły 283 mln złotych. W celu oszacowania wartości godziwej odroczonej płatności i akcji uprzywilejowanych, uwzględniono wartość pieniądza w czasie, okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych) których stroną byłaby VISA lub Bank.

W czwartym kwartale 2016 roku, biorąc pod uwagę praktykę przyjętą przez sektor bankowy, jak również prawdopodobieństwo ewentualnych sporów, Bank dokonał ponownej oceny wartości godziwej rozliczenia transakcji VISA. W efekcie wartość komponentu odroczonej płatności została skorygowana o 22,6 mln zł. W związku z powyższym, Bank ujął przychody z tytułu zmiany wartości godziwej składnika odroczonej płatności co zwiększyło przychody brutto z tytułu rozliczenia VISA rozpoznane w pierwszej połowie roku o dodatkową kwotę 22,6 mln zł.

5b. Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Operacje papierami wartościowymi	(509)	(7 154)
Operacje instrumentami pochodnymi	43 887	76 292
Wynik z rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej, w tym:	71	7
- wynik z instrumentów zabezpieczających	865	330
- wynik z pozycji zabezpieczanej	(794)	(323)
Wynik z pozycji wymiany	134 557	108 280
Koszty operacji finansowych	(2 258)	(2 562)
Razem:	175 748	174 863

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej.

Kategoria ta obejmuje instrumenty kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, w chwili obecnej Bank nie korzysta z możliwości wyznaczenia innych instrumentów finansowych jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (tzw. fair value option).

6) POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Zysk ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	3 261	287
Przychody ze sprzedaży pozostałych usług	9 270	10 637
Przychody z tytułu weryfikacji rozliczenia podatku od towarów i usług	0	4 542
Przychody związane z działalnością windykacyjną	2 230	2 407
Pozostałe	10 977	25 135
Razem:	25 738	43 008

7) KOSZTY DZIAŁANIA

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Koszty pracownicze:	(516 999)	(507 065)
Wynagrodzenia (w tym premie)	(428 000)	(418 869)
Narzuty na wynagrodzenia	(69 371)	(68 659)
Świadczenia na rzecz pracowników, w tym:	(19 628)	(19 537)
- rezerwy na odprawy emerytalne	(2 853)	(2 755)
- rezerwy na niewykorzystane urlopy	(563)	(651)
- pozostałe	(16 212)	(16 131)
Koszty ogólnie - administracyjne	(482 599)	(475 046)
Koszty reklamy, promocji i reprezentacji	(42 743)	(42 594)
Koszty informatyki i łączności	(70 905)	(65 677)
Koszty wynajmu	(165 201)	(166 239)
Koszty utrzymania budynków, wyposażenia, materiałów	(29 481)	(29 766)
Koszty bankomatów i obsługi gotówki	(17 391)	(17 356)
Koszty usług doradczych, audytowych, prawniczych, tłumaczeń	(21 635)	(11 904)
Podatki i opłaty różne	(16 052)	(14 932)
Koszty KIR	(4 595)	(4 092)
Koszty PFRON	(4 449)	(4 662)
Koszty BFG	(60 921)	(65 459)
Koszty Nadzoru Finansowego	(4 682)	(4 578)
Pozostałe	(44 544)	(47 787)
Razem:	(999 598)	(982 111)

8) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Z tytułu odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(194 302)	(240 533)
- Utworzenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(486 922)	(592 288)
- Odwrócenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	256 197	320 836
- Kwoty odzyskane z tytułu kredytów uprzednio spisanych w ciężar rezerw	11 882	1 575
- Wynik ze sprzedaży wierzytelności	24 541	29 344
Z tytułu odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	60	(15)
- Utworzenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	0	(33)
- Odwrócenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	60	18
Z tytułu odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	(1 376)	(1 385)
- Utworzenie odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	(1 376)	(1 385)
- Odwrócenie odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	0	0
Z tytułu odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(10 475)	13 454
- Utworzenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(15 279)	(5 052)
- Odwrócenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	4 804	18 506
Razem:	(206 093)	(228 479)

9) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Majątku trwałego	0	0
Pozostałe aktywa	(3 390)	(1 406)
Razem:	(3 390)	(1 406)

10) AMORTYZACJA

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Rzeczowych aktywów trwałych	(38 369)	(35 643)
Wartości niematerialnych	(13 835)	(11 789)
Razem:	(52 204)	(47 432)

11) POZOSTALE KOSZTY OPERACYJNE

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Rozwiązanie odpisów na utratę wartości ŚT	8 300	0
Obowiązkowa wpłata dla BFG na wypłatę środków gwarantowanych deponentom BS Nadarzyn / SBRiR Wołomin	(7 065)	(102 540)
Odszkodowania, kary i grzywny - zapłacone	(25 785)	(24 847)
Koszty rezerw na roszczenia sporne	(37 073)	(28 748)
Odpis na sporną należność z tytułu rozliczeń podatkowych	(26 933)	0
Koszty rezerw na wpłatę na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	0	(15 622)
Koszty związane ze sprzedażą pozostałych usług	(6 954)	(7 753)
Przekazane darowizny	(2 589)	(281)
Koszty związane z windykacją	(12 877)	(11 187)
Opłata ostrożnościowa BFG	(28 819)	(17 317)
Pozostałe	(3 107)	(4 956)
Razem:	(142 902)	(213 251)

12) PODATEK DOCHODOWY

12a. Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Bieżący podatek	(218 104)	(197 279)
Bieżący rok	(218 104)	(197 279)
Korekta lat ubiegłych	0	0
Podatek odroczony	(7 361)	73 666
- Powstanie i odwrócenie różnic przejściowych	(7 361)	73 666
- Powstanie / (Wykorzystanie) straty podatkowej	0	0
Należność / (Zobowiązanie) wynikające z art. 38a CIT	0	(1 374)
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat	(225 465)	(124 987)

12b. Efektywna stawka podatkowa

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Wynik finansowy brutto	878 116	939 144
Ustawowa stawka podatkowa	19%	19%
Podatek dochodowy wg obowiązującej stawki podatkowej 19%	(166 842)	(178 437)
Wpływ różnic trwałych na obciążenia podatkowe:	(58 247)	49 437
- Przychody niepodlegające opodatkowaniu	9 783	63 946
Przychody z tytułu dywidend	8 722	63 469
Rozwiązanie pozostałych rezerw	1 061	477
Pozostałe	0	0
- Koszty niestanowiące kosztów podatkowych	(68 030)	(14 509)
Strata na zbyciu wierzytelności	(12 459)	(1 624)
Składka PFRON	(845)	(886)
Opłata ostrożnościowa BFG	(5 476)	(3 290)
Podatek bankowy	(33 073)	0
Wierzytelności spisane w ciężar rezerw	(3 885)	(877)
Koszty postępowań sądowych	(6 641)	(4 085)
Koszty odpisu na sporną należność z tytułu rozliczeń podatkowych	(5 117)	0
Koszty rezerw na należności faktoringowe	(2 616)	(2 121)
Pozostałe	2 082	(1 626)
Korekta zeznań CIT-8 za lata ubiegłe	0	0
Należność /(Zobowiązanie) wynikające z art. 38a CIT	0	(1 374)
Kwota ujemnych różnic przejściowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego	(376)	5 387
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat	(225 465)	(124 987)

12c. Podatek odroczony ujęty w kapitale własnym

	31.12.2016	31.12.2015
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	9 038	(47 322)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	34 319	42 731
Zyski (straty) aktuarialne	79	356
Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach	43 436	(4 235)

Zmiany podatku odroczonego ujętego bezpośrednio w kapitale własnym zostały zaprezentowane w nocie (35b).

Począwszy od 1 stycznia 2011 r. Bank utworzył łącznie z jednostką zależną - spółką Millennium Services Sp. z o.o., Podatkową Grupę Kapitałową (PGK). PGK jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej istotą jest skupienie dwóch lub więcej podmiotów powiązanych kapitałowo pod postacią jednego podatnika podatku dochodowego od osób prawnych. Utworzenie PGK nie prowadzi do powstania nowego podmiotu, a konsolidacja dokonuje się wyłącznie na poziomie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych. Zawiązanie PGK ma na celu zwiększenie efektywności zarządzania w obszarze podatkowym w ramach Grupy Kapitałowej Banku oraz ograniczenie ryzyk wynikających z obowiązków w zakresie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych, poprzez centralizację kompetencji wynikającą z przeniesienia na jeden podmiot obowiązków w zakresie obliczania i wpłacania podatku.

Postępowania kontrolne Urzędu Kontroli Skarbowej w Banku Millennium S.A.

W następstwie kontroli skarbowej przeprowadzonej w Banku w roku 2011 Urząd Kontroli Skarbowej zakwestionował prawidłowość rozliczenia podatku dochodowego za rok 2005, mającego swe konsekwencje dla kolejnych lat podatkowych. Bank stojąc na stanowisku uznającym prawidłowość dokonanego przez siebie rozliczenia podatku, uznał jednak za celowe podjęcie kroków proceduralnych polegających na: (i) korekcie rozliczeń za lata 2005-2010, (ii) uiszczeniu (w listopadzie 2011 r.) kwestionowanej należności 69 mln zł (celem uniknięcia ryzyka obciążenia odsetkowego) i (iii) wystąpieniu o zwrot ww. kwoty do organu skarbowego.

W dniu 26 stycznia 2016 roku Naczelny Sąd Administracyjny wydał sześć wyroków w sprawie skarg kasacyjnych złożonych przez Bank, dotyczących określenia wysokości straty lub podatku dochodowego w podatku dochodowym od osób prawnych. W pięciu z nich oddalił skargi Banku. W sprawie za rok podatkowy 2006 uchylił wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez WSA. W dniu 10 maja 2016 roku WSA wydał wyrok, w którym uchylił decyzję Izby Skarbowej oraz poprzedzającą ją decyzję II Mazowieckiego Urzędu Skarbowego i umorzył postępowanie w sprawie wymiaru podatku CIT za rok podatkowy 2006. Pisemne uzasadnienie wyroku, o którym mowa powyżej, Bank otrzymał w dniu 19 lipca 2016 r.

13) ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ

Zgodnie z wymogami MSR 33, Bank wylicza zysk na jedną akcję na podstawie danych skonsolidowanych i prezentuje go odpowiednio w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

14) KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM**14a. Kasa, środki w Banku Centralnym**

	31.12.2016	31.12.2015
Gotówka	612 349	532 467
Środki pieniężne na rachunkach w Banku Centralnym	1 166 419	1 413 877
Inne środki pieniężne	0	40
Razem:	1 778 768	1 946 384

Bank był zobowiązany do utrzymywania w okresie od 30 listopada 2016 r. do 1 stycznia 2017 r. w NBP na rachunku bieżącym Banku średniego salda o wartości 1 951 198 tys. zł (średnia arytmetyczna stanów środków na rachunku bieżącym w NBP ze wszystkich dni okresu rezerwowego).

14b. Kasa, środki w Banku Centralnym - wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	1 444 527	1 780 085
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	334 241	166 299
- waluta: USD	41 925	33 450
- waluta: EUR	256 109	95 713
- waluta: CHF	15 447	13 665
- waluta: GBP	16 289	18 064
- pozostałe waluty	4 471	5 407
Razem:	1 778 768	1 946 384

15) LOKATY ORAZ KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE BANKOM I INNYM INSTYTUCJOM MONETARNYM**15a. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym**

	31.12.2016	31.12.2015
Rachunki bieżące	194 458	284 687
Lokaty udzielone	1 071 205	2 061 664
Kredyty i pożyczki udzielone	1	0
Odsetki	2 141	2 393
Razem należności brutto	1 267 805	2 348 744
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	0	(9)
Razem należności netto	1 267 805	2 348 735

15b. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	194 458	284 687
do 1 miesiąca	1 032 138	2 051 664
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	39 068	10 000
powyżej 1 roku do 5 lat	0	0
powyżej 5 lat	0	0
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
odsetki	2 141	2 393
Razem należności brutto	1 267 805	2 348 744

15c. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	73 968	91 439
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	1 193 837	2 257 305
- waluta: USD	35 586	176 164
- waluta: EUR	1 058 581	1 948 889
- waluta: CHF	34 877	14 344
- waluta: JPY	7 109	12 261
- waluta: GBP	30 518	55 821
pozostałe waluty	27 166	49 826
Razem należności brutto	1 267 805	2 348 744

15d. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków i innych instytucji monetarnych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	9	10
Odpisy dokonane w okresie	0	19
Odwrocenie odpisów w okresie	(9)	(20)
Stan na koniec okresu	0	9

16) AKTYWA FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZECZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (PRZEZNACZONE DO OBROTU) ORAZ KOREKTA Z TYTUŁU RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ WARTOŚCI GODZIWEJ

16a. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej

	31.12.2016	31.12.2015
Dłużne papiery wartościowe	314 466	408 572
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	314 466	408 572
a) bony	0	0
b) obligacje	314 466	408 572
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	238 230	336 338
Razem	564 585	767 062

16b. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	552 696	744 910
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu	0	0
Razem	564 585	767 062

Informacja na temat aktywów finansowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań została przedstawiona w Rozdziale 13.2).

16c. Dłużne papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat wg wartości bilansowej

	31.12.2016	31.12.2015
o stałej stopie procentowej	310 095	348 262
o zmiennej stopie procentowej	4 371	60 310
Razem	314 466	408 572

16d. Dłużne papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) według terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	1 209	0
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	120 261	57 912
powyżej 1 roku do 5 lat	110 656	299 092
powyżej 5 lat	82 340	51 568
Razem	314 466	408 572

16e. Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych i instrumentów kapitałowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	408 572	933 482
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	42 836 149	45 851 440
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(42 929 498)	(46 377 394)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	(757)	1 044
Stan na koniec okresu	314 466	408 572

Nota 16 f / Nota 27 Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych wg stanu na 31.12.2016

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	1 351 240	2 149 931	6 119 325	359 232	(5 481)	134 128	139 609
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0	0	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	1 331 240	2 087 921	5 895 471	359 232	(5 481)	134 128	139 609
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	20 000	62 010	223 854	0	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne*	10 216 729	3 746 721	833 573	0	22 359	76 634	54 275
Kontrakty walutowe	1 675 433	1 110 527	204 180	0	(4 414)	12 633	17 047
Swapy walutowe	8 108 396	1 528 591	33 921	0	53 113	58 023	4 910
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	432 900	1 091 360	595 472	0	(26 340)	5 813	32 153
Opcje walutowe	0	16 243	0	0	0	165	165
3. Instrumenty wbudowane	431 398	851 227	975 897	0	(26 116)	237	26 353
Opcje wbudowane w depozyty	404 327	821 702	828 129	0	(22 128)	0	22 128
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	27 071	29 525	147 768	0	(3 988)	237	4 225
4. Opcje na indeksy	487 246	893 226	950 131	0	26 199	27 231	1 032
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	12 486 613	7 641 105	8 878 926	359 232	16 961	238 230	221 269
Wycena pozycji bilansowych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej						11 889	10 896
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych							106 853

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

Nota 16 g / Nota 27 Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych wg stanu na 31.12.2015

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	5 794 096	3 843 867	8 053 556	505 959	17 831	254 290	236 459
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	2 500 000	750 000	0	0	417	452	35
Swapy na stopę procentową (IRS)	3 294 096	3 093 867	7 968 054	505 959	17 414	253 837	236 423
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	85 502	0	0	1	1
2. Walutowe instrumenty pochodne*	12 204 459	2 261 527	855 008	0	(7 502)	39 759	47 261
Kontrakty walutowe	2 134 044	999 949	250 256	0	(5 369)	6 720	12 089
Swapy walutowe	7 517 015	410 928	20 480	0	8 442	30 997	22 555
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	2 553 400	850 650	584 272	0	(10 575)	2 042	12 617
Opcje walutowe	0	0	0	0	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	281 321	1 499 753	906 470	0	(38 642)	0	38 642
Opcje wbudowane w depozyty	258 949	1 409 228	752 722	0	(31 623)	0	31 623
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	22 372	90 525	153 748	0	(7 019)	0	7 019
4. Opcje na indeksy	463 854	1 581 024	900 776	0	38 272	42 289	4 017
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	18 743 730	9 186 171	10 715 810	505 959	9 959	336 338	326 379
Wycena pozycji bilansowych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej						22 152	18 413
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych							0

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

17) INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIELAJĄCE

Bank, wg stanu na 31.12.2016 r., stosuje następujące rodzaje rachunkowości zabezpieczeń:

1. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych;
2. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych;
3. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych.

Począwszy od 1 stycznia 2006 Bank ustanowił pierwsze formalne powiązanie zabezpieczające przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych. Należy zaznaczyć, iż od momentu wdrożenia MSSF, zgodnie z MSR 39, efekt wyceny wszelkich instrumentów pochodnych nie zaklasyfikowanych i nie będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi, prezentowany jest w wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. Stosowanie takiej metodologii skutkowało brakiem spójności w sposobie prezentacji instrumentów finansowych w Rachunku zysków i strat. Wynik odsetkowy na transakcjach instrumentami pochodnymi zawierającymi w celu zabezpieczenia płynności w walutach obcych z ekonomicznego punktu widzenia stanowi składnik marży odsetkowej (pozwala dopasować przychód odsetkowy z tytułu udzielenia kredytów walutowych z kosztem finansowania wynikającym z portfela depozytów złotych). Wdrożenie formalnej rachunkowości zabezpieczeń umożliwiło prezentację części przedmiotowych transakcji w Rachunku zysków i strat zgodnie z ich ekonomicznym sensem.

Bank na koniec każdego miesiąca dokonuje oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego i instrumentu zabezpieczającego.

W ciągu 2016 roku miały miejsce następujące zmiany w stosowanych relacjach zabezpieczających:

- wygasły transakcje zabezpieczające zawarte w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela stałoprocentowych zobowiązań walutowych i portfela zmiennoprocentowych należności walutowych;
- ustanowiono nowe zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych;
- w pierwszym kwartale 2016 ustanowiona została nowa relacja zabezpieczająca zmienność przepływów pieniężnych z tytułu przyszłych wpływów denominowanych w walutach obcych, zakończona w czerwcu br. w związku z otrzymaniem przepływów z transakcji zabezpieczanej.

Ostatecznie na dzień 31.12.2016 Bank stosował rachunkowość zabezpieczeń do poniższych relacji:

	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych
Opis relacji zabezpieczającej	Bank zabezpiecza ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej przepływów pieniężnych dla części okresu - w horyzoncie czasowym trwania transakcji zabezpieczających - z tytułu zmiennoprocentowych kredytów w walucie obcej poprzez zamianę przepływów odsetkowych w walucie obcej na przepływy złotowe.	Bank zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez złotowe kredyty hipoteczne. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych.	Przepływy pieniężne wynikające z portfela złotych kredytów hipotecznych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje FX Swap	Transakcje IRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki od instrumentów zabezpieczających (rozliczone punkty swapowe) prezentowane są w marży odsetkowej.	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jaki i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych
Opis relacji zabezpieczającej	Bank zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez walutowe kredyty hipoteczne oraz przez zobowiązania złotowe stanowiące bazę finansową dla tych kredytów. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka walutowego oraz ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych i wyemitowanych złotych dłużnych papierów wartościowych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje CIRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jaki i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym; wycena instrumentów zabezpieczających oraz zabezpieczanych z tytułu różnic kursowych ujmowana jest jako Wynik na instrumentach wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany.

17a. Rachunkowość zabezpieczeń

Wg stanu na 31.12.2016	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	7 041 681	7 961 146	18 450 775	950 158	(1 139 740)	391	1 140 131
Kontrakty IRS	340 000	700 000	782 000	0	6 063	7 070	1 007
Kontrakty FXS	816 390	1 241 180	0	0	1 957	10 473	8 516
2. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	8 198 071	9 902 326	19 232 775	950 158	(1 131 720)	17 934	1 149 654

Wg stanu na 31.12.2015	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie wartości godziwej z tytułu ryzyka stopy procentowej							
Kontrakty CIRS	0	0	992 439	0	(140 909)	0	140 909
2. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	6 837 099	11 547 021	11 761 589	3 537 254	(1 930 002)	60 538	1 990 540
Kontrakty IRS	200 000	1 275 000	650 000	0	9 691	10 295	604
Kontrakty Forward	0	0	0	0	0	0	0
3. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	7 037 099	12 822 021	13 404 028	3 537 254	(2 061 220)	70 833	2 132 053

Korekta do wartości godziwej zabezpieczanych pozycji z tytułu zabezpieczanego ryzyka dla czynnych relacji zabezpieczających, za rok 2015, wyniosła 794 tys. PLN, z czego 5 782 tys. PLN dotyczyło zabezpieczanych aktywów, a 4 988 tys. PLN zabezpieczanych pasywów.

17b. Rachunkowość zabezpieczeń z tytułu zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych

Relacja zabezpieczająca	Maksymalny termin wystąpienia przepływów pieniężnych, których wartość jest zabezpieczana
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych	04.10.2018
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych	07.01.2025
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych	20.12.2017

Nieefektywna część zmian wyceny instrumentów zabezpieczających ujęta w Rachunku zysków i strat w 2016 roku wyniosła -18 402 tys. zł (w 2015 roku było to odpowiednio -4 343 tys. zł).

18) KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM**18a. Kredyty i pożyczki udzielone klientom**

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone	41 972 241	41 852 946
- podmiotom gospodarczym	8 494 802	8 705 527
- klientom indywidualnym	33 159 578	32 729 850
- jednostkom budżetowym	317 861	417 569
Należności z tytułu kart płatniczych	712 011	684 845
- od podmiotów gospodarczych	22 813	27 486
- od klientów indywidualnych	689 198	657 359
Skupione wierzytelności	4 848 036	4 555 599
- podmiotów gospodarczych	4 847 933	4 555 393
- jednostek budżetowych	103	206
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	11 506	12 551
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskonta w Banku Centralnym	4 424	5 217
Inne	4 262	3 885
Odsetki	276 739	280 765
Razem brutto	47 829 219	47 395 808
Odpisy aktualizujące wartość należności	(1 235 790)	(1 325 089)
Razem netto	46 593 429	46 070 719

18b. Jakość portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	47 829 219	47 395 808
- z rozpoznaną utratą wartości	1 945 035	1 981 085
- bez utraty wartości	45 884 184	45 414 723
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 235 790)	(1 325 089)
- na ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	(1 077 558)	(1 197 749)
- na poniesione, ale jeszcze niezareportowane straty (IBNR)	(158 232)	(127 340)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	46 593 429	46 070 719

18c. Podział portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom według metody szacunku utraty wartości

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	47 829 219	47 395 808
- wyceniane indywidualnie	690 552	796 758
- wyceniane portfelowo	47 138 667	46 599 050
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 235 790)	(1 325 089)
- utworzony na bazie analizy indywidualnej	(329 297)	(500 441)
- utworzony na bazie analizy kolektywnej	(906 493)	(824 648)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	46 593 429	46 070 719

18d. Podział portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom według rodzaju klientów

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	47 829 219	47 395 808
- korporacyjnym	13 745 002	13 780 632
- indywidualnym	34 084 217	33 615 176
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 235 790)	(1 325 089)
- utworzony na należności od klientów korporacyjnych	(393 201)	(615 866)
- utworzony na należności od klientów indywidualnych	(842 589)	(709 223)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	46 593 429	46 070 719

18e. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	3 619 962	3 545 837
do 1 miesiąca	558 016	468 726
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 431 331	1 620 570
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	3 553 965	3 491 261
powyżej 1 roku do 5 lat	14 821 964	14 029 356
powyżej 5 lat	22 597 705	22 956 325
dla których termin zapadalności upłynął	969 537	1 002 968
odsetki	276 739	280 765
Razem brutto	47 829 219	47 395 808

18f. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	26 379 318	26 026 278
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	21 449 901	21 369 530
- waluta: USD	80 098	66 603
- waluta: EUR	3 112 952	2 671 405
- waluta: CHF	18 250 188	18 626 108
- waluta: JPY	0	294
pozostałe waluty	6 663	5 120
Razem brutto	47 829 219	47 395 808

18g. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	1 325 089	1 225 637
Zmiana w wartości rezerw:	(89 299)	99 452
Odpisy dokonane w okresie	486 922	592 269
Wartości spisane w ciężar odpisów	(35 029)	(63 899)
Odwrocenie odpisów w okresie	(256 188)	(320 816)
Zmniejszenie odpisów w związku ze sprzedażą wierzytelności	(283 375)	(118 773)
Zmiana z tytułu różnic kursowych	5 540	10 394
Inne	(7 169)	277
Stan na koniec okresu	1 235 790	1 325 089

19) INWESTYCYJNE AKTYWA FINANSOWE

19a. Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Dłużne papiery wartościowe	17 076 201	13 635 726
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	14 273 576	9 363 699
a) bony	0	0
b) obligacje	14 273 576	9 363 699
Papiery wartościowe banku centralnego	2 669 700	4 198 776
a) bony	2 669 700	4 198 776
b) obligacje	0	0
Pozostałe papiery wartościowe:	132 925	73 251
a) notowane	79 236	0
b) nienotowane	53 689	73 251
Udziały i akcje w innych jednostkach	42 610	226 334
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	17 118 811	13 862 060
Instrumenty dostępne do sprzedaży notowane na aktywnym rynku	14 352 813	9 363 699
Instrumenty dostępne do sprzedaży nienotowane na aktywnym rynku	2 765 998	4 498 361

Udziały i akcje w innych jednostkach zawierają inwestycje w instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku, i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona, a których wartość na 31.12.2016 oraz 31.12.2015 wynosi odpowiednio 18 166 tys. oraz 13 259 tys. PLN. Charakterystyka tych instrumentów powoduje, że zmienność przedziału rozsądnych wycen w wartości godziwej dla tego instrumentu jest znacząca, a prawdopodobieństwo różnych szacunków w przedziale nie może być w rozsądny sposób ocenione i użyte przy ustalaniu wartości godziwej. Obecnie Bank nie zamierza zbyć tych instrumentów.

19b. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
o stałej stopie procentowej	10 927 083	10 095 315
o zmiennej stopie procentowej	6 149 118	3 540 411
Razem	17 076 201	13 635 726

19c. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	3 442 191	4 544 850
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 008	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	2 611 643	1 548 308
powyżej 1 roku do 5 lat	10 890 038	6 843 247
powyżej 5 lat	131 321	699 321
Razem	17 076 201	13 635 726

19d. Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	13 862 060	9 249 216
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	105 471 491	221 514 329
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(101 918 183)	(217 082 908)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	(296 634)	181 438
Odpisy z tytułu utraty wartości	70	(15)
Inne	7	0
Stan na koniec okresu	17 118 811	13 862 060

19e. Inwestycje w jednostki podporządkowane

	31.12.2016	31.12.2015
Inwestycje w jednostki podporządkowane	212 368	226 373

19f. Jednostki podporządkowane wg stanu na 31.12.2016

Nazwa	Rodzaj działalności	Siedziba	% udziału Banku w kapitałach własnych	% udziału Banku w głosach na WZA lub ZW
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	usługi leasingowe	Warszawa	100	100
MILLENNIUM DOM MAKLERSKI S.A.	usługi maklerskie	Warszawa	100	100
MB FINANCE AB	finansowanie spółek Grupy	Sztokholm	100	100
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	wynajem i zarządzanie nieruchomościami, działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych	Warszawa	100	100
MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.	działalność portali internetowych	Warszawa	100	100
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	98	98
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A.	wytwarzanie mebli	Świebodzin	50+1akcja	50+1akcja
BG LEASING	usługi leasingowe	Gdańsk	74	74

19f. Jednostki podporządkowane wg stanu na 31.12.2016 - cd.

Nazwa	Wartość brutto udziałów / akcji	Wartość odpisów aktualizujących	Dopłaty do kapitału	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał zakładowy	Przychody	Zysk / (Strata)	Powiązanie
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	63 942	0	0	5 464 797	5 126 774	48 195	144 219	48 009	zależna
MILLENNIUM DOM MAKLERSKI S.A.*	16 500	0	0	186 991	117 041	16 500	31 047	15 617	zależna
MB FINANCE AB	231	0	0	663 031	661 831	231	267	3	zależna
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	1 000	0	130 000	315 783	0	1 000	138 832	33 218	zależna
MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.	597	0	0	669	0	500	332	(102)	zależna
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A. w likwidacji**	6 700	(6 700)	0	4 089	4 053	525	364	(817)	zależna
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	98	0	0	276	0	100	974	2	zależna
BG LEASING S.A. w upadłości	900	(900)	0	spółka w upadłości					zależna
RAZEM	89 968	(7 600)	130 000						

* - Millennium Dom Maklerski S.A., spółka zależna od Banku jest właścicielem 100% pakietu akcji Millennium TFI S.A.

** - dane wg stanu na 30.11.2016 r.;

19g. Jednostki podporządkowane wg stanu na 31.12.2015

Nazwa	Rodzaj działalności	Siedziba	% udziału Banku w kapitałach własnych	% udziału Banku w głosach na WZA lub ZW
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	usługi leasingowe	Warszawa	100	100
MILLENNIUM DOM MAKLESKI S.A.	usługi maklerskie	Warszawa	100	100
MB FINANCE AB	finansowanie spółek Grupy	Sztokholm	100	100
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	leasing i zarządzanie nieruchomościami	Warszawa	100	100
TBM Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	45	45
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	98	98
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A.	wytwarzanie mebli	Świebodzin	50+1akcja	50+1akcja
BG LEASING	usługi leasingowe	Gdańsk	74	74

19g. Jednostki podporządkowane wg stanu na 31.12.2015 - cd.

Nazwa	Wartość brutto udziałów / akcji	Wartość odpisów aktualizujących	Dopłaty do kapitału	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał zakładowy	Przychody	Zysk / (Strata)	Powiązanie
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	63 942	0	0	4 938 587	4 628 667	48 195	129 965	46 167	zależna
MILLENNIUM DOM MAKLESKI S.A.*	16 500	0	0	189 092	97 853	16 500	27 518	13 208	zależna
MB FINANCE AB	232	0	0	641 491	640 269	232	259	30	zależna
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	1 000	0	143 000	379 527	9 907	1 000	98 242	270	zależna
TBM Sp. z o.o.	225	0	0	681	0	500	323	0	stowarzyszona
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A.**	6 700	(5 324)	0	5 169	4 303	602	9 041	(67)	zależna
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	98	0	0	272	0	100	892	5	zależna
BG LEASING S.A. w upadłości	900	(900)	0	spółka w upadłości					zależna
RAZEM	89 597	(6 224)	143 000						

* - Millennium Dom Maklerski S.A., spółka zależna od Banku jest właścicielem 100% pakietu akcji Millennium TFI S.A.

** - dane wg stanu na 31.08.2015 r.;

19h. Zmiana stanu inwestycji w jednostki podporządkowane

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	226 373	227 752
Zakup udziałów	373	0
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości w okresie	(1 376)	(1 385)
Zwrot dopłaty do kapitału spółki zależnej	(13 000)	0
Różnice z wyceny udziałów wyrażonych w walutach obcych	(2)	6
Stan na koniec okresu	212 368	226 373

20) NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZAKUPIONYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

	31.12.2016	31.12.2015
a) od banków	6 545	0
b) od klientów	83 968	0
c) odsetki	7	0
Razem	90 520	0

21) RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

21a. Rzeczowe aktywa trwałe

	31.12.2016	31.12.2015
Grunty	1 261	1 261
Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	69 473	67 091
Urządzenia techniczne i maszyny	52 254	42 526
Środki transportu	16 092	19 878
Inne środki trwałe	6 655	5 599
Środki trwałe w budowie	14 007	15 852
Razem	159 742	152 207

21b. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2016- 31.12.2016

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 261	321 571	175 614	32 215	80 479	15 852	626 992
b) zwiększenia (z tytułu)	0	12 795	23 677	1 360	3 645	38 286	79 763
- zakup	0	0	0	0	0	31 637	31 637
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	6 267	12 810	0	1 762	0	20 839
- przyjęcie w ramach leasingu finansowego	0	6 528	10 867	1 360	1 883	0	20 638
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	6 649	6 649
- inne	0	0	0	0	0	0	0
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	17 390	15 019	2 055	7 089	40 131	81 684
- sprzedaż	0	2 193	651	0	28	0	2 872
- likwidacja	0	8 587	7 396	0	4 075	0	20 058
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	40 117	40 117
- rozliczenie umów leasingu finansowego	0	6 610	6 972	2 055	2 986	0	18 623
- inne	0	0	0	0	0	14	14
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 261	316 976	184 272	31 520	77 035	14 007	625 071
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	236 782	133 088	12 337	74 880	0	457 087
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	934	(1 070)	3 091	(4 500)	0	(1 545)
- odpis bieżący (RZiS)	0	18 588	13 040	4 177	2 564	0	38 369
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(1 514)	(627)	0	(27)	0	(2 168)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(8 587)	(7 364)	0	(4 058)	0	(20 009)
- rozliczenie umów leasingu finansowego	0	(6 499)	(6 119)	(1 086)	(2 979)	0	(16 683)
- przeniesienie do odpisów z tytułu utraty wartości	0	(1 054)	0	0	0	0	(1 054)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	237 716	132 018	15 428	70 380	0	455 542
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	17 698	0	0	0	0	17 698
- zwiększenie - przeniesienie z umorzenia	0	1 054	0	0	0	0	1 054
- rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0	(8 300)	0	0	0	0	(8 300)
- zmniejszenie z tytułu sprzedaży	0	(665)	0	0	0	0	(665)
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	9 787	0	0	0	0	9 787
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 261	69 473	52 254	16 092	6 655	14 007	159 742
w tym: rzeczowe aktywa trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego	0	24 684	25 288	16 092	3 601	2 768	72 433

21c. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2015 - 31.12.2015

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwale	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 261	325 248	175 539	31 187	86 628	13 851	633 714
b) zwiększenia (z tytułu)	0	13 076	21 407	2 445	3 143	39 735	79 806
- zakup	0	0	0	0	0	35 874	35 874
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	7 809	12 227	0	1 760	0	21 796
- przyjęcie w ramach leasingu finansowego	0	5 267	9 180	2 445	1 375	0	18 267
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	3 861	3 861
- inne	0	0	0	0	8	0	8
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	16 753	21 332	1 417	9 292	37 734	86 528
- sprzedaż	0	63	80	0	25	0	168
- likwidacja	0	13 839	18 504	0	7 602	0	39 945
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	37 618	37 618
- rozliczenie umów leasingu finansowego	0	2 537	2 748	1 417	1 665	0	8 367
- inne	0	314	0	0	0	116	430
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 261	321 571	175 614	32 215	80 479	15 852	626 992
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	236 456	140 143	8 718	81 270	0	466 587
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	326	(7 055)	3 619	(6 390)	0	(9 500)
- odpis bieżący (RZiS)	0	14 758	13 851	4 404	2 630	0	35 643
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(30)	(80)	0	(25)	0	(135)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(13 693)	(18 454)	0	(7 340)	0	(39 487)
- rozliczenie umów leasingu finansowego	0	(2 509)	(2 372)	(785)	(1 655)	0	(7 321)
- przeniesienie z odpisów z tytułu utraty wartości	0	1 800	0	0	0	0	1 800
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	236 782	133 088	12 337	74 880	0	457 087
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	19 498	0	0	0	0	19 498
- zwiększenie	0	0	0	0	0	0	0
- zmniejszenie - przeniesienie do umorzenia	0	(1 800)	0	0	0	0	(1 800)
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	17 698	0	0	0	0	17 698
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 261	67 091	42 526	19 878	5 599	15 852	152 207
w tym: rzeczowe aktywa trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego	0	27 583	20 852	19 850	2 456	274	71 015

22) WARTOŚCI NIEMATERIALNE**22a. Wartości niematerialne**

	31.12.2016	31.12.2015
- koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:	53 195	51 987
- oprogramowanie komputerowe	41 874	44 866
Wartości niematerialne, razem	53 195	51 987

22b. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2016 - 31.12.2016

	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:		RAZEM
		oprogramowanie komputerowe	
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	249 433	239 041	249 433
b) zwiększenia (z tytułu)	23 010	15 305	23 010
- nakłady na wartości niematerialne	11 161	11 161	11 161
- inwestycje nieopłacone	4 144	4 144	4 144
- przeksięgowanie z oprogramowania na prawa autorskie	7 705	0	7 705
c) zmniejszenia (z tytułu)	7 971	7 971	7 971
- likwidacja	4	4	4
- przeksięgowanie z oprogramowania na prawa autorskie	7 705	7 705	7 705
- inne	262	262	262
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	264 472	246 375	264 472
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	197 446	194 175	197 446
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	13 831	10 326	13 831
- odpis bieżący (RZiS)	13 835	10 330	13 835
- likwidacja	(4)	(4)	(4)
- inne	0	0	0
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	211 277	204 501	211 277
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	0	0
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	0	0
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	53 195	41 874	53 195

22c. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2015 - 31.12.2015

	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:		RAZEM
		oprogramowanie komputerowe	
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	233 771	229 496	233 771
b) zwiększenia (z tytułu)	15 675	9 558	15 675
- nakłady na wartości niematerialne	15 675	9 558	15 675
- inwestycje nieopłacone	0	0	0
- inne	0	0	0
c) zmniejszenia (z tytułu)	13	13	13
- likwidacja	4	4	4
- inne	9	9	9
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	249 433	239 041	249 433
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	185 661	184 099	185 661
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	11 785	10 076	11 785
- odpis bieżący (RZiS)	11 789	10 080	11 789
- likwidacja	(4)	(4)	(4)
- inne	0	0	0
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	197 446	194 175	197 446
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	0	0
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	0	0
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	51 987	44 866	51 987

23) AKTYWA TRWAŁE DO ZBYCIA

Według stanu na dzień 31.12.2016 oraz 31.12.2015 Bank nie klasyfikował żadnych składników majątku do kategorii Aktywa trwałe do zbycia.

24) AKTYWA Z TYTUŁU ODROZONEGO PODATKU DOCHODOWEGO**24a. Aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego**

	31.12.2016			31.12.2015		
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	3 365	0	3 365	4 802	0	4 802
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	293 434	(320 892)	(27 458)	461 964	(487 718)	(25 754)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	20 583	(33 779)	(13 196)	27 570	(41 924)	(14 354)
Odsetki do zapłacenja/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	20 249	(38 863)	(18 614)	38 468	(33 022)	5 446
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	0	(24 046)	(24 046)	0	(7 874)	(7 874)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	82 195	(1)	82 194	73 009	(34)	72 975
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	119 270	0	119 270	105 466	0	105 466
Świadczenia pracownicze	12 787	0	12 787	13 723	0	13 723
Rezerwy na koszty	10 802	0	10 802	11 653	0	11 653
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia środków pieniężnych oraz zyski (straty) aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	43 436	0	43 436	43 087	(47 322)	(4 235)
Pozostałe	3 360	(1 259)	2 101	2 968	(1 567)	1 401
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	609 481	(418 840)	190 641	782 710	(619 461)	163 249
- w tym długoterminowe aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto			103 614			131 288

24b. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2015	Korekta za lata ubiegłe	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2016
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	4 802	0	(1 437)	0	3 365
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(25 754)	0	(1 704)	0	(27 458)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(14 354)	0	1 158	0	(13 196)
Odsetki do zapłacenja/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	5 446	0	(24 060)	0	(18 614)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(7 874)	0	(16 172)	0	(24 046)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	72 975	0	9 219	0	82 194
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	105 466	0	13 804	0	119 270
Świadczenia pracownicze	13 723	0	(936)	0	12 787
Rezerwy na przyszłe koszty	11 653	0	(850)	0	10 802
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia środków pieniężnych oraz zyski (straty) aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	(4 235)	0	0	47 670	43 436
Pozostałe	1 401	(12 917)	13 617		2 101
Razem	163 249	(12 917)	(7 361)	47 670	190 641

24c. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2014	Korekta za lata ubiegłe	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2015
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	5 121	0	(319)	0	4 802
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(297)	(1 611)	(23 846)	0	(25 754)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(7 811)	0	(6 543)	0	(14 354)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(56 150)	(3 009)	64 605	0	5 446
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(26 733)	246	18 613	0	(7 874)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	61 286	0	11 689	0	72 975
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	93 050	(223)	12 639	0	105 466
Świadczenia pracownicze	14 931	0	(1 208)	0	13 723
Rezerwy na przyszłe koszty	14 510	0	(2 858)	0	11 653
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia środków pieniężnych oraz zyski (straty) aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	26 544	0	0	(30 779)	(4 235)
Pozostałe	506	0	894		1 401
Razem	124 957	(4 597)	73 666	(30 779)	163 249

24d. Zmiany podatku odroczonego

	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	(1 437)	(319)
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(1 704)	(23 846)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	1 158	(6 543)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(24 060)	64 605
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(16 172)	18 613
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	9 219	11 689
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	13 804	12 639
Świadczenia pracownicze	(936)	(1 208)
Rezerwy na przyszłe koszty	(850)	(2 858)
Pozostałe	13 617	894
Zmiany z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik	(7 361)	73 666
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski (straty) aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	47 670	(30 779)

24e. Kwota ujemnych różnic przejściowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Rok wygaśnięcia różnic przejściowych	31.12.2016	31.12.2015
Bezterminowo	12 125	11 749
Razem	12 125	11 749

Bazując na zapisach MSR 12 Bank dokonał kompensaty aktywa z tytułu podatku odroczonego z rezerwami z tytułu podatku odroczonego.

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	190 641	163 249
Rezerwa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-
Razem	190 641	163 249

25) POZOSTAŁE AKTYWA

	31.12.2016	31.12.2015
Koszty do rozliczenia w czasie	172 147	255 328
Dochody do otrzymania	43 178	21 567
Rozliczenia międzybankowe	1 885	1 428
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	39 867	0
Należności od dłużników różnych	90 376	96 276
Rozrachunki publiczno-prawne	1 085	2 650
Razem pozostałe aktywa, brutto	348 538	377 249
Odpisy aktualizujące	(7 105)	(4 170)
Razem pozostałe aktywa, netto	341 433	373 079
- w tym pozostałe aktywa finansowe *	168 201	115 101
- w tym pozostałe aktywa długoterminowe	84 480	146 398

* - w pozostałych aktywach finansowych ujęto całość pozostałych aktywów netto z wyłączeniem Kosztów do rozliczenia w czasie oraz Rozrachunków publiczno-prawnych

26) ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I INNYCH INSTYTUCJI MONETARNYCH

26a. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych

	31.12.2016	31.12.2015
W rachunku bieżącym	115 567	114 518
Depozyty terminowe	256 776	498 235
Otrzymane kredyty i pożyczki	897 532	829 770
Odsetki	870	1 398
Razem	1 270 745	1 443 921

26b. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	115 567	114 518
do 1 miesiąca	226 155	274 742
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	19 748	204 216
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	98 467	115 450
powyżej 1 roku do 5 lat	809 938	733 597
powyżej 5 lat	0	0
odsetki	870	1 398
Razem	1 270 745	1 443 921

26c. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	235 856	458 796
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	1 034 889	985 125
- waluta: USD	102	881
- waluta: EUR	677 263	558 251
- waluta: CHF	357 524	425 767
pozostałe waluty	0	226
Razem	1 270 745	1 443 921

27) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

	31.12.2016	31.12.2015
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	221 269	326 379
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	10 896	18 413
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	106 853	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	339 018	344 792

Podział ujemnej wyceny instrumentów pochodnych na poszczególne typy instrumentów został zaprezentowany w notcie (16).

28) ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW**28a. Zobowiązania wobec klientów wg struktury rodzajowej**

	31.12.2016	31.12.2015
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	39 564 935	35 518 684
Rachunki bieżące	22 906 853	16 917 166
Depozyty terminowe	16 502 023	18 396 274
Inne	84 811	83 380
Naliczone odsetki	71 248	121 864
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	14 102 977	16 199 185
Rachunki bieżące	5 911 096	4 823 754
Depozyty terminowe	7 923 350	11 106 364
Inne	254 198	238 231
Naliczone odsetki	14 333	30 836
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	2 320 286	1 202 714
Rachunki bieżące	979 693	741 985
Depozyty terminowe	1 311 250	427 940
Inne	27 348	31 761
Naliczone odsetki	1 995	1 028
Razem	55 988 198	52 920 583

28b. Zobowiązania wobec klientów wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	29 797 642	22 482 905
do 1 miesiąca	10 055 467	11 381 219
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	7 644 188	10 248 046
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	7 129 095	7 535 488
powyżej 1 roku do 5 lat	1 274 230	1 089 197
powyżej 5 lat	0	30 000
odsetki	87 576	153 728
Razem	55 988 198	52 920 583

28c. Zobowiązania wobec klientów wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	51 276 414	48 908 801
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	4 711 784	4 011 782
- waluta: USD	1 377 562	1 347 815
- waluta: EUR	2 968 899	2 375 445
- waluta: GBP	234 698	182 820
- waluta: CHF	95 959	76 234
pozostałe waluty	34 666	29 468
Razem	55 988 198	52 920 583

29) ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU SPRZEDANYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z UDZIELONYM PRYZRZECZENIEM ODKUPU

	31.12.2016	31.12.2015
a) wobec Banku Centralnego	0	0
b) wobec pozostałych banków	0	0
c) wobec klientów	0	0
d) odsetki	0	0
Razem	0	0

30) ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH**30a. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych**

	31.12.2016	31.12.2015
Wyemitowane obligacje i bony dłużne	829 726	829 566
Wyemitowane bankowe papiery wartościowe	279 101	301 527
Odsetki	4 396	4 408
Razem	1 113 223	1 135 501

30b. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	10 073	0
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	516 907	22 288
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	66 526	124 992
powyżej 1 roku do 5 lat	515 321	983 813
powyżej 5 lat	0	0
Odsetki	4 396	4 408
Razem	1 113 223	1 135 501

30c. Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	1 135 501	1 740 633
Zwiększenia, z tytułu:	172 294	1 114 965
- emisja obligacji	29 726	961 583
- emisja bankowych papierów wartościowych	112 324	109 791
- naliczenie odsetek	30 244	43 591
Zmniejszenia, z tytułu:	(194 572)	(1 720 097)
- wykup obligacji	(29 566)	(1 532 681)
- wykup bankowych papierów wartościowych	(134 750)	(140 708)
- wypłata odsetek	(30 256)	(46 708)
Stan na koniec okresu	1 113 223	1 135 501

30d. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Wg stanu na 31.12.2016	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2017/01,A	10 072	2017-01-31	-
BPW_2017/02,A	6 670	2017-02-28	-
BPW_2017/03,A	10 238	2017-03-30	-
BPW_2017/04,A,C	15 567	2017-04-28	-
BPW_2017/05	5 129	2017-05-30	-
BPW_2017/06	3 947	2017-06-30	-
BPW_2017/07	3 467	2017-07-31	-
BPW_2017/11	5 439	2017-11-30	-
BPW_2017/12	3 250	2017-12-29	-
BPW_2018/01	5 141	2018-01-31	-
BPW_2018/02	5 431	2018-02-27	-
BPW_2018/03	5 831	2018-03-30	-
BPW_2018/04	9 021	2018-04-30	-
BPW_2018/06,A	18 642	2018-06-01,29	-
BPW_2018/07	10 515	2018-07-31	-
BPW_2018/08	14 886	2018-08-31	-
BPW_2018/09	14 535	2018-09-28	-
BPW_2018/10	6 301	2018-10-31	-
BPW_2018/11	8 403	2018-11-30	-
BPW_2019/01,A	8 221	2019-01-03,31	-
BPW_2019/03,A,B	36 685	2019-03-01,29	-
BPW_2019/04,A	18 376	2019-04-30	-
BPW_2019/05	12 805	2019-05-31	-
BPW_2019/06A	12 996	2019-06-28	-
BPW_2019/07	11 501	2019-07-31	-
BPW_2019/08	7 470	2019-08-30	-
BPW_2019/09	8 561	2019-09-30	-
BKMO_280317C	504 150	2017-03-28	Catalyst (ASO BondSpot)
BKMO_220618N	300 246	2018-06-22	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_190617S	29 727	2017-06-19	-
RAZEM	1 113 223		

Wykup bankowych papierów wartościowych (BPW) nastąpi poprzez zapłatę, w terminie wykupu, kwoty rozliczenia, która jest ustalana w dacie kwoty rozliczenia i wyliczana z zastosowaniem formuł wskazanych w warunkach emisji. Kalkulacja kwoty rozliczenia odbywa się w oparciu o wskaźniki rynku finansowego lub towarowego. Dla obligacji (BKMO) notowanych w alternatywnym systemie obrotu BondSpot (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu GPW (ASO GPW) odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach półrocznych. Na dzień 31.12.2016 r. ich saldo wyniosło 4 396 tys. PLN.

Na hurtowym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO BondSpot), wg stanu na 31.12.2016, były notowane 3-letnie obligacje Banku Millennium serii C i serii N o wartości nominalnej odpowiednio 500 i 300 milionów złotych. Dodatkowo obligacje serii N były notowane na detalicznym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO GPW). Obligacje Banku serii S są obligacjami zerokuponowymi.

30e. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Wg stanu na 31.12.2015	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2016/02,A	5 085	2016-02-03	-
BPW_2016/03,A	17 203	2016-03-02,30	-
BPW_2016/04,A	15 587	2016-04-29	-
BPW_2016/05,A	3 548	2016-05-31	-
BPW_2016/06,A	5 534	2016-06-29	-
BPW_2016/07	6 003	2016-07-29	-
BPW_2016/08,A	16 840	2016-08-31,29	-
BPW_2016/09,A,B	23 916	2016-09-29,30	-
BPW_2016/10,A	14 069	2016-10-31	-
BPW_2016/12,A,B	9 929	2016-12-02,30	-
BPW_2017/01,A	11 731	2017-01-31	-
BPW_2017/02,A	6 946	2017-02-28	-
BPW_2017/03,A	12 774	2017-03-30	-
BPW_2017/04,A,C	16 573	2017-04-28	-
BPW_2017/05	5 220	2017-05-30	-
BPW_2017/06	4 485	2017-06-30	-
BPW_2017/07	3 895	2017-07-31	-
BPW_2017/11	5 778	2017-11-30	-
BPW_2017/12,A	6 688	2017-12-29	-
BPW_2018/01	5 404	2018-01-31	-
BPW_2018/02	5 707	2018-02-27	-
BPW_2018/03	7 021	2018-03-30	-
BPW_2018/04	9 243	2018-04-30	-
BPW_2018/06,A	20 152	2018-06-01,29	-
BPW_2018/07	11 507	2018-07-31	-
BPW_2018/08	14 950	2018-08-31	-
BPW_2018/09	15 616	2018-09-28	-
BPW_2018/10	6 326	2018-10-31	-
BPW_2018/11	9 435	2018-11-30	-
BPW_2019/01	4 362	2019-01-03	-
BKMO_280317C	504 165	2017-03-28	Catalyst (ASO BondSpot)
BKMO_220618N	300 243	2018-06-22	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_150916P	29 566	2016-09-15	-
RAZEM	1 135 501		

W przypadku bankowych papierów wartościowych (BPW) wyemitowanych przez Bank formuła naliczania odsetek zakłada ich kalkulację w oparciu o stany indeksów bazowych w dacie zapadalności. Dla pozostałych obligacji (BKMO) notowanych w alternatywnym systemie obrotu BondSpot (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu GPW (ASO GPW) odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach półrocznych. Na dzień 31.12.2015 r. ich saldo wyniosło 4 408 tys. PLN.

Na hurtowym rynku papierów dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO BondSpot), wg stanu na 31.12.2015, były notowane 3-letnie obligacje Banku Millennium serii C i serii N o wartości nominalnej odpowiednio 500 i 300 milionów złotych. Dodatkowo obligacje serii N były notowane na detalicznym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO GPW). Obligacje Banku serii P były obligacjami zerokuponowymi.

31) REZERWY**31a. Rezerwy**

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	24 633	14 239
Rezerwa na roszczenia sporne i inne	23 988	16 028
Razem	48 621	30 267

31b. Zmiana stanu rezerw

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe		
Stan na początek okresu	14 239	27 692
Utworzenie rezerw	15 279	5 052
Rozwiązanie rezerw	(4 804)	(18 506)
Różnice kursowe	(81)	1
Stan na koniec okresu	24 633	14 239
Rezerwy na roszczenia sporne i inne		
Stan na początek okresu	16 028	67 331
Utworzenie rezerw	37 073	28 748
Rozwiązanie rezerw	(5 579)	(2 516)
Wykorzystanie rezerw w ciągu okresu	(25 973)	(77 535)
Inne	2 439	0
Stan na koniec okresu	23 988	16 028

32) REZERWA NA ODROZCZONY PODATEK DOCHODOWY

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwa na odroczony podatek dochodowy	0	0

33) POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA**33a. Pozostałe zobowiązania**

	31.12.2016	31.12.2015
Krótkoterminowe	991 237	1 048 326
Koszty do zapłacenia - premie, wynagrodzenia	35 951	43 360
Koszty do zapłacenia - pozostałe	88 188	79 103
Rozliczenia międzybankowe	390 107	159 558
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	0	388 751
Wierzyciele różni	191 448	140 347
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	26 886	25 189
Zobowiązania wobec budżetu	10 230	21 706
Przychody przyszłych okresów	236 047	179 130
Rezerwy na niewykorzystane urlopy	9 604	9 522
Rezerwy na odprawy emerytalne	2 435	1 125
Pozostałe	341	535
Długoterminowe	78 433	78 095
Rezerwy na odprawy emerytalne	14 606	15 118
Przychody przyszłych okresów	3 652	3 912
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	55 055	54 091
Koszty do zapłacenia	5 120	4 974
Razem	1 069 670	1 126 421
- w tym pozostałe zobowiązania finansowe*	819 400	921 138

* - do pozostałych zobowiązań finansowych zaliczana jest całość Pozostałych zobowiązań z wyłączeniem Przychodów przyszłych okresów, Zobowiązań wobec budżetu oraz pozycji Pozostałe

Bank jest leasingobiorcą w umowach leasingu finansowego dotyczącego floty samochodów oraz powierzchni biurowej i wyposażenia, zawartych z podmiotami zależnymi Banku - Millennium Leasing Sp. z o.o. oraz Millennium Service Sp. z o.o. Bank rozpoznaje środki z tytułu leasingu finansowego jako aktywa trwałe.

33b. Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

	31.12.2016	31.12.2015
Zobowiązania (brutto) z tytułu leasingu finansowego	86 983	85 465
Niezrealizowane koszty finansowe	(5 042)	(6 185)
Wartość bieżąca minimalnych rat leasingowych	81 941	79 280
Zobowiązania (brutto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
do 1 roku	28 901	27 862
powyżej 1 roku do 5 lat	45 531	49 027
powyżej 5 lat	12 551	8 576
Razem	86 983	85 465
Zobowiązania (netto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
do 1 roku	26 886	25 189
powyżej 1 roku do 5 lat	43 026	45 898
powyżej 5 lat	12 029	8 193
Razem	81 941	79 280

33c. Zmiana stanu rezerw na niewykorzystane urlopy

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	9 522	9 100
Utworzenie/Odwrócenie rezerw	563	651
Wykorzystanie rezerw	(481)	(229)
Stan na koniec okresu	9 604	9 522

33d. Zmiana stanu rezerw na odpawy emerytalne

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	16 243	14 950
Utworzenie/Odwrócenie rezerw	2 853	2 755
Wykorzystanie rezerw	(601)	(693)
(Zyski) / straty aktuarialne	(1 456)	(769)
Stan na koniec okresu	17 041	16 243

34) ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

34a. Zobowiązania podporządkowane

	31.12.2016	31.12.2015
Nazwa jednostki	MB FINANCE A.B.	MB FINANCE A.B.
Waluta pożyczki	EUR	EUR
Wartość pożyczki w walucie	150 000	150 000
Wartość pożyczki w PLN	663 600	639 225
Warunki oprocentowania	1,824%	1,999%
Termin wymagalności	20.12.2017 r.	20.12.2017 r.
Odsetki	404	406
Stan bilansowy zobowiązań podporządkowanych	664 004	639 631

34b. Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	639 631	639 739
Zwiększenia, z tytułu:	37 219	13 668
- różnice kursowe	24 375	0
- naliczenie odsetek	12 844	13 668
Zmniejszenia, z tytułu:	(12 846)	(13 776)
- spłata odsetek	(12 846)	(13 656)
- różnice kursowe	0	(120)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	664 004	639 631

W latach 2016 i 2015 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatności rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań podporządkowanych.

35) KAPITAŁ WŁASNY**35a. Kapitał zakładowy**

Kapitał podstawowy Banku Millennium S.A. wynosi 1 213 116 777 zł i dzieli się na 1 213 116 777 akcji o wartości nominalnej 1 zł każda, co prezentuje poniższa tabela.

KAPITAŁ ZAKŁADOWY

Wartość nominalna jednej akcji = 1 zł.

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania	Liczba akcji	Wartość serii / emisji	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy
A	imienne założycielskie	x2 co do głosu	106 850	106 850	gotówka	30.06.1989	30.06.1989
B1	imienne zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.06.1990	01.01.1990
B2	imienne zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.12.1990	01.01.1990
C	na okaziciela zwykłe		4 693 150	4 693 150	gotówka	17.05.1991	01.01.1991
D1	na okaziciela zwykłe		1 700 002	1 700 002	gotówka	31.12.1991	01.01.1992
D2	na okaziciela zwykłe		2 611 366	2 611 366	gotówka	31.01.1992	01.01.1992
D3	na okaziciela zwykłe		1 001 500	1 001 500	gotówka	10.03.1992	01.01.1992
E	na okaziciela zwykłe		6 000 000	6 000 000	gotówka	28.05.1993	01.01.1992
F	na okaziciela zwykłe		9 372 721	9 372 721	gotówka	10.12.1993	01.01.1993
G	na okaziciela zwykłe		8 000 000	8 000 000	gotówka	30.05.1994	01.10.1993
H	na okaziciela zwykłe		7 082 129	7 082 129	gotówka	24.10.1994	01.10.1994
Podwyższenie wart. nominalnej akcji z 1 do 4 PLN				122 603 154	kapitał zapasowy	24.11.1994	
Split akcji w stosunku 1:4			122 603 154			05.12.1994	
I	na okaziciela zwykłe		65 000 000	65 000 000	gotówka	12.08.1997	01.10.1996
J	na okaziciela zwykłe		196 120 000	196 120 000	kapitały Banku Gdańskiego S.A.	12.09.1997	01.10.1996
K	na okaziciela zwykłe		424 590 872	424 590 872	gotówka	31.12.2001	01.01.2001
L	na okaziciela zwykłe		363 935 033	363 935 033	gotówka	26.02.2010	01.01.2009
Liczba akcji razem			1 213 116 777				
Kapitał akcyjny razem				1 213 116 777			

W okresie sprawozdawczym dokonana została konwersja 600 akcji imiennych na akcje na okaziciela. W związku z powyższym liczba akcji imiennych wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 108 040, z czego 61 800 akcji to akcje założycielskie, uprzywilejowane w ten sposób, że jedna akcja daje prawo do dwóch głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Z uwagi na fakt, że Bank jest spółką publiczną, której akcje znajdują się w obrocie na rynku podstawowym GPW w Warszawie, Bank nie posiada szczegółowych informacji na temat struktury akcjonariatu aktualnej na 31 grudnia 2016 roku. Informacja na temat jednostki dominującej najwyższego szczebla - Banco Comercial Portugues S.A., zawarta w poniższej tabeli, podana została na podstawie danych zebranych w związku z rejestracją akcjonariuszy uprawnionych do wzięcia udziału w Walnym Zgromadzeniu Banku zwołanym na dzień 31 marca 2016 roku. Natomiast dane dotyczące stanu posiadania akcji Banku przez Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (d. ING OFE) i AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK i ich udział w kapitale zakładowym Banku, został obliczony na podstawie Rocznej struktury aktywów ww. Funduszy według stanu na dzień 30 grudnia 2016 roku (ogłoszonej na stronach internetowych odpowiednio: www.nn.pl i www.aviva.pl). Dla dokonania wymienionych kalkulacji założono średnią cenę akcji Banku w tym dniu w wysokości 5,1481 PLN.

Najwięksi akcjonariusze Banku (powyżej 5% udział w głosach WZA) przedstawiali się następująco:

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2016 r.

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	120 634 080	9,94	120 634 080	9,94
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	66 136 567	5,45	66 136 567	5,45

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2015 r.

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	115 615 810	9,53	115 615 810	9,53
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	78 310 605	6,46	78 310 605	6,46

35b. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny Banku powstaje w rezultacie rozpoznania:

- efektu wyceny (według wartości godziwej) aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. Wyksięgowanie niniejszych wartości z kapitału z aktualizacji wyceny następuje w momencie wyłączenia z ksiąg rachunkowych całości lub części wycenianych aktywów lub w momencie rozpoznania utraty wartości (efekt wyceny jest wtedy odnoszony do rachunku zysków i strat),
- efektu wyceny (według wartości godziwej) instrumentów pochodnych stanowiących zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowana jest część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne, która stanowi efektywne zabezpieczenie natomiast nieefektywna część zysków lub strat związanych z tym instrumentem zabezpieczającym ujmowana jest w rachunku zysków i strat,
- zysków / (strat) aktuarialnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowane są zyski lub straty powstałe z wyceny zobowiązań wynikających z utworzonej rezerwy na odprawy emerytalne. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego, a parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości bieżącej tych zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Niniejsze wartości nie podlegają przeksięgowaniu do rachunku zysków i strat.

Kapitał z aktualizacji wyceny

	31.12.2016	31.12.2015
Efekt wyceny (brutto)	(228 612)	22 287
Podatek odroczony	43 436	(4 235)
Efekt wyceny netto	(185 176)	18 052

Źródła zmian kapitału z aktualizacji wyceny przedstawiają się następująco (dane w tys. zł):

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży 1.01.2016- 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	249 064	(47 322)	201 742
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(222 096)	42 199	(179 897)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(3 915)	744	(3 171)
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	(70 623)	13 418	(57 205)
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(47 570)	9 039	(38 531)

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	67 626	(12 849)	54 777
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(41 852)	7 952	(33 900)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(301)	57	(244)
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	223 591	(42 482)	181 109
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	249 064	(47 322)	201 742

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2016 - 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(224 903)	42 731	(182 172)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	25 877	(4 917)	20 960
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	18 402	(3 496)	14 906
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(180 624)	34 318	(146 306)

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(204 690)	38 891	(165 799)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	(24 556)	4 665	(19 891)
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	4 343	(825)	3 518
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(224 903)	42 731	(182 172)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2016 - 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(1 874)	356	(1 518)
Dyskonto zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	1 456	(277)	1 179
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(418)	79	(339)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(2 643)	502	(2 141)
Dyskonto zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	769	(146)	623
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(1 874)	356	(1 518)

35c. Zyski zatrzymane

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2016	374 957	2 495 655	228 902	814 157	3 913 671
- podział zysku, w tym:	0	814 157	0	(814 157)	0
- przeniesienie na kapitał rezerwowy	0	814 157	0	(814 157)	0
- wynik netto bieżącego okresu	0	0	0	652 651	652 651
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2016	374 957	3 309 812	228 902	652 651	4 566 322

35d. Zyski zatrzymane

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2015	374 957	1 876 144	228 902	619 511	3 099 514
- podział zysku, w tym:	0	619 511	0	(619 511)	0
- przeniesienie na kapitał rezerwowy	0	619 511	0	(619 511)	0
- wynik netto bieżącego okresu	0	0	0	814 157	814 157
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2015	374 957	2 495 655	228 902	814 157	3 913 671

36) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WEDŁUG UMOWNYCH TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

31.12.2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	342 135	19 748	98 467	833 631	0	1 293 981
Zobowiązania wobec klientów	39 888 032	7 690 173	7 193 504	1 279 470	0	56 051 179
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	10 073	524 860	66 772	528 631	0	1 130 336
Zobowiązania podporządkowane	0	0	675 717	0	0	675 717
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	3 446 852	2 687 233	3 522 503	4 478 039	196 803	14 331 430
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	1 605 747	2 777 009	5 394 566	10 324 430	514 663	20 616 415
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	7 014 153	0	0	0	0	7 014 153
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 120 170	0	0	0	0	1 120 170
RAZEM	53 427 162	13 699 023	16 951 529	17 444 201	711 466	102 233 381

31.12.2015	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	389 652	204 886	116 680	757 774	0	1 468 992
Zobowiązania wobec klientów	33 917 611	10 330 641	7 622 908	1 093 139	30 812	52 995 111
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	26 537	126 957	1 031 384	0	1 184 878
Zobowiązania podporządkowane	0	0	406	665 452	0	665 858
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	2 930 444	5 812 895	4 414 557	5 184 452	286 429	18 628 777
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	1 537 578	2 148 791	7 321 979	7 525 079	1 910 609	20 444 036
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	6 712 976	0	0	0	0	6 712 976
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 148 003	0	0	0	0	1 148 003
RAZEM	46 636 264	18 523 750	19 603 487	16 257 280	2 227 850	103 248 631

13. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE**1) DYWIDENDA ZA ROK 2015 I 2016**

W następstwie otrzymania przez Bank, stanowiska Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie polityki dywidendowej banków w 2016 r., oraz mając na uwadze dodatkowe wymogi kapitałowe na ryzyko wynikające z udzielonych walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych i potrzebę utrzymania poziomu bufora zabezpieczającego, Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku w dniu 31 marca 2016 r., dokonało podziału zysku wypracowanego w 2015 roku w taki sposób, że zysk ten został zatrzymany w Banku poprzez przeznaczenie go w całości na kapitał rezerwowy.

W dniu 6 grudnia 2016 roku KNF wydała stanowisko w sprawie polityki dywidendowej banków (i innych podmiotów) w roku 2017. Opierając się na niniejszej rekomendacji, Zarząd Banku przedstawi na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy propozycję zatrzymania całego zysku netto wypracowanego w roku 2016 r. w kapitałach własnych Banku.

2) DANE O AKTYWACH, KTÓRE STANOWIĄ ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ

Na dzień 31.12.2016 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 180
2.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	505
3.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	623 000	628 657
4.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	310 000	312 815
5.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	4117	4117
7.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	1 071 202	1 071 202
RAZEM				2 138 919	2 148 576

Na dzień 31.12.2015 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 063
2.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	504
3.	Obligacje skarbowe WZ0117	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	554 000	558 920
4.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	210 000	211 718
5.	Obligacje skarbowe WZ0117	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	89 000	89 790
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
7.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	3 752	3 752
8.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	1 981 663	1 981 663
RAZEM				2 969 015	2 977 510

3) PAPIERY WARTOŚCIOWE STANOWIĄCE PRZEDMIOT TRANSAKCJI Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Na dzień 31.12.2016 r. oraz 31.12.2015 r. Bank nie posiadał zawartych transakcji z przyrzeczeniem odkupu.

4) KOMPENSOWANIE NALEŻNOŚCI I ZOBOWIĄZAŃ NA BAZIE UMÓW RAMOWYCH

Większość portfela instrumentów pochodnych Banku powstaje w wyniku zawierania umów ramowych ISDA (z ang. International Swaps and Derivatives Agreements; Międzynarodowa umowa w sprawie transakcji swapowych i instrumentów pochodnych). Zapisy tego rodzaju umów określają kompleksowe postępowanie w następstwie wystąpienia przypadku naruszenia (głównie trudności w regulowaniu zobowiązań przez kontrahenta) i umożliwiają ich rozwiązanie oraz rozliczenie się z kontrahentem na bazie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań. Do chwili obecnej Bank nie korzystał z takiej możliwości, jednakże w ramach wypełnienia obowiązku informacyjnego wynikającego MSSF 7 w poniższej tabeli zaprezentowano odpowiednio kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczone do obrotu jak i dedykowanych do rachunkowości zabezpieczeń) oraz zabezpieczeń pieniężnych objętych umowami ramowymi ISDA wraz z maksymalną hipotetyczną kwotą wynikającą z rozliczenia na bazie kompensaty.

	Kwoty do otrzymania	Kwoty do zapłacenia
Wycena instrumentów pochodnych	191 135	1 251 266
Wartość przyjętych / udzielonych depozytów zabezpieczających	(13 305)	(1 025 510)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie	177 830	225 756
Maksymalna, hipotetyczna kwota kompensaty	(169 009)	(169 009)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie po uwzględnieniu hipotetycznej kwoty kompensacji	8 821	56 747

5) DODATKOWE OBJAŚNIENIA DO RACHUNKU PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych jako środki pieniężne i ich ekwiwalenty Bank sklasyfikował następujące aktywa finansowe:

dane w tys. zł	31.12.2016	31.12.2015
Gotówka w kasie i środki na rachunkach w Banku Centralnym	1 778 768	1 946 384
Należności z tytułu lokat międzybankowych (*)	159 814	359 920
Dłużne papiery wyemitowane przez Skarb Państwa (*)	3 443 400	4 544 850
w tym: dostępne do sprzedaży	3 442 191	4 544 850
w tym: przeznaczone do obrotu	1 209	0
Razem	5 381 982	6 851 154
Wpływ zmian kursów walutowych w ciągu roku finansowego na stan środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	640	4 098

(*) aktywa finansowe z terminem zapadalności poniżej 3 miesięcy

W okresach prezentowanych w sprawozdaniu finansowym Bank otrzymała i dokonała płatności odsetek w następujących wysokościach:

<i>dane w tys. zł</i>	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Odsetki otrzymane, w tym:	2 147 023	2 232 500
- działalność operacyjna	1 913 072	2 025 079
- działalność inwestycyjna	233 951	207 421
Odsetki zapłacone	834 855	899 196
- działalność operacyjna	812 011	874 741
- działalność finansowa	22 844	24 455

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych przyjęto następującą klasyfikację rodzajów działalności:

1. działalność operacyjna - obejmuje podstawowy zakres działalności związany ze świadczeniem usług przez Bank, obejmujący działania mające na celu wygenerowanie zysku, a nie będące działalnością inwestycyjną lub finansową,
2. działalność inwestycyjna obejmuje czynności związane z nabywaniem i zbywaniem składników majątku trwałego w szczególności aktywów finansowych nie sklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu, akcji i udziałów w jednostkach podporządkowanych oraz rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych.
3. działalność finansowa obejmuje działania związane z pozyskiwaniem środków w formie kapitałów bądź zobowiązań jak również obsługę źródeł finansowania.

6) INFORMACJE O PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI POWIERNICZEJ

Na dzień 31.12.2016 r. Departament Powierniczy prowadził 12 583 rachunków, na których zdeponowane były aktywa o łącznej wartości 41,47 mld PLN (w tym ze spółek Grupy: 0,22 mld PLN). Przychody netto na działalności powierniczej za rok 2016 wyniosły 8,96 mln PLN (w tym od spółek Grupy: 0,10 mln PLN). Ponadto Departament Powierniczy pełni funkcję Banku Depozytariusza dla 85 funduszy inwestycyjnych z czego 11 z grupy Millennium TFI S.A.

7) LEASING OPERACYJNY

Bank posiada umowy najmu powierzchni biurowej, które w myśl zapisów MSR 17 ujmowane są jako leasing operacyjny. Standardowe umowy najmu lokali użytkowych zawierane są w Banku na czas określony wynoszący maksymalnie 5 lat i mogą zawierać klauzulę określającą prawo najemcy do przedłużenia okresu najmu na kolejne 5 lat na mocy złożonego oświadczenia. Bank posiada również umowy najmu zawierane w przeszłości na czas nieokreślony, mogą one być wypowiedziane z zachowaniem okresu wypowiedzenia, który wynosi najczęściej od 3 do 6 miesięcy.

Całkowite zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego kształtują się następująco (dane w tys. zł.):

Wartość zobowiązań wg stanu na dzień:	31.12.2016	31.12.2015
- do 1 roku	43 016	52 576
- od 1 roku do 5 lat	83 740	120 783
- powyżej 5 lat	2 622	6 344
RAZEM	129 378	179 703

8) PŁATNOŚCI NA BAZIE AKCJI

W 2012 roku Bank wdrożył Politykę Zmiennych Składników Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Banku Millennium S.A. zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Zgodnie z ww. Polityką, pracownicy Banku nią objęci, mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, będą otrzymywali zmienne wynagrodzenia na podstawie osiąganych wyników indywidualnych oraz na poziomie jednostki / pionu oraz całego Banku. Część zmiennych wynagrodzeń pracowników Banku, wypłacana będzie w formie akcji fantomowych Banku. Płatności te spełniają definicję rozliczanych w gotówce płatności w formie akcji własnych.

Zmienne wynagrodzenia Akcje Fantomowe, za rok:	2016	2015	2014	2013
Rodzaj transakcji w świetle MSSF 2	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych			
Data rozpoczęcia okresu oceny	1 stycznia 2016	1 stycznia 2015	1 stycznia 2014	1 stycznia 2013
Data ogłoszenia programu	30 lipca 2012			
Data uruchomienia programu zgodnie z definicją MSSF 2	Data Komitetu Personalnego następującego po zakończeniu roku finansowego			
Liczba instrumentów przyznanych	Ustalana w dacie przyznania programu zgodnie z definicją MSSF 2			
Data zapadalności	3 lata od daty przyznania programu			
Data nabycia uprawnień	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2013
Warunki nabycia uprawnień	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Banku w roku 2016, wyników Banku oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Banku w roku 2015, wyników Banku oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Banku w roku 2014, wyników Banku oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Banku w roku 2013, wyników Banku oraz indywidualnych wyników pracy.
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej ceny akcji Banku na GPW na zamknięcie 10 kolejnych sesji poprzedzających dzień rozliczenia, przy czym ustalana tak wartość nie może być większa ani też mniejsza niż o 20% w stosunku do pierwotnej wartości odroczonej puli akcji. Akcje fantomowe są rozliczane w 3 równych rocznych ratach począwszy od daty Komitetu Personalnego na którym zostały przydzielone.			
Wycena programu	Wartość godziwa programu jest wyznaczana na każdą datę bilansową wg zasad przyjętych dla określenia wartości programu w dniu rozliczenia.			

Akcje fantomowe pracowników Banku niebędących Członkami Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2016	2015	2014	2013
Data przydzielenia akcji	02.02.2017	12.02.2016	05.02.2015	13.02.2014
Ilość akcji (szt.)	130 555	134 004	73 233	37 282
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	130 555	134 004	73 233	37 282
Wartość na dzień przydzielenia (PLN)	755 000	722 952	532 622	330 768
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	755 000	722 952	532 622	330 768
Wartość godziwa na 31.12.2016(PLN)	-	695 481	426 098	264 614

Rachunek Zysków i Strat za 2016 rok został obciążony z tytułu zmiany wartości akcji fantomowych przydzielonych za lata 2013, 2014 i 2015 oraz rezerwy utworzonej na akcje fantomowe za rok 2016.

Akcje fantomowe Członków Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2016	2015	2014	2013
Data przydzielenia akcji	-	13.05.2016	21.05.2015	24.04.2014
Ilość akcji (szt.):	-	311 204	164 512	69 916
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	311 204	164 512	69 916
wartość na dzień przydzielenia (PLN):	-	1 500 000	1 285 900	612 000
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	1 500 000	1 285 900	612 000
Wartość godziwa na 31.12.2016 (PLN)	-	1 615 149	1 028 858	489 552

Do dnia publikacji Raportu Roczego, Komitet Personalny przy Radzie Nadzorczej nie podjął decyzji o wysokości zmiennego wynagrodzenia dla Członków Zarządu za rok 2016.

9) POZOSTAŁE INFORMACJE DODATKOWE I WYDARZENIA PO DACIE BILANSU

Podatek bankowy

Począwszy od lutego 2016 roku wszedł w życie nowy specjalny podatek bankowy, naliczany w wysokości 0,44% rocznie od salda sumy bilansowej pomniejszonej o fundusze własne, wartość obligacji Skarbu Państwa oraz kwotę zwolnioną z opodatkowania w wysokości 4 mld zł.

Portfel walutowych kredytów hipotecznych

W dniu 2 sierpnia 2016 trafił do sejmu prezydencki projekt ustawy pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 roku do 26 sierpnia 2011 roku (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki. Jednocześnie ogłoszono że na banki mogą zostać nałożone dodatkowe wymogi kapitałowe w celu restrukturyzacji walutowych kredytów hipotecznych.

Łącznie z opisanym powyżej prezydenckim projektem w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały trzy projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu przedmiotowej regulacji na sektor bankowy. Jednakże o ile deklarowane obecnie inicjatywy dotyczące zwrotów spreadów, zostaną wdrożone i staną się obowiązkowe do wykonania przez banki, mogłyby znacznie obniżyć rentowność Banku oraz jego pozycję kapitałową.

W dniu 10 sierpnia 2016 roku, Komitet Stabilności Finansowej ("KSF") (w skład którego wchodzi: Prezes NBP, Minister Finansów, szef KNF i szef Bankowego Funduszu Gwarancyjnego), z inicjatywy Prezesa NBP, powołał Grupę roboczą do spraw ryzyka walutowych kredytów mieszkaniowych, do której weszli przedstawiciele instytucji reprezentowanych w KSF.

W dniu 13 stycznia 2017 roku KSF podjął Uchwałę nr 14/2017 w sprawie rekomendacji odnoszących się do restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych. Po poddaniu analizie i ocenie ryzyka związanego z wciąż istotnym wielkościowo portfelem kredytów hipotecznych w walutach obcych, KSF przedstawił wniosek, iż zasadne jest rozpoczęcie restrukturyzacji niniejszego portfela.

Niemniej jednak, środki do restrukturyzacji kredytów walutowych powinny być wprowadzane stopniowo, cały proces musi być dobrowolny, a przede wszystkim należy mieć na uwadze potrzebę ochrony stabilności systemu finansowego.

W efekcie możliwość konwersji waluty (lub inna forma restrukturyzacji) powinna być wdrażana stopniowo, w drodze negocjacji między bankiem a klientem, i w każdym przypadku powinna uwzględniać wszystkie okoliczności takie jak obecna sytuacja kredytobiorcy i warunki kredytu.

Na podstawie dostępnych informacji nie jest możliwe oszacowanie skutków powyższych zaleceń ale wykonanie ich w całości lub części może mieć wpływ na wyniki oraz wskaźniki kapitałowe banków, w tym Banku Millennium, choć możliwe jest również wystąpienie efektów kompensowania.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
02.03.2017	Joao Bras Jorge	Prezes Zarządu	
02.03.2017	Fernando Bicho	Wiceprezes Zarządu	
02.03.2017	Wojciech Haase	Członek Zarządu	
02.03.2017	Andrzej Gliński	Członek Zarządu	
02.03.2017	Maria Jose Campos	Członek Zarządu	
02.03.2017	Wojciech Rybak	Członek Zarządu	